

Załącznik nr 2
do Uchwały nr 9/III/2024
ZWZC SMK z dnia 22.03.2024 r.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027

**Metropolia
Krakowska**

Spis treści

Wykaz skrótów	3
WSTĘP	4
I. Podstawa prawna Strategii ZIT MK 2021-2027	5
II. Spójność Strategii ZIT MK 2021-2027 z dokumentami strategicznymi i planistycznymi. 6	
III. Obszar wsparcia Strategii ZIT MK 2021-2027.....	19
IV. Wnioski z diagnozy obszaru wsparcia.....	21
INFORMACJE PODSTAWOWE	21
ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ.....	22
MOBILNOŚĆ.....	37
GOSPODARKA	46
KULTURA CZASU WOLNEGO	49
EDUKACJA.....	54
USŁUGI SPOŁECZNE	64
PODSUMOWANIE	72
V. Cele i działania do realizacji w ramach ZIT	73
Logika interwencji w Strategii ZIT MK 2021-2027	80
VI. Projekty do realizacji w formule ZIT oraz tryb i kryteria ich wyboru.....	83
Projekty planowane do realizacji w formule ZIT.....	83
Tryb i kryteria wyboru	90
VII. Wskaźniki Strategii ZIT MK 2021-2027	91
VIII. Plan finansowy i odniesienie projektów do instrumentów finansowych.....	94
IX. Warunki i procedury obowiązujące w przygotowaniu i realizacji Strategii ZIT MK 2021-2027 – system wdrażania.....	98
X. Zaangażowanie partnerów społecznych i gospodarczych	106
XI. Spis rysunków i wykresów	110
XIII. Załącznik Strategii ZIT MK 2021-2027	112

Strategia stanowi Załącznik do Uchwały nr 9/III/2024 Zwyczajnego Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Metropolia Krakowska z dnia 22 marca 2024 r. w sprawie zmiany treści uchwały nr 1/I/2024 Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Metropolia Krakowska z dnia 30 stycznia 2024 r. w sprawie modyfikacji załącznika do Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027 przyjętej uchwałą nr 30/XII/2023 Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Metropolia Krakowska z dnia 12 grudnia 2023 r. i przyjęcia zaktualizowanej Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027

Wykaz skrótów:

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFSD+ – Europejski Fundusz Społeczny Plus

EZŁ – Europejski Zielony Ład

FEM – Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027

FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027

Forum ds. Strategii ZIT MK 2021-2027 – Forum do spraw Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027

FS – Fundusz Spójności

IIT – Inne Instrumenty Terytorialne

IZ FEM – Instytucja Zarządzająca Programem FEM

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KPZK 2030 – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

KrOF – Krakowski Obszar Funkcjonalny

KSRR 2030 – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

MFiPR – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

MK – Metropolia Krakowska

MOF Kraków – Miejski Obszar Funkcjonalny Krakowa wskazany w SRW „Małopolska 2030”

OSI – Obszar Strategicznej Interwencji

RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność

SMK – Stowarzyszenie Metropolia Krakowska, określane również jako Związek ZIT, ZIT Kraków, Stowarzyszenie

SMK2030, strategia ponadlokalna – Strategia Metropolia Krakowska 2030

SRK 2030 – Strategia Rozwoju Krakowa „Tu chcę żyć. Kraków 2030”

SRW „Małopolska 2030” – Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”

Strategia ZIT KrOF 2014-2020 – Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Strategia ZIT MK 2021-2027 – Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027

SZOP – Szczegółowy Opis Priorytetów Programu FEM/FEnIKS

UP – Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

WSTĘP

Istotą Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w perspektywie finansowej 2021-2027 jest realizacja projektów przyczyniających się do rozwiązania problemów i wspólnego bądź skoordynowanego zaspakajania potrzeb mieszkańców obszaru objętego tym instrumentem. ZIT będzie wykorzystywany do wspierania miejskich obszarów funkcjonalnych, których optymalny zasięg został wskazany w Strategii Rozwoju Województwa *Małopolska 2030*. Podstawą budowania mechanizmu ZIT powinna być wola współpracy jednostek samorządu terytorialnego na danym terenie, wyrażona zawiązaniem prawnej formy współpracy. Realizacja ZIT ma zatem na celu przede wszystkim promowanie partnerskiego modelu współpracy JST w miejskim obszarze funkcjonalnym oraz zwiększenie efektywności podejmowanych interwencji, poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie.

Zgodnie z założeniami, formuła ZIT ma przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji polityki spójności. Idea prowadzenia działań na obszarach funkcjonalnych uznaje współpracę na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów za podstawę ubiegania się o wsparcie z funduszy europejskich. Istotna jest realizacja przedsięwzięć łączących działania inwestycyjne i nie inwestycyjne, finansowane zarówno z EFRR, jak i z EFS+. Główną ideą Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych jest umożliwienie powiązania finansowania z różnych celów tematycznych i jednego lub kilku programów operacyjnych (przekrojowo) w sposób umożliwiający dokonywanie interwencji wielowymiarowych i międzysektorowych w drodze odpowiednich rozwiązań w strategiach terytorialnych.

W świetle wymogów formalnych, podstawowym warunkiem dla realizacji inwestycji w formule ZIT jest posiadanie przez zainteresowane podmioty dokumentu strategicznego. Dokumentem tym jest *Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027*. Metropolia Krakowska od 2014 roku tworzy przestrzeń współpracy 15 gmin: Gminy Miejskiej Kraków oraz otaczających ją 14 gmin: Biskupice, Czernichów, Igołomia-Wawrzeńczyce, Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Michałowice, Mogilany, Niepołomice, Skawina, Świątniki Górne, Wieliczka, Wielka Wieś, Zabierzów oraz Zielonki. W okresie programowania 2014-2020, Stowarzyszenie Metropolia Krakowska wdrażało Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

W grudniu 2021 roku SMK przyjęło strategię rozwoju ponadlokalnego pn. Strategia Metropolia Krakowska 2030. W SMK2030, gminy wchodzące w skład Metropolii Krakowskiej uzgodniły siedem celów strategicznych, odpowiadających siedmiu dziedzinom współpracy metropolitalnej. W Strategii określono ponadto cele szczegółowe, kierunki działania i wiązki projektów, planowane do realizacji z wykorzystaniem środków i mechanizmów finansowych, pochodzących z różnych źródeł. Strategia ZIT MK 2021-2027 stanowi plan działania - dokument wykonawczy do strategii ponadlokalnej, realizujący cele szczegółowe SMK2030 w wybranych dziedzinach współpracy.

I. Podstawa prawna Strategii ZIT MK 2021-2027

Poziom unijny

Unia Europejska

Na poziomie Unii Europejskiej, podstawę prawną dla funkcjonowania związków ZIT oraz tworzenia i przyjęcia Strategii ZIT stanowią:

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (art. 11, art. 28-30), oraz **Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (art. 9, art. 11)**. Oba akty wskazują, że wsparcie miejskich obszarów funkcjonalnych w ramach środków polityki spójności ma być kierowane z poziomu krajowego na zintegrowane działania, wynikające ze strategii rozwoju obszarów miejskich, bądź innych strategii terytorialnych. Dokumenty dają również możliwość korzystania przez ZIT z programów europejskich w ramach programów LIFE oraz Horyzont Europa, rekomendując ich wykorzystanie w zakresie inwestycji środowiskowych.

Umowa partnerstwa (UE-PL)

Uwarunkowania realizacji instrumentu ZIT zawiera **Umowa Partnerstwa**, określająca zasady programowania perspektywy finansowej na lata 2021-2027 (załącznik 8 - Instrumenty Terytorialne). W myśl zapisów UP, Strategia ZIT jest podstawowym dokumentem realizacji działań realizowanych w formule ZIT, który pełni rolę strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 rozporządzenia ogólnego.

Poziom krajowy

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

W systemie prawa krajowego podstawa prawna realizacji ZIT zawarta jest w **Ustawie z dnia 28 kwietnia 2022r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027**. Ustawa w rozdziale 12 w art. 34 określa zasady i warunki realizacji ZIT w ramach regionalnych programów operacyjnych oraz zasady tworzenia Strategii ZIT. Zgodnie z ww. ustawą (art. 34 ust. 6) bezpośrednią podstawą prawną Strategii ZIT jest decyzja Związku ZIT, w tym przypadku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Metropolia Krakowska, w sprawie przyjęcia Strategii ZIT MK.

Poziom regionalny

MAŁOPOLSKA

Możliwość realizacji ZIT w obszarze Metropolii Krakowskiej, wynika bezpośrednio z zapisów programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027, w części dotyczącej zasięgu geograficznego oraz finansowania ZIT Kraków (Załącznik 2.2). Optymalny zasięg Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krakowa został delimitowany w Strategii Rozwoju Województwa Małopolska 2030. Uchwałą nr 307/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 28 lutego 2023 r. zmianie uległ wyznaczony pierwotnie w SRW „Małopolska 2030” zasięg terytorialny MOF Krakowa, który obecnie pokrywa się z obszarem Metropolii Krakowskiej. Dla pozostałych gmin, które pierwotnie znajdowały się w MOF Krakowa utworzono Inny Instrument Terytorialny „Otulina Podkrakowska”, w skład, którego wchodzi inne gminy, znajdujące się w bezpośrednim oddziaływaniu Miasta Krakowa tj. Kłaj, Krzeszowice, Jerzmanowice-Przegonia, Sułszowa, Skąta, Iwanowice, Słomniki, Koniusza, Siepraw oraz Myślenice.

II. Spójność Strategii ZIT MK 2021-2027 z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Strategia ZIT MK 2021-2027 zachowuje spójność z opisanymi poniżej dokumentami unijnymi, krajowymi, regionalnymi i lokalnymi.

Dokumenty Unii Europejskiej

- **Europejski Zielony Ład**

Zmiany klimatyczne i degradacja środowiska stanowią egzystencjalne zagrożenie dla Europy i świata. Aby sprostać tym wyzwaniom, Europejski Zielony Ład ma przekształcić UE w nowoczesną, oszczędną w zasoby i konkurencyjną gospodarkę. Głównymi kierunkami działania określonymi w EZŁ są:

KLIMAT

EZŁ ma na celu uczynienie Europy neutralną dla klimatu do 2050 r. Komisja Europejska przyjęła zestaw wniosków mających na celu dostosowanie unijnej polityki klimatycznej, energetycznej, transportowej i podatkowej do **ograniczenia emisji gazów cieplarnianych netto o co najmniej 55% do 2030 r. w porównaniu z poziomami z 1990 r.** Aby osiągnąć cele należy ograniczyć emisje we wszystkich sektorach, od przemysłu i energetyki po transport i rolnictwo. UE aktywnie angażuje się i wspiera swoich partnerów międzynarodowych w działaniach w dziedzinie klimatu, w szczególności poprzez Ramową Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu i zawarte w niej porozumienie paryskie. Równoległe z działaniami łagodzącymi, UE podejmuje działania w zakresie zapobiegania dalszym zmianom klimatu i jak najlepszego dostosowania się do ich negatywnych skutków.

ENERGIA

Produkcja i wykorzystanie energii odpowiadają za ponad 75% emisji gazów cieplarnianych w UE. Dekarbonizacja systemu energetycznego UE ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów klimatycznych na 2030 r. i długoterminowej strategii UE na rzecz osiągnięcia neutralności węglowej do 2050 r. EZŁ koncentruje się na realizacji głównych celów tj.: budowa wzajemnie połączonych systemów energetycznych i lepiej zintegrowanych sieci w celu wspierania OZE; promowanie innowacyjnych technologii i nowoczesnej infrastruktury; zwiększenie efektywności energetycznej i eko projektowania produktów; dekarbonizacja sektora gazowego i promowanie inteligentnej integracji między sektorami; wzmocnienie pozycji konsumentów i pomoc krajom UE w walce z ubóstwem energetycznym; promowanie unijnych norm i technologii energetycznych na szczeblu światowym; rozwijanie pełnego potencjału europejskiej morskiej energetyki wiatrowej.

TRANSPORT

Ze względu na fakt, iż **transport stanowi około 5 % PKB UE i zatrudnia ponad 10 mln osób w Europie**, system transportowy ma kluczowe znaczenie dla europejskich przedsiębiorstw i globalnych łańcuchów dostaw. Jednocześnie nie jest pozbawiony kosztów dla naszego społeczeństwa: emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń, hałasu, wypadków drogowych i zatorów komunikacyjnych. Obecnie emisje z transportu stanowią około 25% całkowitych emisji gazów cieplarnianych w UE, a emisje te wzrosły w ostatnich latach. Nasz cel, jakim jest osiągnięcie pierwszego neutralnego dla klimatu kontynentu do 2050 r., wymaga ambitnych zmian w transporcie. Potrzebna jest **jasna ścieżka do osiągnięcia 90% redukcji emisji gazów cieplarnianych związanych z transportem do 2050 r.**

Analizując przyjęte w Strategii ZIT MK 2021-2027 cele i działania można stwierdzić, iż wpisują się one w cele EZŁ we wszystkich trzech priorytetach.

• **Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030**

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 jest wszechstronnym, ambitnym i długoterminowym planem mającym na celu ochronę przyrody i odwrócenie procesu degradacji ekosystemów. Celem strategii jest odbudowa bioróżnorodności w Europie do 2030 r. poprzez zastosowanie konkretnych działań i wypełnienie zobowiązań.

Zaproponowano w niej wkład UE w przyszłe międzynarodowe negocjacje w sprawie globalnych ram bioróżnorodności na okres po 2020 roku. W ramach strategii, stanowiącej zasadniczy element Europejskiego Zielonego Ładu, wspierana będzie również ekologiczna odbudowa gospodarki w następstwie pandemii COVID-19.

W strategii zawarto konkretne zobowiązania i działania, które należy zrealizować do 2030 r. – są to:

- utworzenie w całej UE większej sieci obszarów chronionych na lądzie i na morzu;
- powiększenie istniejących obszarów Natura 2000, z uwzględnieniem ścisłej ochrony obszarów o bardzo dużej bioróżnorodności i wartości klimatycznej;
- rozpoczęcie planu odbudowy zasobów przyrodniczych.

UE zamierza przywrócić do 2030 r. zdegradowane ekosystemy oraz zarządzać nimi w sposób zrównoważony przy pomocy konkretnych zobowiązań i działań. Zwróci przy tym uwagę na główne czynniki powodujące utratę bioróżnorodności. Powyższe działania dowiodą, że UE jest gotowa pełnić wiodącą rolę w walce ze światowym kryzysem bioróżnorodności. UE będzie w szczególności dążyć do pomyślnego przyjęcia ambitnych globalnych ram dotyczących bioróżnorodności na podstawie Konwencji o różnorodności biologicznej.

Założenia dokumentu są spójne z kierunkiem działań Strategii ZIT MK 2021-2027 w dziedzinie środowisko i przestrzeń.

• **Nowa Karta Lipska**

Zasady Karty Lipskiej dotyczą jednoczesnego uwzględnienia różnych aspektów polityki miejskiej, m.in. obszarów i sektorów działalności oraz czasu. Karta promuje udział społeczeństwa w kształtowaniu polityki, koncentruje się na „zaniedbanych dzielnicach” miejskich, które posiadają szczególny priorytet w działaniach na rzecz spójności społecznej i przestrzennej.

Karta Lipska została podpisana przez ministrów z wszystkich krajów UE, którzy potwierdzili swoje zobowiązanie do włączenia jej zasad do polityk krajowych i lokalnych. Jej główne cele to transformacja w kierunku miast sprawiedliwych, zielonych i produktywnych.

Cele te, połączone ze sobą i wdrażane w sposób zrównoważony i zintegrowany, przyczyniają się do rozwoju stabilnej tkanki miejskiej odpowiadającej na wyzwania społeczne, gospodarcze i ekologiczne, zapewniającej swym mieszkańcom wysoką jakość życia.

Powyższe cele realizują programy FEM 2021-2027 oraz FEniKS. Wpisuje się w nie również Strategia ZIT MK 2021-2027 w częściach dotyczących działań planowanych do realizacji w obszarach miejskich.

• Agenda 2030

Dokument *Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju* przyjęty przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ) to program definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Jego ramy wykraczają poza realizowane do tej pory, Milenijne Cele Rozwoju. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach, przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Agenda 2030 koncentruje się na 5 wielkich zmianach transformacyjnych określonych, jako **zasada 5P (People, Planet, Prosperity, Peace, Partnership)**:

LUDZIE (PEOPLE)

Nie pomijanie nikogo, czyli docieranie do grup wykluczonych, tworzenie warunków i możliwości korzystania z powszechnych praw człowieka i osiągnięć gospodarczych przez wszystkich ludzi, zagwarantowania równego dostępu do zasobów ekonomicznych, podstawowych usług, ziemi, zasobów naturalnych, technologii i finansów.

PLANETA (PLANET)

Tworzenie trwałych podstaw zrównoważonego rozwoju poprzez zintegrowanie społecznych, gospodarczych i środowiskowych aspektów rozwoju, zbudowanie modelu rozwoju, który będzie sprzyjał wzrostowi gospodarczemu i większemu włączeniu społecznemu oraz racjonalnie wykorzystywał zasoby środowiska naturalnego, a poprzez to osiągnięcie lepszej jakości życia oraz rozwiązywanie problemu ubóstwa.

DOBROBYT (PROSPERITY)

Przekształcanie gospodarek sprzyjające tworzeniu miejsc pracy i zapewnieniu inkluzywnego rozwoju, w tym przestawienie się na zrównoważone modele konsumpcji i produkcji, przy wykorzystaniu nowych technologii i potencjału biznesu, zapewnienie dostępu do dobrej edukacji, opieki zdrowotnej, czystej wody, elektryczności, transportu, telekomunikacji, ułatwianie podejmowania działalności gospodarczej, inwestowania, wymiany handlowej, zintensyfikowanie zrównoważonego rozwoju miast.

POKÓJ (PEACE)

Budowanie pokoju oraz skutecznych, sprawiedliwych, otwartych i odpowiedzialnych instytucji gwarantujących wzmocnienie roli prawa, włączenie społeczne i współdecydowanie, wzmocnienie roli i odpowiedzialności instytucji, które powinny wspierać rządy prawa, prawo własności, wolność słowa i mediów, wolność polityczną, dostęp do sprawiedliwości, niedyskryminowanie kogokolwiek.

PARTNERSTWO (PARTNERSHIP)

Nowe globalne partnerstwo polegające na solidarności, współpracy, odpowiedzialności i przejrzystości podejmowanych działań, dotyczy to zarówno partnerstwa pomiędzy rządami, jak i administracją lokalną, regionalną, środowiskami naukowymi, biznesem i wszystkimi zainteresowanymi stronami i grupami.

Główne założenia Strategii ZIT MK 2021-2027 wpisują się w cele Agendy 2030. Zarówno poprzez działania miękkie jak i projekty infrastrukturalne, realizuje cele przyjęte w opisanym dokumencie.

Dokumenty krajowe

- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030**

KSRR 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Stanowi zbiór wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych. Określa ramy prowadzenia polityki zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej.

Kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. Przewiduje skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów jakimi dysponują - wyzwani i barier rozwojowych. Ma to na celu lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów poszczególnych obszarów kraju. W dokumencie wskazano też obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny *Polski Wschodniej*). Strategia zakłada wsparcie konkurencyjności regionów i kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz pobudzania przedsiębiorczości. W strategii istotny nacisk położono również na rozwój kompetencji administracji publicznej, w tym umiejętności niezbędnych do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki. Dokument przewiduje zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej oraz tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponadlokalną.

Strategia ZIT MK 2021-2027 przyczyni się do realizacji założeń KSRR 2030, między innymi poprzez wpływ na budowanie konkurencyjności Metropolii Krakowskiej oraz rozwijanie kompetencji administracji publicznej.

- **Krajowa Polityka Miejska 2030**

To przygotowany w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej dokument, który wyznacza cele zrównoważonego rozwoju miast. KPM jest adresowana do wszystkich polskich miast, a jej głównym celem jest poprawa jakości życia mieszkańców. Dokument zawiera szereg rozwiązań, narzędzi i instrumentów, które mogą być adaptowane i wykorzystywane przez miasta celem podnoszenia jakości życia.

Ich użycie ma przyczynić się do zwiększenia efektywności działań instytucji publicznych, a także prywatnych i społecznych. W KPM określono kierunki rozwoju miast, które mają stać się przestrzeniami przyjaznymi mieszkańcom oraz atrakcyjnymi dla sektora biznesu. Zgodnie z zapisami dokumentu, miasta powinny rozwijać się w sposób zrównoważony, jednocześnie stając się motorem rozwojowym – zarówno w skali regionalnej jak i lokalnej. Do głównych zadań, jakie wyznacza miastom dokument jest przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu, angażowanie mieszkańców w zarządzanie miastami, tworzenie zrównoważonej mobilności miejskiej oraz podejmowanie działań na rzecz niskoemisyjności i efektywności energetycznej.

Opracowanie dotyczy obszarów metropolitalnych miast, jakim jest m.in. Metropolia Krakowska, a jego zapisy realizowane będą przez Strategia ZIT MK 2021-2027, zwłaszcza w obszarze środowiska i mobilności.

Dokumenty regionalne

- **Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego Małopolska 2030**

Uchwalona przez Sejmik Województwa Małopolskiego w grudniu 2020 roku Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” zakłada podjęcie działań w ramach 5 obszarów:

Małopolanie: działania na rzecz wsparcia rodzin, opieki zdrowotnej, poprawy bezpieczeństwa, rozwoju sportu i rekreacji, ochrony dziedzictwa i uczestnictwa w kulturze, rozwoju edukacji oraz wspierania aktywności zawodowej.

Gospodarka: działania mające na celu podniesienie innowacyjności i konkurencyjności regionu, wsparcie turystyki, realizacji inwestycji z zakresu zintegrowanego i zrównoważonego transportu, rozwój cyfryzacji oraz wprowadzanie gospodarki o obiegu zamkniętym.

Klimat i środowisko: działania skoncentrowane na ograniczaniu zmian klimatycznych (w tym poprawie jakości powietrza, rozwoju OZE i efektywności energetycznej), zrównoważonym gospodarowaniu wodami, ochronie bioróżnorodności i krajobrazu Małopolski oraz edukacji ekologicznej.

Zarządzanie strategiczne rozwojem: działania koncentrujące się na zbudowaniu funkcjonalnego systemu zarządzania rozwojem województwa, współpracy i partnerstwa oraz promocji regionu.

Rozwój zrównoważony terytorialnie: działania adresowane do miast i obszarów wiejskich oraz ukierunkowane na zrównoważony rozwój przestrzenny, spójność wewnątrzregionalną i dostępność.

Interwencje wskazane w poszczególnych obszarach Strategii „Małopolska 2030” wykazują wiele zależności. Działania podejmowane w jednym obszarze będą wywoływały mniejsze lub większe konsekwencje dla pozostałych. Zaproponowane kierunki interwencji zmiernają do objęcia wsparciem wszystkich, nawet najmniejszych jednostek w regionie, zwłaszcza najbardziej potrzebujących i oddalonych. W strategii wyodrębnione zostały obszary, które ze względu na swoją specyfikę i obserwowane problemy, wymagają dodatkowego wsparcia, wykraczającego poza działania przewidziane dla całego województwa.m.in. poprzez wsparcie dla jednostek, które będą współpracowały w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF), w tym MOF Krakowa.

Cele Strategia ZIT MK 2021-2027 są spójne z celami SRW „Małopolska 2030”, szczególnie w obszarze Klimat i środowisko.

Dokumenty ponadlokalne

• Strategia Metropolia Krakowska 2030

Strategia Metropolia Krakowska 2030

Strategia Metropolia Krakowska 2030 została przyjęta 14 grudnia 2021 r., uchwałą Walnego Zebrania Członków SMK – stanowi ona strategię rozwoju ponadlokalnego w myśl art. 10g ustawy o samorządzie gminnym.

SMK2030 określa precyzyjnie misję Metropolii Krakowskiej jaką jest podejmowanie wspólnych i solidarnych działań o znaczeniu strategicznym, odpowiadających na stojące przed nią wyzwania. Konsensus wypracowywany i wdrażany wśród gmin obszaru ma na celu podnoszenie skuteczności i efektywności interwencji publicznych. Za wizję realizacji wszelkich działań uznaje się podnoszenie standardów życia i dobrostanu mieszkańców oraz zrównoważony rozwój obszaru, a wszelkie interwencje powinny być podejmowane z poszanowaniem różnorodności i lokalnej specyfiki gmin członkowskich.

SMK 2030 wyznacza siedem celów strategicznych, odpowiadających siedmiu dziedzinom współpracy metropolitalnej – wymienione poniżej cele są tożsame dla obu strategii (SMK 2030 oraz Strategii ZIT MK 2021-2027):

➤ Cel 1	Metropolia Krakowska inteligentnie zarządzana, oparta na partnerstwie i zaangażowanej kadrze
➤ Cel 2	Metropolia Krakowska przyjazna środowisku, zorientowana na neutralność klimatyczną, zapewniająca wysoką jakość życia
➤ Cel 3	Metropolia Krakowska sprzyjająca aktywnej, ekologicznej i efektywnej mobilności
➤ Cel 4	Metropolia Krakowska innowacyjna i konkurencyjna, kreująca trwałe relacje w sieci wiodących ośrodków gospodarczych Europy
➤ Cel 5	Metropolia Krakowska inspirująca, czerpiąca z różnorodności i lokalnych potencjałów, bazująca na sieciach współpracy
➤ Cel 6	Metropolia Krakowska sprzyjająca skutecznej, włączającej edukacji, opartej na twórczych relacjach
➤ Cel 7	Metropolia Krakowska zapewniająca mieszkańcom nowoczesne i dostępne usługi społeczne, ceniąca równość i solidarność społeczną

Dokumenty lokalne

- **Strategia Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030**

Strategia wyznacza podstawowe kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Krakowa. Dokument został przyjęty uchwałą Rady Miasta Krakowa w lutym 2018 roku, poddana ewaluacji w marcu 2022 r.

Wskazuje najważniejsze zasoby Krakowa - rdzenia Metropolii Krakowskiej, za które uznano: ludzi, kulturę, potencjał akademicki i gospodarkę opartą na wiedzy. Ukierunkowuje rozwój miasta w perspektywie do 2030 roku, w ramach sześciu obszarów: inteligentna i nowoczesna metropolia, nowoczesna gospodarka i potencjał naukowy, kultura i dziedzictwo kulturowe, jakość życia, kapitał społeczny i zarządzanie miastem. Wśród najistotniejszych wartości i zasad, do których powinny odwoływać się działania rozwojowe wskazane zostały: odpowiedzialność, otwartość, dialog społeczny, budowanie konkurencyjności, elastyczne reagowanie oraz równe szanse.

SRK 2030 zachowuje spójność ze strategią rozwoju ponadlokalnego SMK2030, a co za tym idzie dokumentem wykonawczym - Strategią ZIT MK 2021-2027.

- **Strategie rozwoju pozostałych gmin, wchodzących w skład SMK**

Działania planowane do realizacji w ramach Strategii ZIT pomimo wymiaru zintegrowanego i ponadlokalnego, oddziałują także na społeczności lokalne. Strategie rozwoju gmin podmiejskich bardzo wyraźnie akcentują sąsiedztwo Krakowa jako jedno z głównych uwarunkowań strategicznych swojego rozwoju. Wątek powiązań funkcjonalnych jest obecny w większości dokumentów tego typu. Stowarzyszenie Metropolia Krakowska każdorazowo opiniując strategie rozwoju wskazuje na kontekst ponadlokalny zadań planowanych do realizacji w poszczególnych gminach.

W tym kontekście, należy wskazać na spójność strategii rozwoju lokalnego ze Strategią ZIT MK 2021-2027 zwłaszcza w kontekście strategicznych celów w dziedzinie środowiska i mobilności.

Dokumenty polityki spójności UE 2021-2027

• Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa jest najważniejszym dokumentem, który określa współpracę między Unią Europejską a Polską. To uzgodniona z Komisją Europejską kompleksowa strategia wykorzystania funduszy europejskich w perspektywie finansowej na lata 2021-2027. Stanowi realizację krajowych dokumentów takich jak Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju oraz – wynikających z niej – strategii sektorowych. Zakłada kontynuację realizacji dotychczasowych programów krajowych oraz programów regionalnych.

W ramach dokumentu uzgodniono **6 celów polityki spójności na lata 2021-2027:**

Cel 1: Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa

Cel 2: Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa

Cel 3: Lepiej połączona Europa

Cel 4: Europa o silniejszym wymiarze społecznym

Cel 5: Europa bliżej obywateli

Cel 6: Łagodzenie skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu

Umowa Partnerstwa wskazuje na instrumenty terytorialne jako służące wzmocnieniu współpracy i partnerstw samorządów, które realizują wspólne działania rozwojowe na podstawie strategii terytorialnych. Wpisują się one w cele określone na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim. Jednym z instrumentów są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. W tym wymiarze **Strategia ZIT MK 2021-2027 będzie dokumentem wpisującym się w pełni w realizację celów wynikających z umowy partnerstwa.**

• Ustawa wdrożeniowa

Ustawa stanowi podstawę dla realizacji umowy partnerstwa, w tym wdrażania programów dotyczących polityki spójności w perspektywie finansowej 2021-2027. Nowe przepisy wynikają z rozpoczęcia w 2021 r. nowej, siedmioletniej perspektywy finansowania polityki spójności z budżetu UE.

Dokument wskazuje mechanizmy koordynacji programów współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Funduszu Spójności. Określa również zasady i podstawowe dokumenty służące wdrażaniu ww. funduszy. W ustawie wprowadzono także szczegółowe przepisy dotyczące Krajowego Planu Odbudowy.

Ustawa zawiera w sobie podstawowe definicje i elementy jakie muszą posiadać m.in. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, dlatego **Strategia ZIT MK 2021-2027 w warstwie wdrożeniowej zachowa zgodności z przepisami ustawy.**

- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS)**

Głównym celem programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez:

obniżenie emisyjności gospodarki	budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne	poprawę bezpieczeństwa transportu i dokończenie realizacji odcinków sieci bazowej TEN-T do roku 2030
transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym	zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia	wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym

Program ma na celu zwiększenie efektywności energetycznej mieszkalnictwa, budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw oraz zwiększenie udziału zielonej energii z odnawialnych źródeł energii w końcowym zużyciu energii. Inwestycje w infrastrukturę energetyczną mają przynieść poprawę jakości i bezpieczeństwa funkcjonowania sieci elektroenergetycznych oraz rozwój inteligentnych sieci gazowych i wzrost ich znaczenia w nowoczesnym, zielonym systemie energetycznym. Inwestycje w sektorze środowiska mają przyczynić się do większej odporności na zmiany klimatu (w tym na susze i powodzie) oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego (wzrost zdolności retencyjnych oraz poprawę systemów monitorowania i zarządzania kryzysowego). Realizacja programu będzie dążyć do poprawy gospodarowania wodą pitną oraz ściekami komunalnymi, a także odpadami komunalnymi. Planuje się wzmocnienie ochrony bioróżnorodności i naturalnych ekosystemów.

Dążąc do zmniejszenia emisji w transporcie, rozwijany będzie transport szynowy, w tym w miastach, zwiększana dostępność komunikacji zbiorowej, a także alternatywne wobec dróg łańcuchy logistyczne (porty morskie, drogi wodne śródlądowe, przewozy intermodalne). W celu poprawy spójności komunikacyjnej i ograniczenia wykluczenia komunikacyjnego program koncentrować się będzie na budowie nowych i modernizacji istniejących linii kolejowych oraz dróg krajowych, w tym obwodnic miast.

Będą podejmowane inwestycje w kluczowych obszarach systemu ochrony zdrowia, które przyczynią się do wzrostu dostępności pacjentów do wysokiej jakości usług zdrowotnych oraz większej ich skuteczności. W sektorze kultury planowane są działania mające na celu ochronę zabytków o światowym i krajowym znaczeniu zarówno ruchomych i nieruchomych. Jednocześnie będziemy rozwijać instytucję kultury oraz wspierać ich adaptację do nowych funkcji kulturalnych i społecznych.

Zakres Programu FENIKS obejmuje działania, które mogą być realizowane w ramach projektów Strategii ZIT MK 2021-2027. Alokacja dedykowana dla Metropolii Krakowskiej wykorzystana zostanie do realizacji projektów w dziedzinie mobilności (cel 2.8).

• Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)

Program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020. Przed Programem stawiane są następujące cele:

- zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii;
- wzrost konkurencyjności MŚP;
- rozwinięcie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości;
- transformacja gospodarki w kierunku Przemysłu 4.0 oraz zielonych technologii

Cele te mają zostać osiągnięte poprzez realizację instrumentów pogrupowanych w cztery priorytety:

1. Wsparcie dla przedsiębiorców

2. Środowisko przyjazne innowacjom

3. Zazielenienie przedsiębiorstw

4. Pomoc techniczna

Program FENG, poprzez wsparcie podnoszenia innowacyjności przedsiębiorstw (w szczególności MŚP), będzie przyczyniał się do poprawy produktywności oraz uzyskania pozytywnej zmiany strukturalnej w gospodarce. Wsparcie z Programu obejmie zarówno stronę podażową, tzn. wytwarzanie innowacji w organizacjach badawczych i w przedsiębiorstwach, jak również transfer technologii oraz wsparcie popytu, tzn. dyfuzję i wykorzystanie innowacji w przedsiębiorstwach. Kluczowym elementem wsparcia będzie wzmocnienie transferu technologii, który odpowiada za integrację strony popytowej i podażowej.

Ważnym elementem programu są działania przewidziane w związku z wdrażaniem założeń EZŁ, który zawiera plan działań umożliwiających bardziej efektywne wykorzystanie zasobów dzięki przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym. Transformacja w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ) obejmuje zmniejszenie zasobochłonności, w tym energochłonności, oraz utrzymanie zasobów w gospodarce jak najdłużej, zgodnie z łańcuchem wartości.

Wsparcie w ramach FENG, odnoszące się do powyższych potrzeb, będzie koncentrować się na takich obszarach jak:

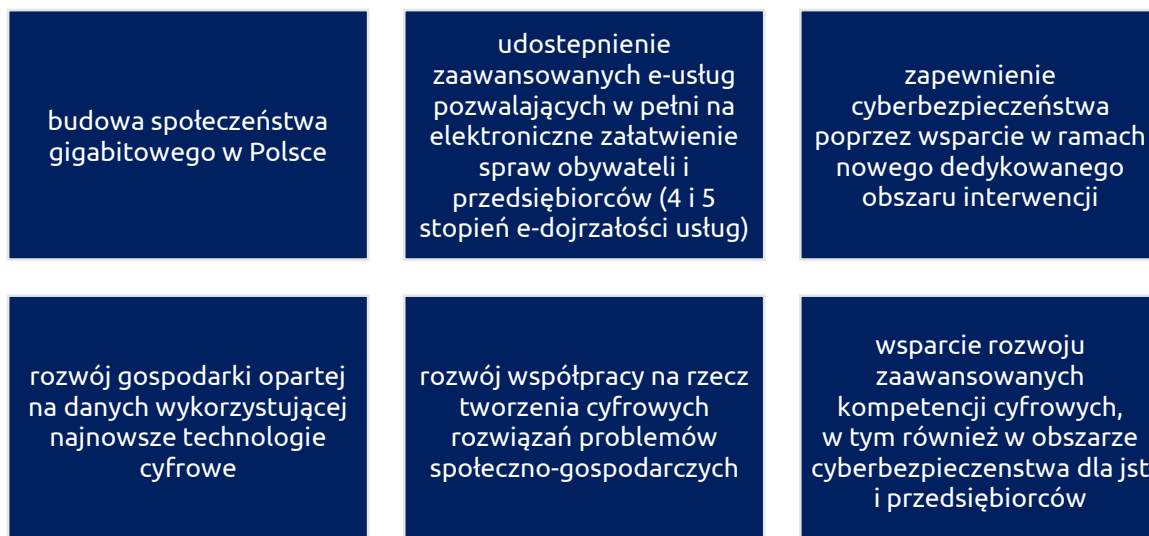
- zmniejszenie zużycia energii/ ograniczenie emisji CO₂ (efektywność energetyczna),
- gospodarka o obiegu zamkniętym,
- zmniejszanie eksploatacji zasobów.

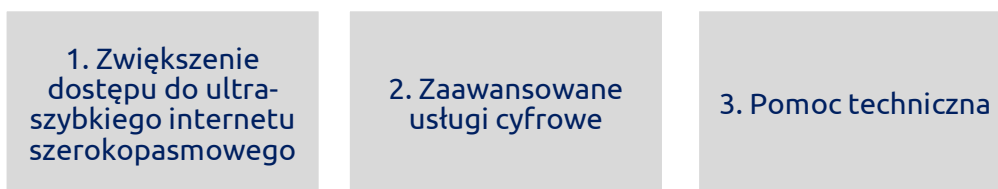
Zakres Programu FENG obejmuje działania, które mogą być realizowane w ramach projektów Strategii ZIT MK 2021-2027. Środki dostępne w programie mogą zostać wykorzystane do realizacji projektów w dziedzinie gospodarki.

- **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)**

Program Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 stanowi kolejny etap cyfrowej transformacji kraju. Cele FERC obejmują:

Powyższe cele, realizowane będą przez trzy priorytety:

Istotnym elementem realizacji programu będzie wdrażanie projektów o horyzontalnym charakterze, które umożliwią m.in. integrację istniejących już e-usług w kompleksowe procesy. Uprości to załatwianie spraw po stronie obywatela i administracji przy uwzględnieniu konieczności zintegrowania odległych obszarowo e-usług i rejestrów, składających się na dany proces. Efekty projektów horyzontalnych będą wykorzystywane przez całą administrację również na szczeblu regionalnym i lokalnym.

W programie zwraca się również uwagę na konieczność wsparcia rozwoju infrastruktury służącej wymianie danych oraz projektów sektora publicznego i prywatnego, które pozwolą na szersze użycie zbiorów danych przez administrację i przedsiębiorstwa.

Zakres Programu FERC obejmuje działania, które mogą być realizowane w ramach projektów Strategii ZIT MK 2021-2027. Środki dostępne w programie mogą zostać wykorzystane do realizacji projektów w dziedzinie inteligentne zarządzanie.

• Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS)

W programie FERS będzie realizowane wsparcie na rzecz m.in. poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

Cele Programu obejmują:

wzmocnienie systemu ochrony zdrowia i edukacji	kształcenie kadr dla gospodarki	zwiększenie jakości usług świadczonych przez publiczne służby zatrudnienia
wsparcie realizacji polityki społecznej w obszarach integracji społecznej, usług społecznych i ekonomii społecznej	poprawa sytuacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami	zwiększenie dostępu do opieki na najmłodszych dziećmi
poprawa dostępności do usług publicznych	zwiększenie wykorzystania innowacji społecznych, w tym w zakresie świadczenia usług publicznych	rozwój dialogu społecznego i obywatelskiego

Powyższe cele, realizowane będą przez siedem priorytetów:

1. Lepsze polityki dla rozwoju społecznego;
2. Rozwój opieki nad najmłodszymi dziećmi;
3. Równe szanse dla osób z niepełnosprawnościami;
4. Zdrowie i zdrowotna opieka długoterminowa;
5. Szkolnictwo wyższe i nauka;
6. Innowacje społeczne;
7. Pomoc techniczna.

Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

Zakres Programu FERS obejmuje działania, które mogą być realizowane w ramach projektów Strategii ZIT MK 2021-2027. Środki dostępne w programie mogą zostać wykorzystane do realizacji projektów w dziedzinie edukacja oraz usługi społeczne.

- **Fundusze Europejskie dla Małopolski (FEM)**

Program FEM w perspektywie finansowej 2021-2027 skupia się na kilku priorytetach, tj.:

1. Inteligentny i konkurencyjny region	2. Energetyka i środowisko	3. Zrównoważona mobilność miejska
4. Mobilna Małopolska	5. Małopolska infrastruktura społeczna	6. Społeczna Małopolska
7. Małopolska bliżej mieszkańców	8. Sprawiedliwa transformacja Małopolski Zachodniej	9. Pomoc techniczna [EFRR, EFS+, FST]

Poszczególne osie dają możliwość realizacji inwestycji w ramach konkretnych poddziałań, które mogą być realizowane w formule ZIT. Obszary FEM szczególnie ważne dla Metropolii Krakowskiej w kontekście wdrażania ZIT obejmują priorytety 2, 3, 6 oraz 7. Projekty zidentyfikowane w ramach Strategii ZIT MK 2021-2027 wpisują się w założenia FEM i odpowiadają na opisane w nim wyzwania rozwojowe, tj.:

- wsparcie rozwoju energetyki zielonej opartej na lokalnych potencjałach,
- zwiększenie efektywności energetycznej, wykorzystania nowoczesnych technologii energetycznych oraz rozwiązań z zakresu gospodarki o obiegu zamkniętym,
- zwiększenie odporności regionu na zagrożenia wynikające ze zmian klimatu,
- inwestycji w zakresie zaopatrzenia w wodę, oczyszczania ścieków, gospodarowania odpadami oraz rozwoju systemów ciepłowniczych,
- wykorzystanie bardziej efektywnego transportu publicznego oraz niezmotoryzowanego indywidualnego wraz z potrzebą ograniczania emisji zanieczyszczeń powietrza, hałasu oraz zatłoczenia w ośrodkach miejskich i ich otoczeniu,
- ustawicznego dostosowywania kwalifikacji i kompetencji kadr do potrzeb rynku pracy (pracodawców), także w celu uzyskania pracy lepszej jakości i lepiej opłacanej,
- zwiększania liczby przystępnych cenowo i dobrej jakości miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, w tym dostosowanych w szczególności do potrzeb dzieci i opiekunów z niepełnosprawnościami,
- zapewnienia równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspierania odporności systemów opieki zdrowotnej oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej,
- podejmowania różnorodnych inicjatyw na rzecz utrzymania zatrudnienia osób pracujących i wsparcia pracodawców, w tym także w zakresie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz umożliwiających godzenie życia zawodowego z rodzinnym.

✓ W ramach programu FEM dla Metropolii Krakowskiej przewidziana została dedykowana alokacja, która zostanie zagospodarowana głównie w ramach osi priorytetowych:

- **PRIORYTET 2. Fundusze europejskie dla środowiska,**
- **PRIORYTET 3. Fundusze europejskie dla transportu miejskiego,**
- **PRIORYTET 5. Fundusze europejskie wspierające infrastrukturę społeczną,**
- **PRIORYTET 6. Fundusze europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego,**
- **PRIORYTET 7. Fundusze europejskie dla wspólnot lokalnych.**

III. Obszar wsparcia Strategii ZIT MK 2021-2027

Metropolia Krakowska (ZIT Kraków) została zidentyfikowana w FEM jako obszar interwencji w formule ZIT, który realizowany jest w ramach podejścia terytorialnego. Podejście to ma na celu wykorzystanie specyficznych potencjałów terytorialnych i likwidację barier w rozwoju obszaru. Narzędzie ZIT pozwala na implementację projektów w sposób przekrojowy oraz umożliwia finansowanie inwestycji z różnych osi priorytetowych i różnych programów operacyjnych.

Zgodnie z polityką krajową, Metropolia Krakowska, jako miasto wojewódzkie i jego obszar funkcjonalny, stanowią jeden z tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), zdefiniowanych w KSRR. W programie operacyjnym podkreśla się, że ZIT Krakowa charakteryzuje się największą zdolnością do kreowania wzrostu gospodarczego w regionie, z uwagi na swoje walory ekonomiczne i społeczne (wysoki dostęp do szerokiego spektrum usług publicznych, wysokie zarobki, niski poziom bezrobocia, bardzo dobrą dostępność komunikacyjną) i jest magnesem przyciągającym zasoby ludzkie z innych obszarów województwa. Mechanizmem promującym wsparcie powyższego OSI będzie wyodrębnienie alokacji finansowej dla wsparcia Krakowa i jego obszaru funkcjonalnego realizowanego w formule ZIT.

W skład obszaru Metropolii Krakowskiej, która od 2014 r. tworzy przestrzeń współpracy 15 gmin, wchodzi: Gmina Miejska Kraków, Gmina Biskupice, Gmina Czernichów, Gmina Igołomia-Wawrzeńczyce, Gmina Kocmyrzów-Luborzyca, Gmina Liszki, Gmina Michałowice, Gmina Mogilany, Miasto i Gmina Niepołomice, Miasto i Gmina Skawina, Miasto i Gmina Świątyniki Górne, Miasto i Gmina Wieliczka, Gmina Wielka Wieś, Gmina Zabierzów oraz Gmina Zielonki. Łączna powierzchnia obszaru ZIT wynosi 1275 km², w tym 326,8 km² zajmuje miasto Kraków, a 948,2 km² – strefa podmiejska. W 2022 roku, Metropolię Krakowską zamieszkiwało 1 132 625 osób (71% - miasto Kraków, 29% - strefę podmiejską).

Opisany powyżej obszar Metropolii Krakowskiej jest spójny z obszarem wskazanym w Załączniku Nr 2 do Uchwały Nr 1827/22 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 20 października 2022 r. „Instrumenty terytorialne w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027” jako ZIT Krakowa. W FEM 2021-2027 wskazano, że optymalne zasięgi Miejskich Obszarów Funkcjonalnych zostały określone w SRW „Małopolska 2030”, jednak z uwagi na fakt, że podstawą budowania mechanizmu ZIT powinna być oddolna wola współpracy JST (wyrażona zawiązaniem formalnej współpracy), założono, że wskazane w SRW „Małopolska 2030” zasięgi MOF będą ulegały modyfikacjom wynikającym z bezpośrednich uzgodnień pomiędzy JST.

W przypadku obszaru MOF Kraków, jego zasięg terytorialny jest tożsamy z obszarem Metropolii Krakowskiej, co wynika z Uchwały nr 307/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 28 lutego 2023 r. w sprawie zmiany zasięgu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krakowa. Dla pozostałych gmin, które pierwotnie znajdowały się w MOF Krakowa na mocy Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” utworzono Inny Instrument Terytorialny „Otulina Podkrakowska”, w skład, którego wchodzi inne gminy, znajdujące się w bezpośrednim oddziaływaniu Miasta Krakowa tj. Kłaj, Krzeszowice, Jerzmanowice-Przebinia, Sułszowa, Skąta, Iwanowice, Słomniki, Koniusza, Siepraw, Myślenice.

Obecna struktura działania Stowarzyszenia Metropolia Krakowska, obejmująca gminę Miejską Kraków oraz otaczające ją 14 gmin, pozwala w sposób optymalny realizować projekty ponadlokalne i w najbardziej efektywny sposób dysponować środkami przeznaczonymi dla Związku ZIT ośrodka wojewódzkiego. Aktualna struktura i efekty działania Stowarzyszenia zostały pozytywnie ocenione we wszystkich dotychczasowych ewaluacjach instrumentu ZIT prowadzonych zarówno przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, jak i Samorząd Województwa.

IV. Wnioski z diagnozy obszaru wsparcia

Kompleksowa diagnoza obszaru wsparcia została przeprowadzona podczas przygotowania strategii SMK2030. Obejmowała ona nie tylko analizę danych statystycznych, lecz także dane jakościowe pozyskane w ramach wywiadów pogłębionych, warsztatów oraz sesji eksperckich. W poniższym zestawieniu wniosków z diagnozy uwzględniono pracę analityczną wykonaną na potrzeby SMK 2030 – zawiera ono najistotniejsze informacje obrazujące syntetyczną diagnozę obszaru ZIT Krakowa. Wnioski z diagnozy przedstawiono w układzie odzwierciedlającym podział na dziedziny współpracy metropolitalnej przyjęty w SMK 2030.

Analiza przeprowadzona została w ujęciu dynamicznym i porównawczym, obejmującym lata 2016-2021 lub – w przypadku braku dostępności danych – 2015-2020.

INFORMACJE PODSTAWOWE

Powierzchnia Metropolii Krakowskiej wynosi ok. 127 500 ha, z czego ok. 26% zajmuje miasto Kraków, a pozostałe 74% - strefa podmiejska. Obszar ten charakteryzuje się stosunkowo wysoką gęstością zaludnienia, odpowiadającą wysoko zurbanizowanym obszarom Polski – mediana dla obszaru to 284 osób na km², przy gęstości zaludnienia w Krakowie wynoszącej 2393 osób na km². W większości gmin należących do Metropolii Krakowskiej, można zaobserwować trend wzrostowy gęstości zaludnienia (jedynie w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce, gęstość zaludnienia w latach 2017-2021 minimalnie spadła). Biorąc pod uwagę zjawisko niepełnej rejestracji ruchu migracyjnego należy mieć na uwadze, że dane statystyczne dotyczące gęstości zaludnienia mogą nie oddawać w pełni skali zjawiska suburbanizacji na obszarze Metropolii Krakowskiej.

Pod względem zamożności jednostek samorządu terytorialnego, obszary metropolitalne należy zaliczyć do grupy zamożnych. Na tle kraju stan finansów poszczególnych gmin członkowskich Stowarzyszenia należy ocenić jako dobry lub bardzo dobry. W Metropolii Krakowskiej, średnie dochody własne osiągnięte w 2021 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 3 523,96 zł (w Krakowie – 5 821,33 zł) – co stanowiło wzrost o niemal 9% względem roku 2020. W przypadku dochodów ogółem, podobnie jak w przypadku dochodów własnych, w okresie 2016-2021 odnotowywano co do zasady stałą dodatnią dynamikę (z jednym spadkiem między 2017 a 2018 rokiem w gminach Liszki i Zabierzów), a średnie dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w 2021 roku 7 409,39 zł (w Krakowie – 9 208,63 zł).

W 2019 r. przeprowadzono ekspercką analizę dokumentów finansowych gmin członkowskich SMK, w której oszacowano potencjał inwestycyjny gmin dla dodatkowych (aniżeli już zaplanowane) inwestycji prorozwojowych do 2030 r. na kwotę ok. 5,4 mld zł (dotyczy wyłącznie zdolności finansowych gmin w zakresie wkładu własnego, bez wsparcia zewnętrznego). Jednak z uwagi na dynamikę zmian wywołaną pandemią koronawirusa, wojną w Ukrainie i związanym z nią kryzysem uchodźczym oraz liczne systemowe zmiany legislacyjne należy ocenić, iż stan finansów samorządów w ciągu najbliższej dekady może ulec osłabieniu. Niemniej na ten moment gminy Metropolii Krakowskiej zachowują relatywnie wysoką zdolność do absorpcji środków zewnętrznych.

RACJONALNA GOSPODARKA PRZESTRZENNA

Największym wyzwaniem w zakresie gospodarki przestrzennej, które wpływa na inne dziedziny rozwoju Metropolii Krakowskiej, jest zjawisko postępującej suburbanizacji oraz niekontrolowanej dekoncentracji ludności wewnątrz obszaru. Jest ono spowodowane głównie rozpraszaniem zabudowy i przepływem ludności z miasta na obszary podmiejskie. Intensywny rozwój strefy podmiejskiej rodzi szereg konsekwencji dla całego obszaru, przejawiających się w powstawaniu nowych powiązań pomiędzy Krakowem jako miastem rdzeniem, a gminami przylegającymi, wynikających m.in. z przepływu ludzi, kapitału, ale także zmian w sposobie zagospodarowania poszczególnych terenów. Konsekwencje takiego stanu rzeczy są odczuwalne głównie w obszarze transportu oraz infrastruktury socjalnej, usługowej, technicznej oraz mieszkaniowej. Uwidacznia się w tym obszarze konieczność bardziej efektywnego i silnego współdziałania gmin.

ZARZĄDZANIE ENERGIĄ I POPRAWA JAKOŚCI POWIETRZA

W obszarze zarządzania energią istotną składową rozwoju, zwłaszcza na obszarach słabiej zurbanizowanych, jest maksymalne wykorzystanie lokalnie dostępnych odnawialnych źródeł energii. Wobec postępującego kryzysu klimatycznego, potrzebne są rozwiązania systemowe wspierające głęboką termomodernizację oraz rozwój energetyki prosumenckiej na masową skalę, nie ograniczające się tylko do budynków publicznych. Przykładowo, w Krakowie, jedynie 7,4% poboru energii stanowi zapotrzebowanie obiektów gminnych, pozostałe 92,6% stanowi zapotrzebowanie obiektów, które nie są własnością gminy. Dane te pokazują, że bez zaangażowania sektora prywatnego niemożliwe będzie wprowadzenie znaczących zmian. Wg danych GUS, w 2021 r. wskaźnik udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto wyniósł w Polsce 15,62%. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych wyznacza dla Polski cel 23% do roku 2030. W 2022 roku, 6 gmin z terenu Metropolii Krakowskiej znalazło się w zestawieniu 10 gmin, w których powstało najwięcej instalacji fotowoltaicznych (pod względem mocy instalacji).

Wykres 1. Gminy, w których w 2022 roku powstało najwięcej instalacji fotowoltaicznych ze wskazaniem mocy instalacji

Lp.	Gmina	Moc [kW]
1.	Kraków	79 266
2.	Wieliczka	23 576
3.	Tarnów	17 221
4.	Zabierzów	16 824
5.	Myślenice	14 363
6.	Nowy Sącz	14 104
7.	Wielka Wieś	9 546
8.	Liszki	9 537
9.	Chełmiec	9 470
10.	Kocmyrzów-Luborzycza	9 358

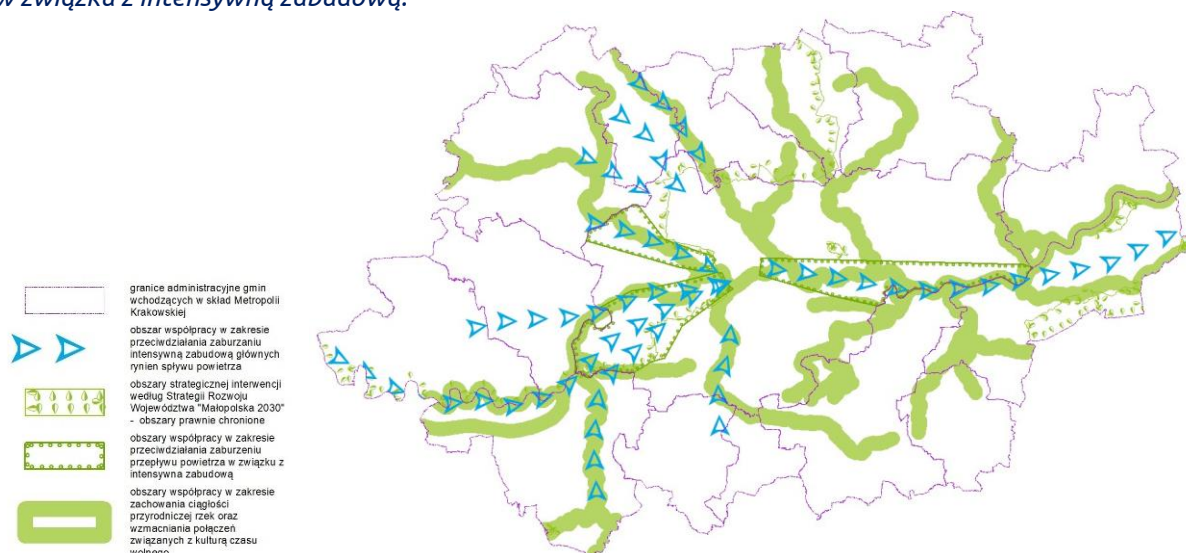
Źródło: Podsumowanie realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego za rok 2022

Nie wszystkie budynki na terenie Metropolii Krakowskiej posiadają możliwość podłączenia do sieci ciepłowniczych i/lub gazowych. Dlatego kluczowe jest dalsze inwestowanie w instalacje OZE na budynkach publicznych oraz prywatnych, co przyczynić się powinno do poprawy bezpieczeństwa energetycznego na tym obszarze. Przy obecnie stosowanych technologiach znaczna część produkcji energii uzależniona jest od dostępności wiatru czy słońca – co może oznaczać występowanie w pewnych momentach niedoborów, w innych zaś nadmiaru produkowanej energii. Konieczne jest zatem stworzenie odpowiedniego systemu bilansującego – w szczególności magazynów energii. Na terenie Metropolii Krakowskiej widoczny jest także duży potencjał do rozwoju działalności klastrów energii oraz spółdzielni i wspólnot energetycznych. W kontekście zarządzania energią i redukcji emisji CO₂ do atmosfery, szansą na wzrost popularności i finansowania działań w tym zakresie jest polityka klimatyczna UE, w tym realizacja zapisów strategii Europejskiego Zielonego Ładu.

Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza to wciąż jedno z kluczowych wyzwań jakie występuje na terenie Metropolii Krakowskiej. Głównym czynnikiem, mającym wpływ na jakość powietrza w województwie małopolskim, jest emisja pochodząca z sektora komunalno-bytowego. Kolejnym ze źródeł emisji, uwidaczniającym się zwłaszcza w dużych miastach i aglomeracjach, jest transport. W skali województwa emisja przemysłowa generuje niewielkie ilości pyłów, jednak jest istotnym źródłem emisji gazów do powietrza. Pozostałe źródła, takie jak rolnictwo (uprawa oraz hodowla) nie są znaczącym źródłem emisji.

Emisja z sektora komunalno-bytowego związana jest zarówno z jakością stosowanych paliw, jak i stanem technicznym użytkowanych źródeł ciepła (tzw. kotłów bezklasowych). Bariery do wymiany źródła ciepła są dla mieszkańców przede wszystkim czynniki ekonomiczne i organizacyjno-techniczne. Ponadto, w wielu miejscach na obszarze gmin ościennych brakuje możliwości podłączenia gospodarstw domowych do sieci ciepłowniczych i gazowych, co dodatkowo utrudnia likwidację nieekologicznych źródeł ciepła. Warto tu także podkreślić, iż gminy Metropolii Krakowskiej mierzą się z niekorzystnym położeniem i wynikającymi z niego warunkami meteorologicznymi, niesprzyjającym samooczyszczaniu się powietrza atmosferycznego. Jest to zdecydowanie problem ponadlokalny, dlatego konieczne jest konsekwentne wdrażanie spójnej i efektywnej polityki antysmogowej. Jednym z rozwiązań wspierających poprawę stanu jakości powietrza jest przeciwdziałanie zaburzaniu intensywną zabudową głównych rynien splotu powietrza na terenie Metropolii Krakowskiej – ich położenie obrazuje poniższa mapa.

Rysunek 1. Obszar współpracy gmin SMK w zakresie przeciwdziałania zaburzaniu intensywną zabudową głównych rynien spływu powietrza – wskazanie potencjalnego obszaru zaburzeń przepływu powietrza w związku z intensywną zabudową.

Źródło: Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Metropolii Krakowskiej, Strategia Metropolia Krakowska 2030

Na przestrzeni lat 2016-2022 w Metropolii Krakowskiej zlikwidowano nieefektywne źródła ciepła w 32 345 budynkach lub lokalach. Należy zaznaczyć, że większość z gmin w 2016 r. rozpoczęła proces likwidacji od zera.

Tabela 1. Liczba budynków/lokalii, w których zlikwidowano nieefektywne źródło ciepła w latach 2016-2020 (szt.)

Gmina	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Czernichów	31	49	75	108	107	151	134
Igołomia-Wawrzeńczyce	0	40	100	60	68	97	101
Kocmyrzów-Luborzyca	0	45	151	123	136	132	163
Liszki	0	56	99	147	354	308	180
Michałowice	0	48	69	87	64	203	194
Mogilany	0	0	0	158	94	88	117
Skawina	71	179	296	519	405	532	435
Świątniki Górne	0	60	107	62	93	152	67
Wielka Wieś	0	81	106	136	115	161	145
Zabierzów	170	135	177	240	204	240	254
Zielonki	0	72	137	192	108	228	168
Biskupice	0	2	50	61	73	111	104
Niepołomice	0	48	93	219	163	204	176
Wieliczka	0	102	423	302	210	402	465
Kraków	4274	6114	4256	4186	68	22	8
Metropolia Krakowska	4571	7031	6139	6600	2262	3031	2711

Źródło: Podsumowanie realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego za rok 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 oraz 2022

Średnia ilość dni w roku z przekroczonymi średniodobowymi normami zanieczyszczeń powietrza dla pyłu zawieszonego PM10 w stacjach pomiaru GIOŚ zlokalizowanych na terenie Metropolii Krakowskiej zdecydowanie spadła w roku 2019 i od tamtej pory utrzymuje się w przedziale 40-60 dni. W stacjach pomiaru GIOŚ zlokalizowanych na terenie Metropolii Krakowskiej normy zanieczyszczeń dla pyłu zawieszonego PM2,5 w fazie II (<20 µg/m³) zostały przekroczone we wszystkich latach. Natomiast dla fazy I (<25 µg/m³) do przekroczenia doszło w latach 2016-2019. W latach 2016-2021, według pomiarów stacji

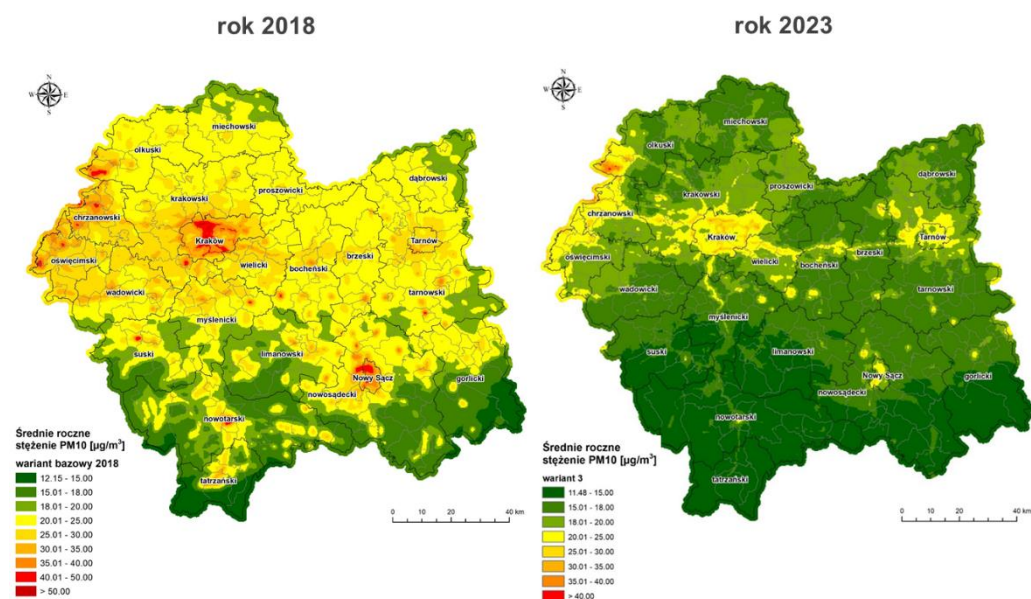
GIOŚ zlokalizowanych na terenie Metropolii Krakowskiej, zanieczyszczenie dwutlenkiem azotu nie przekroczyło normy $L > 200 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Tabela 2. Dane dot. jakości powietrza na terenie Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Średnia ilość dni w roku z przekroczoną normą dla średniodobowego stężenia zanieczyszczeń powietrza pyłem zawieszonym PM10 ($L > 50 \mu\text{g}/\text{m}^3$)	92	82	89	60	44	57
Średnie stężenie średnioroczne zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM2,5 w $\mu\text{g}/\text{m}^3$	31,9	33,4	32,3	25,2	21,8	24,7
Średnie stężenie średnioroczne zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem azotu w $\mu\text{g}/\text{m}^3$	37,1	37,0	36,6	35,0	29,5	30,6

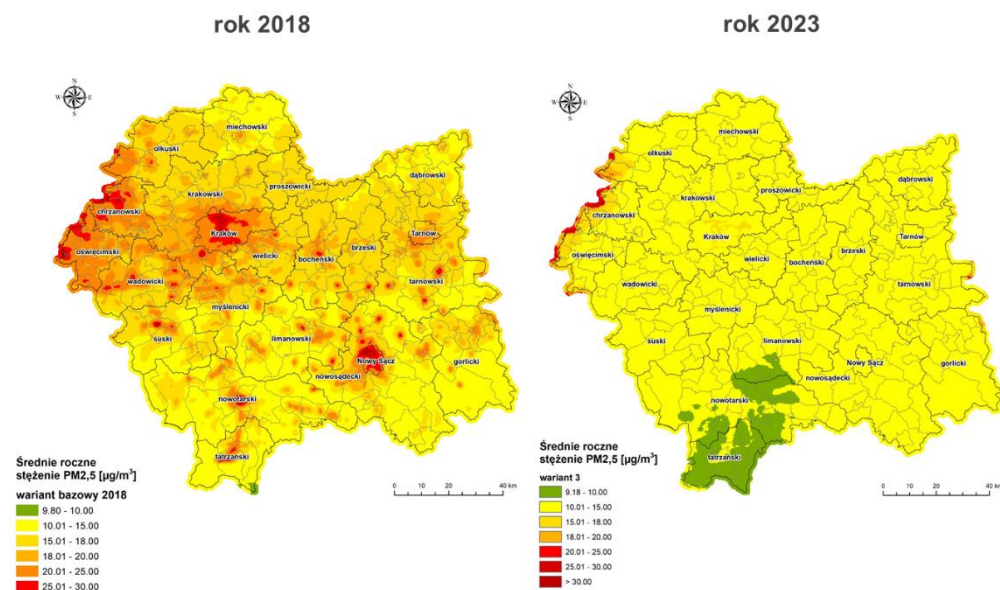
Źródło: Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

Rysunek 2. Jakość powietrza w Małopolsce – stężenia średnioroczne pyłu PM10

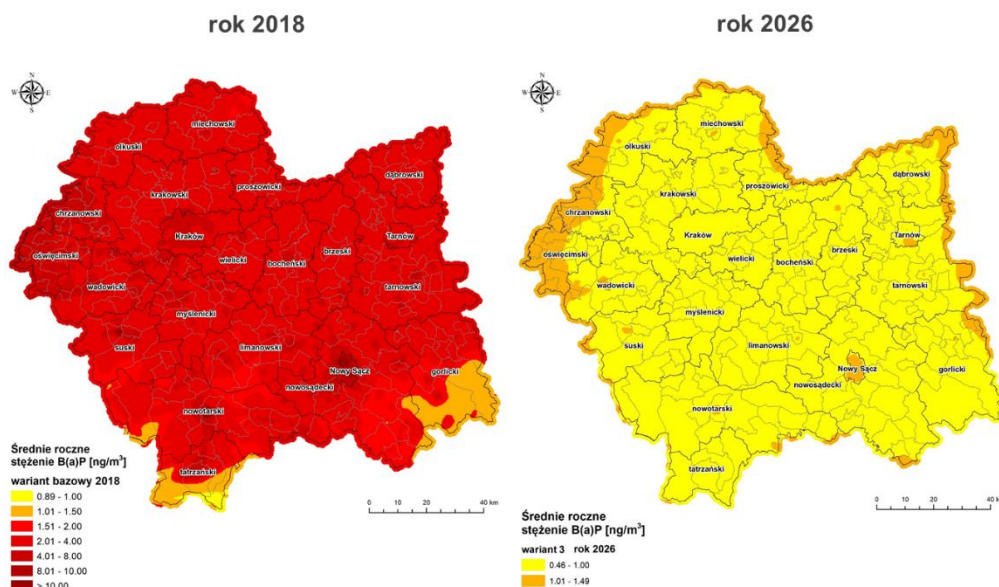
Źródło: Strona internetowa Programu Ochrony powietrza dla województwa małopolskiego: <https://powietrze.małopolska.pl/program-ochrony-powietrza/>

Rysunek 3. Jakość powietrza w Małopolsce – stężenia średnioroczne pyłu PM2,5

Źródło: Strona internetowa Programu Ochrony powietrza dla województwa małopolskiego: <https://powietrze.małopolska.pl/program-ochrony-powietrza/>

Rysunek 4. Jakość powietrza w Małopolsce – stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu

Źródło: Strona internetowa Programu Ochrony powietrza dla województwa małopolskiego: <https://powietrze.małopolska.pl/program-ochrony-powietrza/>

Zgodnie z uchwałą LIX/842/22 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 września 2022 r., od 1 maja 2024 roku, zakazane będzie użytkowanie instalacji niespełniających wymagań w zakresie sprawności cieplnej i emisji zanieczyszczeń określonych dla klasy 3, 4 lub 5 według normy PN-EN 303-5:2012. Z kolei w Krakowie od września 2019 r. obowiązuje całkowity zakaz palenia węglem, drewnem i innymi paliwami stałymi w kociach, piecach i kominkach. W tym samym roku w mieście zastąpiono proekologicznymi źródłami ciepła 4186 źródeł grzewczych opartych na paliwie stałym, a miasto w ramach Programu Ograniczania Niskiej Emisji wydało na ten cel najwięcej spośród wszystkich miast w Polsce - 34,7 mln zł. Gminy Metropolii Krakowskiej od ponad pięciu lat prowadzą działania, które pomagają mieszkańcom w wymianie pieców węglowych. Dotychczas udało się zlikwidować 10 689 tys. pieców węglowych, a kolejne 5 tys. zostanie wymienionych w najbliższym czasie. Wg bazy CEEB (stan na koniec października 2022 r.) wciąż pozostało do wymiany 13 365 szt. pieców pozaklasowych. W kontekście redukcji zanieczyszczenia powietrza, szansą na wzrost popularności i finansowania działań w tym zakresie jest polityka pro środowiskowa regionu, w tym zapisy Programu Ochrony Powietrza Województwa Małopolskiego. Na niekorzyść mogą z kolei działać zmiany legislacyjne na poziomie kraju i regionu (w tym zmiana uchwały antysmogowej czy dodatki do ogrzewania węglem).

Dlatego wskazana jest m.in. dalsza kontynuacja działań zmierzających do wymiany i likwidacji pieców węglowych w gospodarstwach domowych. Niezwykle ważnym elementem ograniczania zanieczyszczeń pochodzących z ogrzewania zarówno indywidualnego jak i zbiorowego jest także poprawa efektywności energetycznej budynków poprzez m.in. głęboką termomodernizację. Ma ona potencjał aby wpłynąć bezpośrednio na redukcję emisji proporcjonalnie do spadku zużycia ciepła. Co więcej, przyczynia się ona do oszczędności energii. Dodatkowo, komplementarnym przedsięwzięciem powinien być montaż odnawialnych źródeł energii. Szacuje się, że obecnie na terenie Metropolii Krakowskiej znajduje się 238 budynków wymagających termomodernizacji – w ramach przedmiotowej Strategii planowane jest podjęcie prac modernizacyjnych w części z nich. Realizacja działań termomodernizacyjnych pozwoli nie tylko na zaoszczędzenie energii, ale też rozwiązanie problemów wysokich kosztów eksploatacyjnych czy niskiego komfortu cieplnego użytkowników budynków.

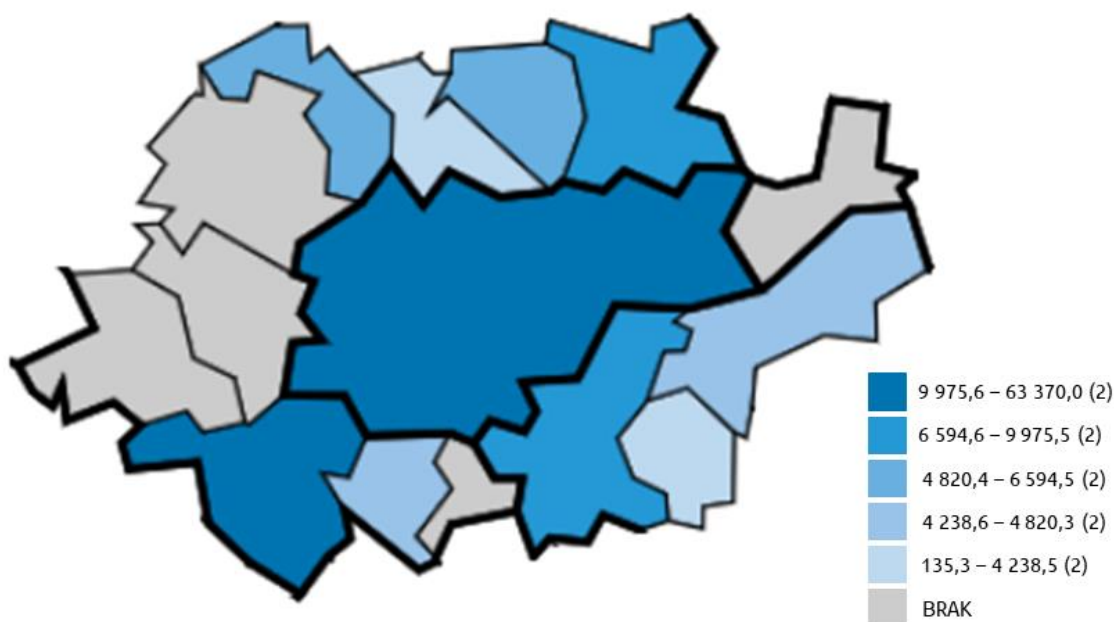
W gminach Metropolii Krakowskiej w ramach projektu EKO-TEAM pracuje 42 ekodoradców, których zadaniem jest świadczenie kompleksowego doradztwa w zakresie realizacji inwestycji dotyczących wymiany źródeł ciepła, poprawy efektywności energetycznej budynków oraz instalacji odnawialnych źródeł energii. Kontynuacja działań w tym obszarze stanowi jedno z priorytetowych zadań do realizacji w kolejnych latach.

Znaczny udział w emisji zanieczyszczeń powietrza posiada transport, zwłaszcza w zakresie pyłu PM10 i dwutlenku azotu. Wyzwania związane ze zmianą na zeroemisyjne i ekologiczne środki transportu, zostały opisane szczegółowo w części dotyczącej obszaru MOBILNOŚĆ.

GOSPODARKA ODPADAMI

Poszczególne gminy Metropolii Krakowskiej prowadzą samodzielną gospodarkę odpadami. Gminy podkrakowskie borykają się z brakiem wydajnego oraz nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. W ostatnich latach obserwuje się niezależny od samorządów gmin, sukcesywny wzrost kosztów systemów gospodarowania odpadami. Mamy również do czynienia z mało wydajnym systemem odbioru odpadów segregowanych „u źródła” (niski poziom selektywnej zbiórki) oraz selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych i tzw. problemowych, a także niewystarczającą ilością stacjonarnych Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (obecnie działa 9 stacjonarnych punktów PSZOK w 7 gminach). Budowa (rozbudowa/modernizacja) PSZOK stanowi również zadanie gmin wynikające z projektu Planu gospodarki odpadami województwa małopolskiego na lata 2023-2028.

Rysunek 5. Powierzchnia gminy przypadająca na 1 punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych (2021).

Źródło: System monitorowania usług publicznych (<https://smup.gov.pl/>).

Ilość zebranych odpadów na terenie Metropolii Krakowskiej w 2022 r. wyniosła 497 704,5 tony – w tym 263767,5 ton odpadów zmieszanych i 233937,0 ton odpadów segregowanych.

Tabela 3. Ilość zebranych odpadów w tonach [Mg] w 2022 r. w gminach Metropolii Krakowskiej

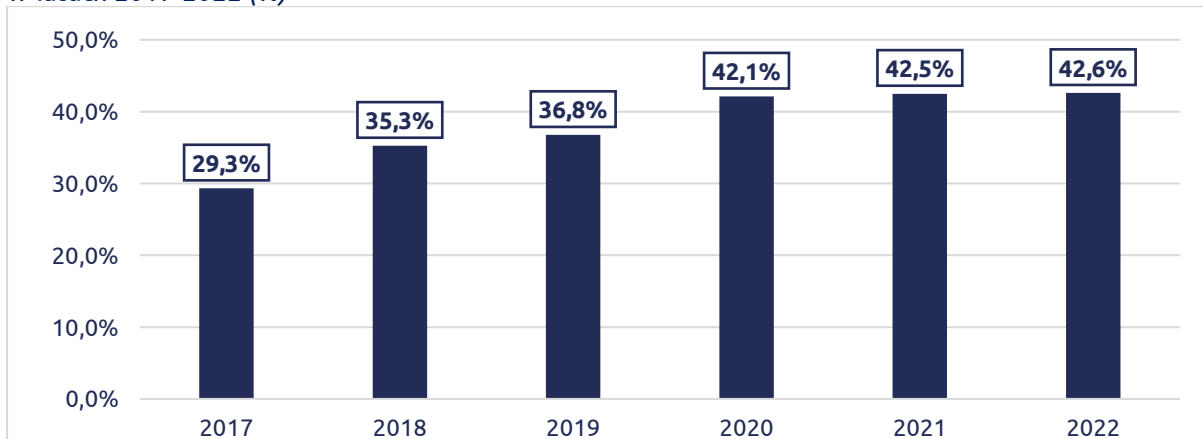
	Zmieszane	Segregowane	SUMA
Biskupice	2006,4	1616,0	3622,4
Czernichów	3102,4	1992,1	5094,5
Igołomia-Wawrzeńczyce	1301,9	657,7	1959,6
Kocmyrzów-Luborzyca	3364,5	2525,2	5889,7
Kraków	191703,0	176 909,6	368 612,6
Liszki	2806,6	4013,5	6820,1
Michałowice	2341,1	2038,4	4379,5
Mogilany	3498,2	2767,0	6265,1
Niepołomice	9512,1	8173,2	17685,3
Skawina	11034,7	6439,5	17474,2
Świątniki Górne	1828,2	1431,2	3259,3

Wieliczka	16590,4	7027,5	23617,9
Wielka Wieś	3370,8	3419,9	6790,6
Zabierzów	4785,9	6510,5	11296,4
Zielonki	6521,3	8415,9	14937,2
Obszar MK bez Krakowa	72064,5	57027,4	129091,9
Metropolia Krakowska	263767,5	233937,0	497704,5

Źródło: Gminy Metropolii Krakowskiej.

Udział odpadów zebranych selektywnie zmieniał się na przestrzeni ostatnich lat, osiągając w 2022 roku dla całej Metropolii Krakowskiej wartość 42,6%.

Wykres 2. Odpady zebrane selektywnie w realizacji do ogółu odpadów w Metropolii Krakowskiej w latach 2017-2022 (%)

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

2020: 791,72 (zł/t)

2021: 933,56 (zł/t)

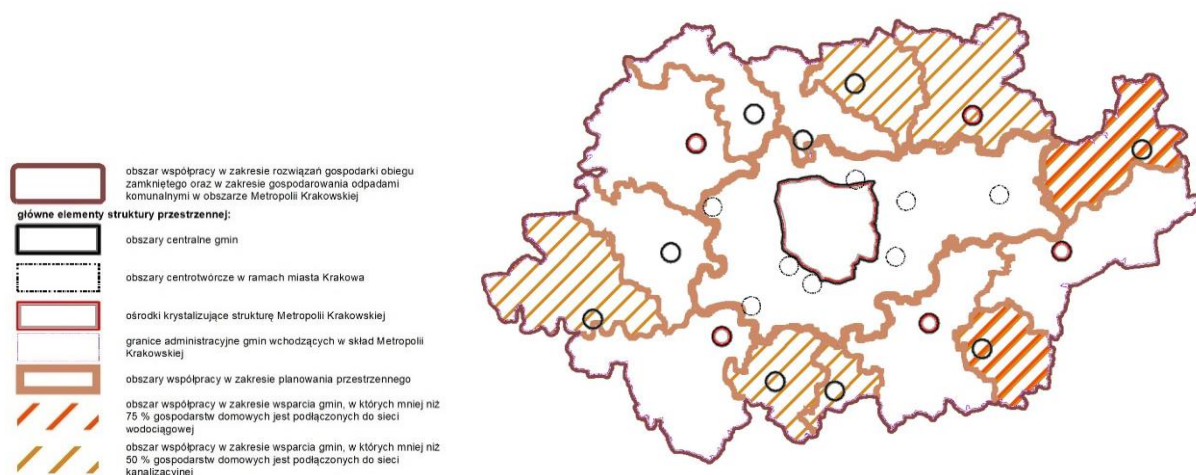
2022: 979,36 (zł/t)

Na przestrzeni ostatnich 3 lat (2020-2022) odnotowuje się pogorszenie wskaźnika efektywności kosztowej usług odebranych odpadów komunalnych, w którym mierzony jest stosunek kosztów działania systemu odbierania odpadów komunalnych do ilości zebranych odpadów komunalnych ogółem. W 2022 r. wskaźnik wyniósł 979,36 zł za tonę i był najwyższy w analizowanym okresie.

Warto podkreślić, że niewłaściwa gospodarka odpadami przyczynia się do zmian klimatu i zanieczyszczenia powietrza. Ze składowisk odpadów uwalniają się pyły oraz metan – gaz cieplarniany przyczyniający się do powstawania zmian klimatycznych. Metan powstaje w związku z obecnością na składowiskach mikroorganizmów i odpadów biodegradowalnych tj.: żywność, papier czy odpady zielone. Ponadto, podczas transportu odpadów do atmosfery emitowany jest dwutlenek węgla oraz inne substancje zanieczyszczające powietrze, w tym pyły. Należy także zaznaczyć, że zwiększenie masy odpadów zebranych selektywnie oraz przetworzonych pozwala na zmniejszenie zużycia surowców oraz energii zużywanych do wytwarzania produktów i opakowań.

Na rysunku poniżej, zaprezentowany został obszar współpracy gmin SMK w zakresie rozwiązań gospodarki obiegu zamkniętego oraz w zakresie gospodarowania odpadami. Utworzenie punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w miejscach, gdzie mieszkańcy nie mają dostępu do tego typu usług, stanowi kluczowy element zrównoważonej gospodarki odpadami (mniejsza masa odpadów zmieszanych i kierowanych na składowiska), zwiększenie selektywnej zbiórki odpadów, a także zmniejszenie skali procederu nielegalnego pozbywania się odpadów (np. na dzikie wysypiska).

Rysunek 6. Obszar współpracy gmin SMK w zakresie rozwiązań gospodarki obiegu zamkniętego oraz w zakresie gospodarowania odpadami; wsparcia gmin, w których mniej niż 75% gospodarstw domowych jest podłączonych do sieci wodociągowej oraz wsparcia gmin, w których mniej niż 75% gospodarstw domowych jest podłączonych do sieci kanalizacyjnej.

Źródło: Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Metropolii Krakowskiej, Strategia Metropolia Krakowska 2030

Bardzo ważnym wyzwaniem w perspektywie kolejnych lat będzie wzrost efektywnego wykorzystania zasobów i przechodzenie na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Działania strategiczne powinny wspierać zastępowanie stosowanego dotychczas linearnego modelu wykorzystania zasobów przez tzw. model zamkniętej pętli, w którym odpady, jeśli powstają, stają się surowcem. W listopadzie 2022 r. w Metropolii Krakowskiej rozpoczęto prace Forum Gospodarki Odpadami Komunalnymi - daje ono perspektywę prowadzenia usystematyzowanych działań na poziomie ponadlokalnym, mających na celu upowszechnienie modelu GOZ.

ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

W obszarze gospodarki wodnej, jednym z kluczowych wyzwań jest wzrost zagrożeń wywołanych ekstremalnymi zjawiskami meteorologicznymi takimi jak długotrwałe okresy bez opadów oraz intensywne, długotrwałe opady deszczu o charakterze nawalnym, krótkotrwałe deszcze powodujące wezbrania i powodzie lokalne czy burze i opady gradu. Postępujące procesy urbanizacyjne powodują uszczelnianie powierzchni wywołując szereg problemów środowiskowych – zarówno w czasie „pogody deszczowej” (m.in. powodzie i podtopienia, przeciążenie hydrauliczne kanalizacji i ekosystemów wodnych), jak i „pogody suchej” (m.in. zmniejszenie retencji glebowej, obniżenie poziomu wód gruntowych i zjawisko miejskich wysp ciepła). Region małopolski cechuje się wysokim stopniem zagrożenia powodzią. Wynika ono w dużej mierze z warunków naturalnych, w tym niskiej retencji powierzchniowej i szybkiego spływu wód (efekt dużych spadków terenów). W sezonie letnim częste są lokalne opady nawalne, które skutkują błyskawicznymi wezbraniem lokalnymi.

W tym kontekście, widoczna jest potrzeba współpracy w celu wspólnego przeciwdziałania skutkom, w tym finansowym, tego typu zjawisk oraz redukcja białych plam w infrastrukturze wodno-ściekowej, która na przestrzeni ostatnich lat uległa znacznej poprawie zarówno w zakresie długości sieci, jak i standardów technicznych oraz liczby użytkowników, jednak wciąż nie pokrywa 100% terenu MK.

W porównaniu z 2016 rokiem, gdzie średnie dla gmin zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 32,7 m³, w 2021 roku nastąpił wzrost do 35,1 m³. Jedynie w gminach Michałowice (-7%), Liszki (-5%), Wielka Wieś (-5%), Zabierzów (-4%) nastąpił spadek. W Krakowie również nastąpił spadek, ale tylko o 1%. W 2021 roku średnie zużycie wody na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych w Krakowie było najwyższe wśród gmin MK i wynosiło 44,4 m³.

Długość czynnej sieci wodociągowej, rozdzielczej w gminach Metropolii wydłużyła się w sumie o 380 km. W latach 2016 – 2021 największy przyrost wybudowanej sieci

wodociągowej odnotowano w gminach: Kraków (124 km), Igołomia-Wawrzeńczyce (47 km), Kocmyrzów-Luborzyca (42 km), Wieliczka (31 km).

Tabela 4. Długość czynnej sieci wodociągowej, rozdzielczej w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (km)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	137	137	137	137	137	137
Igołomia-Wawrzeńczyce	83	83	128	116	116	129
Kocmyrzów-Luborzyca	217	217	249	252	256	259
Liszki	200	201	202	203	210	211
Michałowice	104	109	109	113	119	122
Mogilany	138	140	140	141	141	141
Skawina	259	259	263	264	271	273
Świątniki Górne	81	81	81	81	82	82
Wielka Wieś	104	106	109	111	115	117
Zabierzów	238	241	244	249	251	253
Zielonki	188	190	193	202	210	213
Biskupice	103	105	106	109	109	112
Niepołomice	274	279	285	291	297	301
Wieliczka	462	466	472	479	486	493
Kraków	1 425	1 451	1 477	1 503	1 524	1 548
Metropolia Krakowska	4 012	4 064	4 195	4 250	4 321	4 392

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Najmniejszy wzrost udziału osób korzystających z wodociągów w latach 2016 - 2021 odnotowano w gminach: Czernichów, Liszki, Michałowice, Mogilany, Świątniki Górne, Wielka Wieś Zielonki czy Wieliczka (tylko o 1-2 punkt %). W kilku gminach procent użytkowników w ogóle się nie zmienił (Skawina, Zabierzów, Niepołomice). Warto zaznaczyć, że w dwóch gminach: Kocmyrzów-Luborzyca oraz Kraków wszyscy mieszkańcy (100%) mają możliwość korzystania z wodociągu.

Tabela 5. Udział liczby mieszkańców korzystających z wodociągu w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (%)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	86%	86%	86%	86%	87%	87%
Igołomia-Wawrzeńczyce	51%	52%	57%	58%	58%	61%
Kocmyrzów-Luborzyca	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Liszki	90%	91%	91%	91%	91%	91%
Michałowice	96%	96%	97%	97%	97%	97%
Mogilany	89%	90%	90%	90%	91%	91%
Skawina	98%	98%	98%	98%	98%	98%
Świątniki Górne	95%	95%	96%	96%	96%	96%
Wielka Wieś	96%	96%	96%	96%	97%	97%
Zabierzów	99%	99%	99%	99%	99%	99%
Zielonki	91%	92%	92%	92%	93%	93%
Biskupice	72%	73%	74%	74%	76%	76%
Niepołomice	97%	97%	97%	97%	97%	97%
Wieliczka	91%	92%	91%	91%	92%	92%
Kraków	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Metropolia Krakowska	90%	90%	91%	91%	91%	92%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W większości gmin (z wyjątkiem Biskupic) czynna sieć kanalizacyjna z roku na rok wydłużała się. Najbardziej znaczący przyrost długości sieci kanalizacyjnej w 2021 r. w porównaniu z 2016 r. odnotowano w gminach: Kraków (138 km), Zielonki i Niepołomice (44 km), Liszki (31 km).

Tabela 6. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (km)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	84	84	84	84	89	89
Igołomia-Wawrzeńczyce	1	1	1	1	1	4
Kocmyrzów-Luborzyca	35	35	35	35	36	37
Liszki	175	181	189	190	205	206
Michałowice	27	33	34	36	36	39
Mogilany	62	62	72	85	85	90
Skawina	244	246	252	253	268	272
Świątniki Górne	27	33	33	33	34	34
Wielka Wieś	173	176	185	190	199	201
Zabierzów	341	343	348	351	351	352
Zielonki	201	203	206	214	240	245
Biskupice	6	6	6	6	6	6
Niepołomice	237	251	256	259	274	281
Wieliczka	106	108	111	114	117	121
Kraków	1 448	1 476	1 506	1 536	1 561	1 586
Metropolia Krakowska	3 165	3 238	3 318	3 388	3 501	3 562

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jednym z wyzwań strategicznych na kolejne lata, będzie uzupełnienie białych w plam w dostępie do sieci wodno-kanalizacyjnej. Zgodnie z zapisami projektu VI aktualizacji KPOŚK w Metropolii Krakowskiej jest 9 aglomeracji pomiędzy 2-10 tys. RLM, w tym 6 nie spełnia wymogów dyrektywy ściekowej. W 8 aglomeracjach planowane są inwestycje w kanalizację sanitarną a w 5 z nich inwestycje w oczyszczalnie ścieków. W odniesieniu do aglomeracji powyżej 15 tys. RLM na 4 aglomeracje tylko 1 spełnia wymogi dyrektywy. Planowane są inwestycje w kanalizację sanitarną w 3 z nich, a w 4 aglomeracjach inwestycje w oczyszczalnie ścieków.

Podstawowe dane o aglomeracjach:

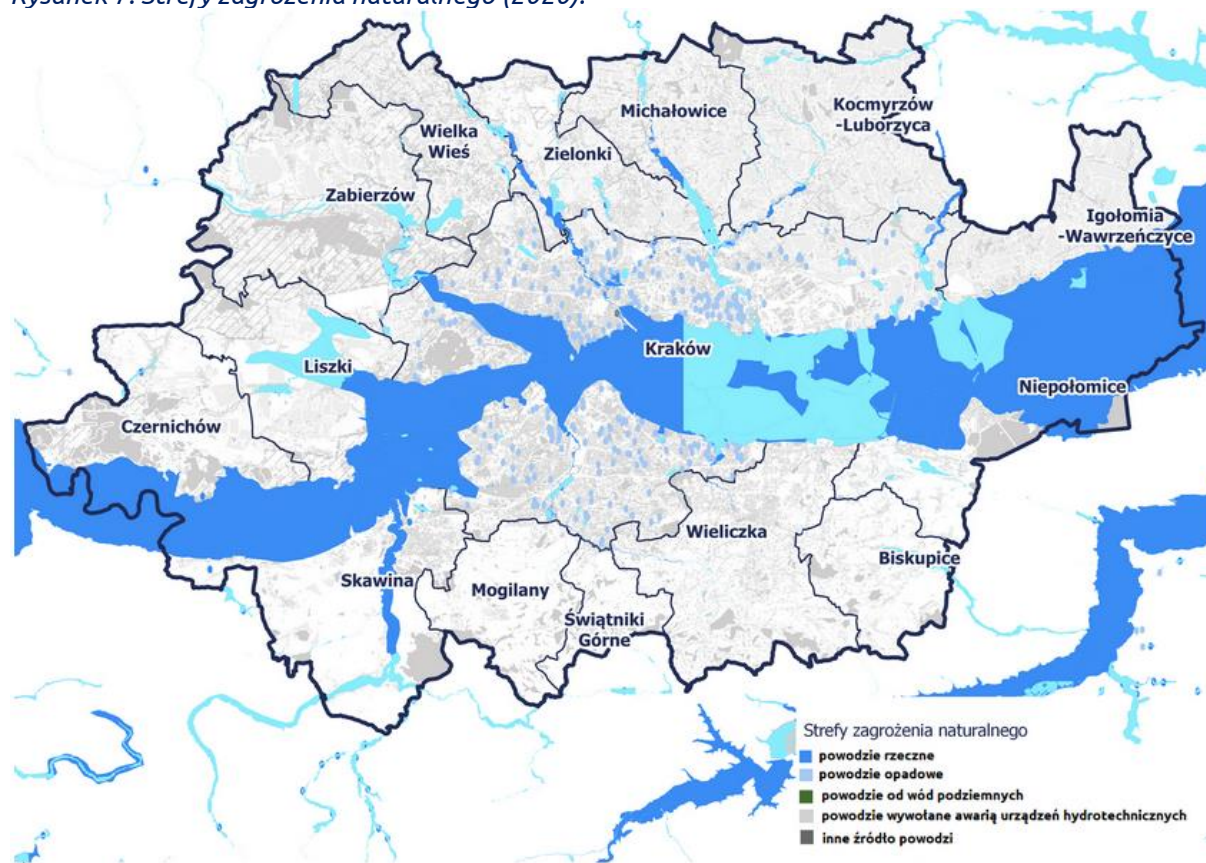
Id aglomeracji	nazwa aglomeracji	nazwy gmin w aglomeracji	RLM aglomeracji zgodnie z obowiązującą uchwałą	priorytet	liczba zameldowanych mieszkańców	aktualny % skanalizowania wg RLM aglomeracji	długość sieci kanalizacyjnej planowanej do budowy	długość sieci kanalizacyjnej planowanej do modernizacji
PLMP001	Kraków	WIODĄCA: Kraków POZOSTAŁE: Kocmyrów-Luborzycza, Michałowice, Świątniki Górne, Wieliczka, Wielka Wieś, Zabierzów, Zielonki	893 546	I	812634	97,83	154,60	142,9
PLMP001				I				
PLMP001				I				
PLMP001				I				
PLMP009	Skawina	Skawina	73 803	II	39156	87,82	31,25	0,0
PLMP034	Niepołomice	Niepołomice	45 530	II	24740	94,59	12,50	3,00
PLMP034				II				
PLMP034				II				
PLMP094	Zabierzów-Niegoszowice	Zabierzów	5 700	III	5645	93,86	1,00	0,0
PLMP094				III				
PLMP094				III				
PLMP120	Zabierzów-Balice	Zabierzów	6 000	III	3897	95,00	1,00	0,0
PLMP124	Mogilany - Lusina	Mogilany	5 298	III	5208	72,57	11,74	0,0
PLMP140	Liszki-Piekary	Liszki	16 435	ZGODNA - PP	12744	98,71	0,00	0,0
PLMP147	Wielka Wieś	Wielka Wieś	7 506	III	7256	93,73	0,00	10,0
PLMP165	Mogilany - Włosań	Mogilany	4 090	ZGODNA - PP	3810	98,29	0,00	0,0
PLMP516	Czernichów	Czernichów	8 323	III	8323	98,02	1,30	0,0
PLMP516				III				
PLMP516				III				
PLMP518	Igotomia	Igotomia-Wawrzeńczyce	2 211	III	2211	12,89	12,00	0,0
PLMP523	Niepołomice - Wschód	Niepołomice	4 702	III	4906	91,34	6,20	1,00
PLMP523				III				
PLMP523				III				
PLMP602	Kraków - Sidzina	Kraków	2 326	ZGODNA - PP	2326	98,62	0,26	2,00

Źródło: VI Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania ścieków komunalnych. Wyciąg z załącznika nr 3 – Wykaz niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych dla aglomeracji $\geq 2\ 000$ RLM

Prawidłowe zagospodarowanie wód opadowych to niezwykle istotny czynnik, który może pomóc w adaptacji do zmian klimatycznych. Obecnie brakuje zintegrowanej strategii lub choćby standardów postępowania z wodami opadowymi, a co za tym idzie prowadzenia systemowych działań dotyczących zbierania wody deszczowej i jej ponownego wykorzystywania. W poszczególnych gminach pojawiają się projekty dotyczące gromadzenia wód opadowych – prym wiedzie w tym zakresie Kraków, w którym od 2013 roku udziela się dotacji celowych na zadania służące ochronie zasobów wodnych. W ramach dotacji w latach 2014–2019 wykonano 495 instalacji do gromadzenia wód opadowych. W części gmin Metropolii Krakowskiej realizowane są programy skierowane do mieszkańców, mające zachęcić ich do zbierania deszczówki. Konieczne jest dalsze wspieranie rozwoju systemów deszczowych i budowy dodatkowych zbiorników retencyjnych czy rozwiązań lokalnej retencji w granicach prywatnych działek (programy małej i mikro retencji). Obecnie na terenie gmin ościennych Krakowa znajduje się 16 zbiorników retencyjnych o łącznej pojemności 258 700 m³. Objętość ta nie jest wystarczająca, dlatego w ramach przedmiotowej Strategii, mając na uwadze opisane wyżej wyzwania, zaplanowano stworzenie kolejnych zbiorników.

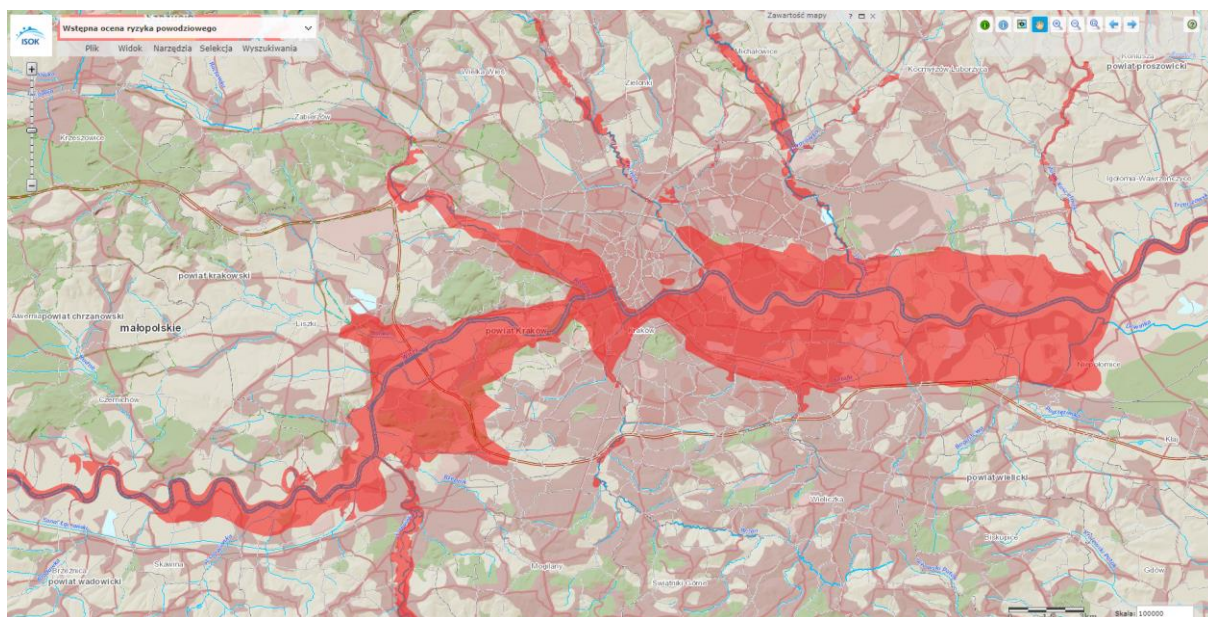
W Krakowie oraz niektórych gminach ościennych coraz częściej stosuje się rozwiązania oparte na błękitno-zielonej infrastrukturze. Zasadniczym wyzwaniem w tym zakresie będzie dalsza popularyzacja i wdrażanie tego typu rozwiązań na szeroką skalę.

Rysunek 7. Strefy zagrożenia naturalnego (2020).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie WMS - Usługa przeglądania INSPIRE danych WOPR dla tematu INSPIRE Strefy zagrożenia naturalnego

Rysunek 8. Wstępne ryzyko powodziowe (2023).

Źródło: Hydroportal, Informatyczny System Ochrony Kraju

W kontekście planowania działań w obszarze adaptacji do zmian klimatu należy także zwrócić uwagę na pojawiające się coraz częściej okresy suszy, wysychania wód powierzchniowych czy tworzenia wysp ciepła, spowodowanych wysoką temperaturą i brakiem dostosowania przestrzeni publicznych do występowania tak wysokich i długo utrzymujących się temperatur.

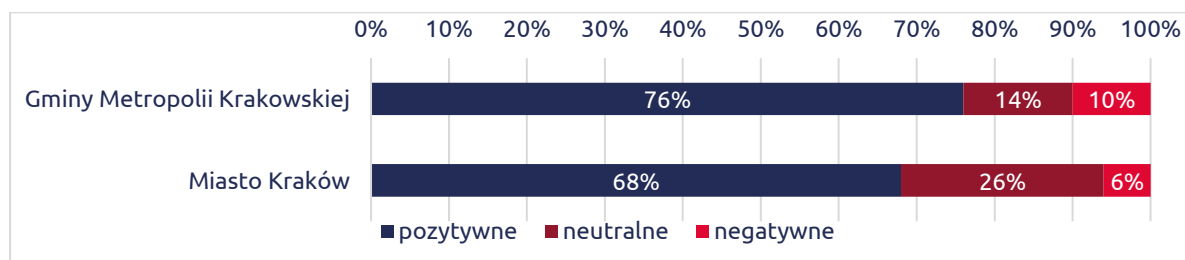
Na terenie Metropolii Krakowskiej na przestrzeni lat 2016-2021 widoczny jest wzrost powierzchni terenów zieleni (parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce, zieleń uliczna, tereny zieleni osiedlowej, cmentarze, lasy gminne) - łącznie o 13,5%. Natomiast ważnym problemem jest brak ciągłości i komunikacji terenów zielonych, czyli połączeń między istniejącymi parkami i skwerami, umożliwiającymi przemieszczanie się między nimi przy użyciu tzw. zielonych korytarzy.

Tabela 7. Powierzchnia terenów zieleni w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (ha)

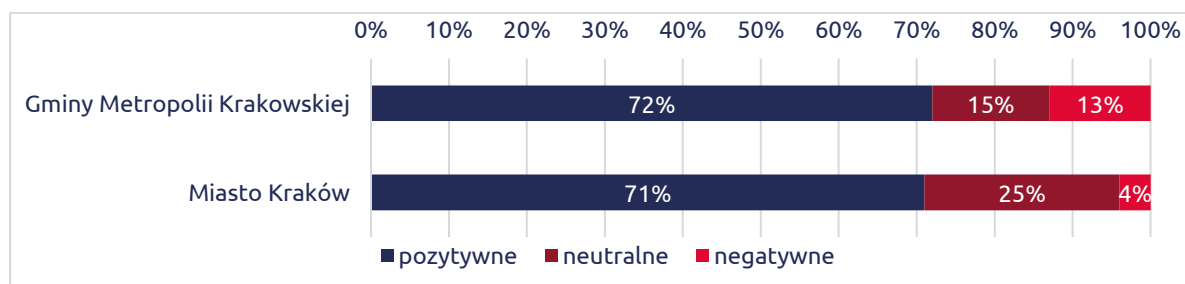
GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	128	128	118	115	115	115
Igołomia-Wawrzeńczyce	13	13	13	13	13	13
Kocmyrzów-Luborzyca	3	3	3	3	3	3
Liszki	86	86	87	87	87	87
Michałowice	5	5	5	5	5	5
Mogilany	12	12	11	11	11	11
Skawina	98	98	98	98	98	98
Świątniki Górne	13	13	13	13	13	13
Wielka Wieś	19	19	19	19	19	19
Zabierzów	116	116	117	117	117	117
Zielonki	15	15	18	18	18	18
Biskupice	5	5	5	5	5	5
Niepołomice	56	56	50	51	55	56
Wieliczka	143	143	145	145	147	182
Kraków	3 257	3 297	3 425	3 552	3 730	3 761
Metropolia Krakowska	3 970	4 010	4 128	4 252	4 436	4 504

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W 2022 roku, 76% mieszkańców gmin ościennych była zadowolona z dostępności do terenów zielonych. W Krakowie odsetek zadowolonych wyniósł 68%.

Źródło: *Badania społeczne w ramach monitorowania wskaźników Strategii Metropolia Krakowska 2030*
 W tym samym roku jakość terenów zielonych, pozytywnie oceniło 72% mieszkańców gmin ościennych oraz 71% mieszkańców miasta Krakowa.

Źródło: *Badania społeczne w ramach monitorowania wskaźników Strategii Metropolia Krakowska 2030*
 Potrzeba powiązania terenów zieleni powinna być rozpatrywana w aspekcie ponadlokalnym, w tym w kontekście zrównoważonego transportu, turystyki oraz promocji regionu oferującego atrakcyjne, dobrze powiązane i skomunikowane tereny zieleni. Atrakcyjność krajobrazowa i przyrodnicza obszaru oraz pionierskie działania Krakowa na rzecz integracji terenów zielonych stanowią dobrą podstawę do podejmowania wspólnych działań w zakresie podnoszenia dostępności i spójności terenów zielonych na całym obszarze MK. Jednocześnie należy pamiętać o wyzwaniach jakie wiążą się z utrzymującą się silną presją inwestycyjną na zabudowę terenów cennych krajobrazowo i przyrodniczo. W wielu gminach ościennych brakuje środków na odpowiednie utrzymanie terenów zielonych i dostosowanie ich do okresów suszy. Wciąż zbyt mała jest też skala stosowania innowacyjnych rozwiązań, takich jak wysiewanie łąk kwiatnych zamiast trawników, ograniczanie koszenia, tworzenie obszarów zacienionych przez nasadzenia drzew i krzewów czy zachowywanie warstw opadłych liści.

Istotnym wyzwaniem w dziedzinie adaptacji do zmian klimatu jest także ochrona obszarów chronionych, korytarzy ekologicznych oraz wspieranie bioróżnorodności, w tym ochrona przed nadmierną eksploatacją zasobów, zanieczyszczeniami, czy niszczeniem siedlisk.

W kontekście zidentyfikowanych powyżej problemów i wyzwań należy zaznaczyć, że nie planuje się realizacji projektów mających na celu ich rozwiązanie wyłącznie w ramach Strategii ZIT MK 2021-2027.

W ramach Strategii realizowane będą projekty, wpisujące się w program FEM 2021-2027:

- Cel szczegółowy 2(i), Działanie 2.18 Poprawa efektywności energetycznej ZIT, IIT - Instrument finansowy;
- Cel szczegółowy 2(i), Działanie 2.19 Poprawa efektywności energetycznej - ZIT, IIT – dotacja;
- Cel szczegółowy 2(ii), Działanie 2.21 Wsparcie rozwoju OZE - ZIT, IIT- dotacja;
- Cel szczegółowy 2 (ii), Działanie 2.22 Wsparcie rozwoju OZE - ZIT, IIT Instrumenty finansowe;
- Cel szczegółowy 2(iv), Działanie 2.23 Gospodarowanie wodami - ZIT, IIT;
- Cel szczegółowy 2(v), Działanie 2.24 Rozwijanie systemu gospodarki wodno-ściekowej - ZIT, IIT;
- Cel szczegółowy 2(vi), Działanie 2.25 Rozwijanie systemu gospodarki odpadami - ZIT, IIT.

Realizacja pozostałych projektów planowana jest z wykorzystaniem funduszy europejskich dostępnych na szczeblu wojewódzkim, krajowym i europejskim, funduszy krajowych czy wojewódzkich oraz funduszy własnych gmin SMK.

W ramach dziedziny ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ konieczne są mitygacja i adaptacja do zmian klimatu, działania mające na celu opracowanie i wprowadzenie sprawnego systemu gospodarowania przestrzenią uwzględniającego ograniczenia środowiskowe, a także zapewnienie efektywnej gospodarki energetycznej oraz wysokiej jakości powietrza. Istotnymi aspektami są racjonalna gospodarka odpadami i efektywne wykorzystywanie surowców, jak również zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości wody pitnej i użytkowej oraz do wielofunkcyjnych terenów zielonych.

ANALIZA SWOT - ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ

Silne strony

- wysoka skuteczność miast rdzenia w zakresie działań na rzecz czystego powietrza,
- współpraca w ramach metropolitalnej sieci ekodoradców (EKO-TEAM)
- potencjał do rozwoju rozproszonej energetyki odnawialnej
- atrakcyjność krajobrazowa i przyrodnicza obszaru oraz pionierskie działania Krakowa na rzecz integracji terenów zielonych

Słabe strony

- relatywnie wysoki poziom zanieczyszczeń powietrza, pochodzący głównie z niskiej emisji źródeł zlokalizowanych na terenie gmin ościennych Krakowa oraz z transportu
- niewystarczające upowszechnienie OZE
- występowanie białych plam w zakresie dostępu do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
- niski stopień efektywności energetycznej części obiektów publicznych
- brak ciągłości terenów zielonych, udostępnianych mieszkańcom
- brak wydajnego oraz nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi

Szanse

- polityka klimatyczna UE, w tym realizacja zapisów strategii Europejskiego Zielonego Ładu
- polityka prośrodowiskowa regionu, w tym zapisy Programu Ochrony Powietrza Województwa Małopolskiego
- popularyzacja rozwoju energetyki odnawialnej, w tym prosumenckiej opartej na lokalnych zasobach
- wzrost świadomości i poprawa zachowań ekologicznych mieszkańców
- wykorzystanie w wysokim stopniu dostępnych lokalnie odnawialnych źródeł energii

Zagrożenia

- postępujące zmiany klimatyczne
- nasilenie procesu suburbanizacji oraz dezintegracji przestrzennej układów urbanistycznych
- utrzymująca się silna presja inwestycyjna na zabudowę terenów cennych krajobrazowo i przyrodniczo
- niekorzystne zmiany legislacyjne na poziomie kraju i regionu (w tym zmiana uchwały antysmogowej, dodatki do ogrzewania węglem)
- nieczytelny i zmienny system prawny, negatywnie wpływający na stan ładu przestrzennego

MOBILNOŚĆ

WYZWANIA ZARZĄDZANIA TRANSPORTEM

Zasadnicze wyzwanie w dziedzinie mobilności na terenie Metropolii Krakowskiej stanowi rozproszenie kompetencji i odpowiedzialności w zakresie zarządzania transportem oraz brak stałej platformy współpracy wszystkich podmiotów odpowiadających za organizację transportu. Nie da się wyróżnić jednego podmiotu, który prowadziłby skoordynowane działania w zakresie polityki transportowej dla całego obszaru Metropolii, a także byłby samodzielnie zdolny do wypracowywania rozwiązań organizacyjnych, sprzyjających integracji różnych systemów i form transportu oraz podnoszeniu efektywności podejmowania decyzji. Z tego faktu wynika potrzeba silnej współpracy organizatorów publicznego transportu zbiorowego w myśl ustawy o publicznym transporcie zbiorowym. W tym kontekście, ważnym zadaniem jest precyzyjne zdefiniowanie i wzmocnienie roli Stowarzyszenia Metropolia Krakowska w systemie zarządzania transportem jako platformy koordynacji współpracy, służącej wypracowywaniu uzgodnień i rozwiązywaniu wspólnych problemów, ale także wymiany wiedzy i doświadczeń.

Na poziomie ponadlokalnym brakuje też stale aktualizowanych, rzetelnych analiz i danych dotyczących całego systemu transportowego, zwłaszcza dotyczących ruchu na terenie gmin w otoczeniu Krakowa. Brakuje także regularnych badań w zakresie preferencji i potrzeb transportowych mieszkańców, które pozwoliłyby rozwinąć i dostosować ofertę transportową do szerokiego grona użytkowników. Obecnie opracowywany jest wspólny Plan Zrównoważonej Mobilności Metropolii Krakowskiej i jej obszaru funkcjonalnego (SUMP), który będzie podstawowym dokumentem określającym scenariusze działań dla rozwoju zrównoważonej mobilności na obszarze Metropolii Krakowskiej w perspektywie do 2030 roku oraz w perspektywie długoterminowej.

Przepływ ludności na terenie Metropolii Krakowskiej związany jest głównie z organizacją lokalnego rynku pracy, w tym zwłaszcza dojazdami do pracy z miejscowości ościennych do Krakowa oraz z Krakowa do gmin ościennych, w których znajdują się większe skupiska miejsc pracy czy stref inwestycyjnych. W latach 2006-2016, Kraków został zakwalifikowany do grupy miast dominujących pod względem liczby osób dojeżdżających do pracy. W zakresie dojazdów do pracy, szczególnie duże natężenie ruchu zauważalne jest w przyjazdach do Krakowa z Wieliczki (4 829 osób), Skawiny (2 598 osób), Zielonek (2 018 osób) i Zabierzowa (2 029 osób). Ponadto, na tle pozostałych kierunków wyróżniają się również przepływy ludności z Krakowa do Zabierzowa (2 584 osób) oraz z Krakowa do

Skawiny (1 685 osób). Identyfikuje się zarówno duży przepływ ludności związany z zatrudnieniem mieszkańców z miejscowości ościennych do Krakowa, jak również mieszkańców Krakowa do Zabierzowa, Skawiny czy Niepołomic.

INTEGRACJA I ROZWÓJ OFERTY PRZEWOZOWEJ

Stopień integracji taryfowo-biletowej na terenie Metropolii Krakowskiej nie jest wystarczający. Brakuje sprawnego i zintegrowanego systemu, uwzględniającego różne środki transportu. Ponadto często występuje brak koordynacji pomiędzy systemami transportowymi organizowanymi przez poszczególnych organizatorów transportu. Zauważalna jest też potrzeba dostosowania oferty przewozów autobusowych do systemu Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej, zwłaszcza po jego pełnym uruchomieniu. Należy tu pamiętać o potrzebie zapewnienia bezpośredniego połączenia z przystankami i stacjami kolejowymi oraz przemyślanego umiejscowienia kluczowych węzłów przesiadkowych. W tym kontekście, niezwykle ważne jest aby uwzględnić zasadę uniwersalnego projektowania, oraz by były one dostępne dla wszystkich użytkowników. Pierwszym krokiem prowadzącym do osiągnięcia integracji jest wprowadzenie w wyniku współpracy Organizatorów publicznego transportu zbiorowego z obszaru Metropolii Krakowskiej oferty Biletu Metropolitalnego, umożliwiającego przejazdu koleją, autobusem i tramwajem na podstawie wzajemnie honorowanego biletu.

Na przestrzeni ostatnich lat (2015- 2020) liczba samochodów osobowych zarejestrowanych na terenie Metropolii Krakowskiej wzrosła o 155 433 sztuk. Wskaźnik motoryzacji (liczba samochodów osobowych na 1 tys. mieszkańców) w 2020 roku wyniósł w Krakowie 681,1, dla powiatu krakowskiego – 682,9, a dla powiatu wielickiego 658. Obecnie na poziomie krajowym brakuje skutecznych przepisów, które dotyczyłyby ograniczania ruchu samochodowego. W celu zmniejszenia liczby pojazdów wjeżdżających do Krakowa oraz poruszających się po drogach Metropolii Krakowskiej, należy promować wykorzystanie transportu zbiorowego w podróżach, m.in. poprzez dalszy rozwój jego infrastruktury, w tym zintegrowanych węzłów przesiadkowych.

INFRASTRUKTURA MOBILNOŚCIOWA

Obecnie obserwowana jest postępująca dekoncentracja ludności wewnątrz Metropolii Krakowskiej, spowodowana rozpraszaniem zabudowy i zmniejszeniem się liczby ludności w rdzeniu, a wzrostem na obszarach podmiejskich – obszar charakteryzuje silna presja zajmowania coraz to nowszych terenów pod zabudowę. Obserwowany jest proces suburbanizacji i chaotycznej zabudowy, co wiąże się niejednokrotnie z problemami z obsługą transportową nowo zabudowanych terenów (dominuje indywidualny transport samochodowy). Widoczna jest tendencja w zakresie kupowania większych mieszkań na obrzeżach Krakowa i w gminach Metropolii Krakowskiej, co wpływa na wzrost potoków pasażerskich w codziennych dojazdach do Krakowa z uwagi na miejsca pracy i edukacji. Wzrasta liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 10 tys. ludności – w 2021 roku w gminach ościennych oddano do użytkowania średnio 82 mieszkania, a w Krakowie – 126 mieszkań. Obserwowane jest zjawisko wyczerpywania się rezerw terenowych pod parkingi P+R oraz inną infrastrukturę transportową na terenie Miasta Krakowa, co wiąże się z koniecznością zabezpieczenia rezerw terenowych pod inwestycje również na terenie pozostałych gmin Metropolii Krakowskiej.

Zgodnie z badaniami społecznoymi przeprowadzonymi w 2022 roku, mieszkańcy Metropolii Krakowskiej jako główny środek transportu w dniu roboczym deklarują:

- **samochód:** 71% mieszkańców gmin ościennych oraz 36% mieszkańców Krakowa;
- **transport publiczny:** 40% mieszkańców gmin ościennych oraz 35% mieszkańców Krakowa;
- **przemieszczanie się pieszo:** 28% mieszkańców gmin ościennych oraz 16% mieszkańców Krakowa;
- **rower:** 25% mieszkańców gmin ościennych oraz 7% mieszkańców Krakowa;
- **urządzenia transportu osobistego (UTO):** 0,5% mieszkańców gmin ościennych oraz 5% mieszkańców Krakowa;
- **pociąg:** 3% mieszkańców gmin ościennych oraz 1% mieszkańców Krakowa.

Niewystarczająca jest jakość otoczenia węzłów i przystanków na terenie gmin MK pod kątem zapewnienia bezpiecznego dotarcia pieszego (chodniki, drogi dojścia). Brakuje rezerw terenowych pod budowę nowych dróg dojścia pieszego do węzłów przesiadkowych zwiększających dostępność pieszą do stacji i przystanków. Występują problemy w zakresie odpowiedniej jakości infrastruktury zapewniającej bezpieczeństwo i dostępność pieszą na etapie „ostatniej mili” do obiektów użyteczności publicznej – w tym szkół i przedszkoli. Ponadto, występują deficyty w zakresie wyposażenia w odpowiednią infrastrukturę dla urządzeń transportu osobistego (UTO) oraz urządzeń wspomagających ruch.

Aktualnie realizowane duże inwestycje infrastrukturalne, takie jak budowa północnej i wschodniej obwodnicy miasta Krakowa, pozwolą na dogodne przeprowadzenie ruchu tranzytowego, a także dadzą możliwość wprowadzenia usprawnień systemu transportu publicznego na odciążanych odcinkach sieci. Nie zmienia to jednak faktu, że nacisk w polityce transportowej powinien zostać położony na rozwój transportu zbiorowego. Jest to istotne również w kontekście danych, z których wynika, że w ostatnich latach rośnie liczba pasażerów przewożonych Komunikacją Miejską w Krakowie (z 375 mln w 2016 roku do 416 mln w 2019 roku).

Wg stanu na koniec 2021 r. Operatorzy Komunikacji Miejskiej w Krakowie świadczyli usługi przewozowe na 28 liniach tramwajowych, 107 liniach autobusowych miejskich oraz 83 liniach autobusowych aglomeracyjnych (stały układ linii, linie dzienne i nocne, linie sezonowe). W 2022 r. w ramach komunikacji autobusowej usługi przewozowe świadczone były przez dwóch Operatorów: Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne S.A. w Krakowie (86,5 % udziału w przewozach) oraz Mobilis sp. z o.o. (13,5 % udziału w przewozach). W ramach komunikacji tramwajowej 100% usług przewozowych zrealizowało MPK S.A. w Krakowie. Połączenia autobusowe są ponadto obsługiwane przez Autobusowe Linie Dostawcze (ALD), Wielicką Komunikację Miejską oraz linie organizowane przez Gminy: Skawina, Niepołomice, Michałowice, Wielka Wieś oraz Zielonki.

Miasto Kraków od wielu lat inwestuje w zakup nowych autobusów i tramwajów. W efekcie MPK S.A. w Krakowie pod względem nowoczesności taboru jest jednym z wiodącym przewoźników w kraju, a władze miasta nie ustają w wysiłkach stałego podnoszenia jakości przewozów oraz podejmowania działań w kierunku ograniczenia emisji z transportu do środowiska. Planowane są kolejne zakupy nowoczesnego taboru oraz rozwój innowacyjnych rozwiązań ułatwiających podróżowanie i ograniczających negatywny wpływ transportu na środowisko. Zakup nowych autobusów realizowany jest także w innych gminach MK.

Pandemia wprowadziła jednak istotne zmiany w funkcjonowaniu krakowskiej komunikacji miejskiej m.in. spadek liczby pasażerów, zmiana częstotliwości kursów, wzrost cen biletów. Po zniesieniu ograniczeń obserwowany jest powrót pasażerów do komunikacji miejskiej, natomiast aktualnie największym zagrożeniem dla jej funkcjonowania są rosnące koszty energii i inflacja.

Należy podkreślić, iż w ostatnich latach rozwój rozwiązań mających na celu integrację transportu indywidualnego ze zbiorowym, w ujęciu metropolitalnym, związany był przede wszystkim z inwestycjami w ramach systemu Parkuj i jedź (P+R). W 2021 r. na terenie Metropolii Krakowskiej działało 18 parkingów Park&Ride, które zapewniły łącznie 1850 miejsc parkingowych.

Na terenie Metropolii Krakowskiej w ostatnich latach następuje rozwój rozwiązań mających na celu integrację transportu indywidualnego ze zbiorowym, przede wszystkim w ramach systemu Parkuj i Jedź (ang. Park&Ride). W gminach Metropolii znajdują się następujące parkingi P+R:

- 22 parkingi P+R zlokalizowane są w gminach ościennych – P+R Baranówka, P+R Biskupice, P+R Kocmyrzów, P+R Łuczyce, P+R Goszcza, P+R Świątniki Górne, P+R Trąbki, P+R Zabierzów; P+R Wieliczka, P+R Batowice, P+R Niepołomice, P+R Podłęże Północ i Południe, P+R Staniątki, P+R Wola Batorska, P+R Skawina, P+R Byszyce, P+R Radziszów, P+R Janowice; P+R Michałowice, P+R Radziszów, P+R Węgrzce Wielkie (przy pętli autobusowej);

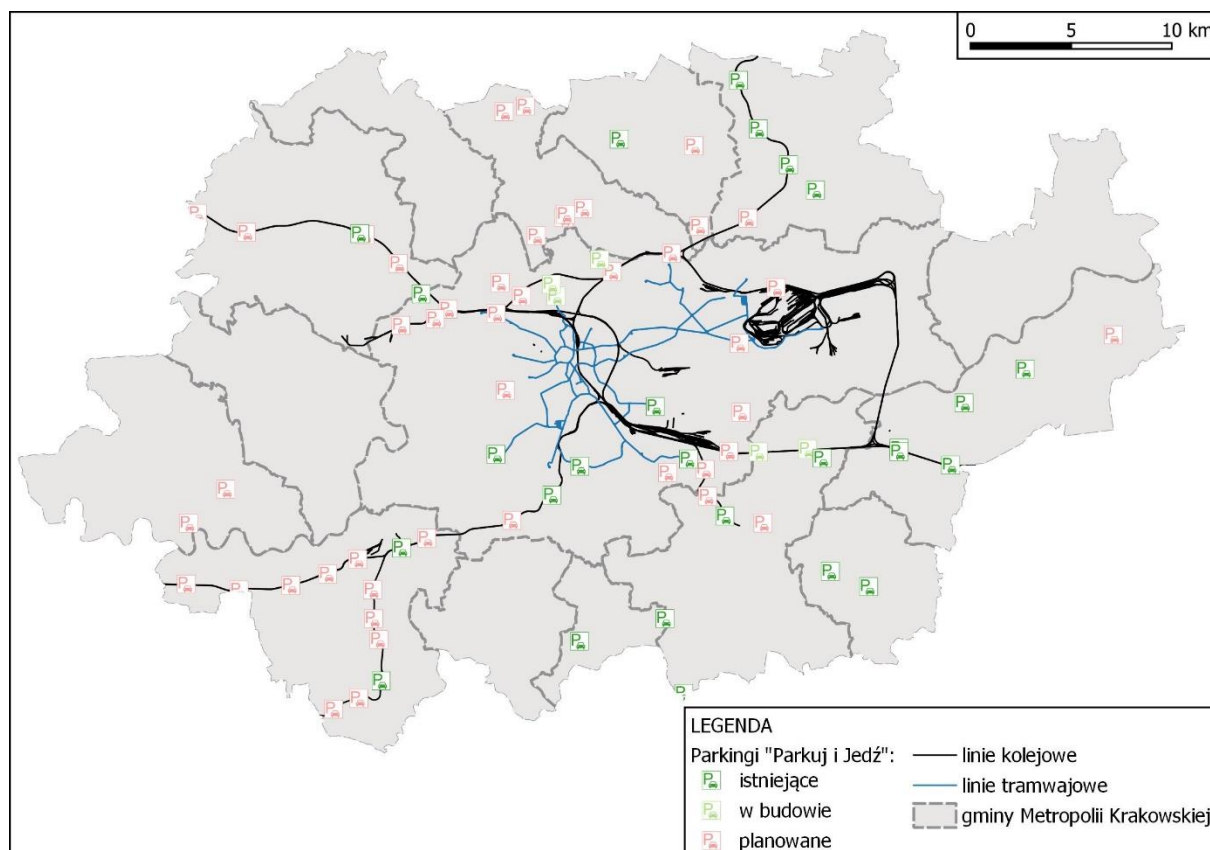
- 6 parkingów P+R w Mieście Kraków - P+R Bieżanów, P+R Kurdwanów, P+R Mały Płaszów, P+R Czerwone Maki, P+R Mydlniki-Wapiennik, P+R Swoszowice (łącznie 873 miejsca na parkingach P+R w Krakowie).

Dodatkowo realizowane są lub w najbliższych latach, planowana jest realizacja kolejnych parkingów P+R:

- w gminach ościennych m.in. P+R Czernichów, P+R Kokotów, P+R Baranówka, P+R Węgrzce Wielkie (przy przystanku kolejowym), P+R Zagacie, P+R Zastów, P+R Rudawa, P+R Raciborowice, P+R Więctawice, P+R Michałowice, P+R Zabierzów;
- w Krakowie m.in. P+R Bronowice, P+R Prądnik Czerwony, P+R Osiedle Piastów, P+R Górka Narodowa, P+R Pachońskiego, P+R Krowodrza Górka.

Program budowy parkingów Park&Ride w kolejnych latach obejmuje również inne inwestycje będące na różnym stopniu zaawansowania m.in.: P+R Suche Stawy, P+R Księcia Józefa, P+R Bronowice Wielkie, P+R Rząka, rozbudowę P+R Czerwone Maki oraz budowę infrastruktury P+R powiązanej z przystankami SKA Mydlniki, Bieżanów-Drożdżownia, Kościelniki, Olszanica, Opatkowice, Przylasek, Zakliki, Złocień, Lubocza, Pisary, Rząska.

Rysunek 9. Istniejące, w budowie oraz planowane parkingi „Parkuj i Jedź” na terenie Metropolii Krakowskiej (2023).

Źródło: Opracowanie własne SMK z wykorzystaniem danych przestrzennych Geoportal Krajowy i OpenStreetMap.

Istotnym jest, by realizowana sieć P+R przyczyniała się do ograniczania wjazdu samochodów osobowych do centrum Krakowa oraz dawała możliwość pozostawienia samochodu na obrzeżach przez mieszkańców gmin ościennych, stąd projekty realizowane w ramach Strategii ZIT MK 2021-2027 powinny wskazywać konkretne kryteria pozwalające na stworzenie spójnej sieci ukierunkowanej na ten cel (w szczególności pod kątem realizacji tego typu infrastruktury w ścisłym powiązaniu z transportem zbiorowym oraz lokowania na terenie III/IV obwodnicy Miasta Krakowa oraz na terenie gmin Metropolii Krakowskiej).

Przykłady popularności infrastruktury P+R przy stacji kolejowej w Wieliczce, jak również wzdłuż linii kolejowej nr 8 w gm. Kocmyrzów-Luborzyca (m.in. realizowanej w związku z tym rozbudowy parkingu P+R w Łuczycach) wskazują, że tego typu rozwiązania, choć nie są

remedium na wszystkie problemy, stanowią istotny element działań, które mogą zachęcić mieszkańców do zmiany zachowań komunikacyjnych w kierunku wyboru Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej oraz kolei regionalnej w codziennych dojazdach.

W 2021 roku, na zlecenie Miasta Krakowa opracowane zostało Studium wykonalności budowy szybkiego bezkolizyjnego transportu szynowego w Krakowie, które miało na celu przeanalizowanie, jaka forma szynowego transportu będzie odpowiadać na przyszłościowe potrzeby Krakowa. Na podstawie analiz zarekomendowany został przebieg jednej linii szybkiego tramwaju w formie premetra w relacji wschód-zachód od Bronowic do Wzgórz Krzesławickich.

Obecny stan wyposażenia, funkcjonowania i dostępności kolei nie pozwala na uznanie tej formy transportu jako podstawowy środek przewozowy w komunikacji na terenie Metropolii Krakowskiej; aktualnie zasięg funkcjonowania Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej (SKA) w Aglomeracji Krakowskiej, łączącej Kraków z gminami sąsiednimi, obejmuje lub będzie obejmować kierunki: Oświęcim – Kraków Główny – Tarnów; Sędziszów – Kraków Główny – Podbory Skawińskie - Oświęcim; Kraków Główny – Kraków Nowa Huta; Kraków Lotnisko – Kraków Główny – Wieliczka Rynek-Kopalnia. Szansą dalszego rozwoju sieci kolejowej są projektowane nowe linie kolejowe Podłęże-Piekietko oraz planowane do realizacji w ramach programu Kolej+ linie kolejowe Kraków-Niepołomice i Kraków-Myślenice.

Zmiany w zakresie pełnego uruchomienia SKA pociągają za sobą konieczność przestawienia systemu na linie dowozowe do kolei. Należy mieć jednak na uwadze, że tylko część gmin Metropolii Krakowskiej posiada dostęp do kolei na swoim terytorium – dlatego kluczowe jest zbudowanie siatki połączeń konkurencyjnej dla dojazdów samochodami. Priorytetem powinny być ekspresowe połączenia łączące gminy okoliczne z centrum Krakowa z priorytetem przejazdu dla autobusów. W gminach bez dostępu do komunikacji szynowej sugerowane jest utworzenie szybkiej komunikacji autobusowej (np. BRT – Bus Rapid Transit).

Oczekiwania gmin ukierunkowane są na konieczność przedłużania linii tramwajowych w kierunku zewnętrznych granic administracyjnych Krakowa. Autobusy aglomeracyjne w godzinach szczytu jeżdżą przepelnione, natomiast poza nimi często wożą pojedyncze osoby. Występuje konieczność optymalizacji kursów pod kątem zwiększenia liczby i częstotliwości kursów linii aglomeracyjnych na terenie gmin.

Zdiagnozowano niewystarczającą długość buspasów na terenie Metropolii Krakowskiej w stosunku do ogólnej długości tras linii autobusowych. Działania gmin Metropolii Krakowskiej w ostatnim czasie ukierunkowane były w dużym stopniu na realizację infrastruktury służącej integracji – przede wszystkim w ramach systemu P+R. Konieczny jest dalszy rozwój infrastruktury związanej z transportem zbiorowym, współtworzącej węzły przesiadkowe, szczególnie istotne są parkingi P&R (Park & Ride) i B&R (Bike & Ride), budowane w otoczeniu stacji kolejowych i przystanków kolejowych, jak również przystanków i pętli tramwajowych.

System kolejowy na terenie Metropolii Krakowskiej opiera się na funkcjonowaniu linii Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej oraz połączeń regionalnych, obsługujących ten obszar zarówno w relacji wewnętrznej, jak i zewnętrznej. Na system ten składają się linie kolejowe E30 w ramach sieci TEN-T oraz linie kolejowe nr 8, 94, 95, 97, 100, 109, 118.

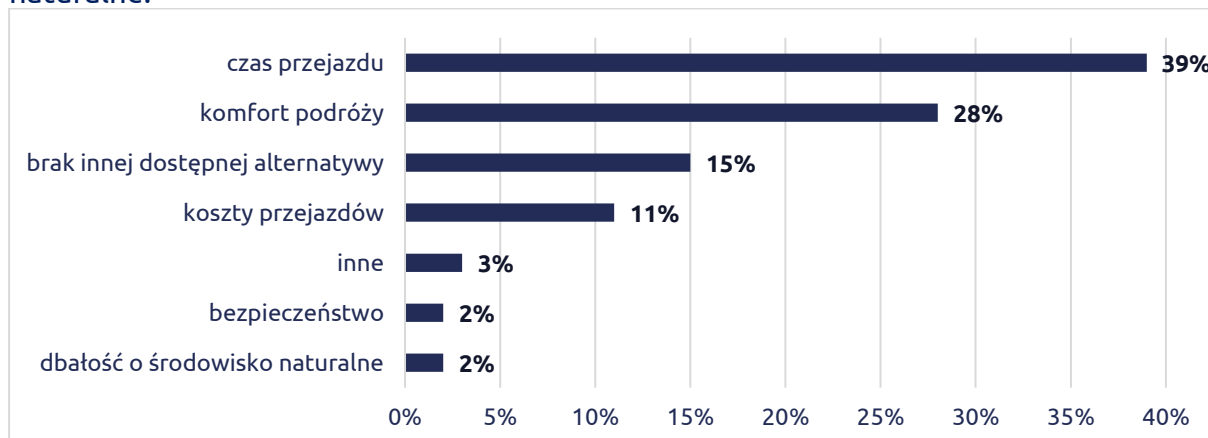
W kontekście rozwoju zbiorowego transportu publicznego należy mieć na uwadze wzrost kosztów jego funkcjonowania (koszty paliw i energii, inflacja, wzrost wynagrodzeń), co może stanowić wyzwanie i spowolnić działania w tym obszarze.

POPRAWA KOMFORTU W TRANSPORCIE ZBIOROWYM

W kontekście podnoszenia atrakcyjności i bezpieczeństwa transportu zbiorowego, widoczna jest także potrzeba modernizacji przystanków autobusowych oraz wypracowania standardów ich rozmieszczenia (lokalizacji). W wielu miejscach jakość otoczenia przystanków jest zbyt niska, zwłaszcza pod kątem zapewnienia bezpiecznego dotarcia pieszego i rowerowego, zarówno do przystanków, jak i do węzłów przesiadkowych.

Infrastruktura transportowa również nie jest w wystarczającym stopniu dostosowana do potrzeb różnych grup społecznych – wciąż występują różnego typu bariery utrudniające dostęp (jak np. dostępność dla osób z niepełnosprawnościami czy cena). Pozytywnym aspektem jest fakt, że obecnie wszystkie autobusy Komunikacji Miejskiej w Krakowie są niskowejściowe lub niskopodłogowe co oznacza, że są one przystosowane do przewozu osób z niepełnosprawnościami.

Zgodnie z badaniami społecznymi, przeprowadzonymi w 2022 roku, najważniejszym czynnikiem decydującym o wyborze głównego środka codziennego transportu jest dla mieszkańców gmin ościennych Krakowa: czas przejazdu oraz komfort podróży. Natomiast najmniej istotnym czynnikiem jest bezpieczeństwo i dbałość o środowisko naturalne.

Źródło: Badania społeczne w ramach monitorowania wskaźników Strategii Metropolia Krakowska 2030

Niekonkurencyjny czas dojazdu transportem zbiorowym do miejsca docelowego stanowi poważną przeszkodę w popularyzacji tej metody przemieszczania się przy jednoczesnej rezygnacji z samochodu prywatnego.

PRYWATNI PRZEWOŹNICY

Kolejnym istotnym wyzwaniem na terenie Metropolii Krakowskiej jest uregulowanie rynku prywatnych przewoźników w zakresie m.in. jakości taboru, niezawodności i częstotliwości połączeń. Rynek ten stanowi znaczący element systemu transportowego – tylko na terenie gmin ościennych w 2019 roku zidentyfikowano działalność 160 przewoźników prywatnych. Występują braki w stałej weryfikacji częstotliwości i dostępności połączeń świadczonych przez przewoźników prywatnych z poszczególnych miejscowości ościennych w kierunku Krakowa (w ruchu promienistym) oraz pomiędzy gminami (w ruchu obwodowym).

Ze zrealizowanych w Krakowie w 2019 roku badań spalin metodą autodetekcji wynika, że średnie emisje substancji toksycznych (tj. dwutlenku azotu, dwutlenku węgla, tlenku azotu, tlenku węgla, węglowodorów czy cząsteczek stałych PM) z pojazdów osobowych, lekkich pojazdów dostawczych, autobusów prywatnych i samochodów ciężarowych przekraczają normy Euro w znacznie większym stopniu niż ma to miejsce w przypadku autobusów komunikacji miejskiej. Największe przekroczenia norm zarejestrowano właśnie w przypadku prywatnych autobusów. Oznacza to, że konieczne są działania prowadzące do ograniczenia emisji spalin pochodzących z rynku prywatnych przewoźników. Jednym z narzędzi służących ograniczeniu emisji spalin (nie tylko w odniesieniu do sektora przewoźników prywatnych) będzie wprowadzenie od lipca 2024 roku na terenie Miasta Krakowa Strefy Czystego Transportu.

MOBILNOŚĆ AKTYWNA

Dla zmiany modelu mobilności w kierunku eliminowania liczby podróży wykonywanych samochodem niezwykle istotny jest wzrost znaczenia mobilności aktywnej. Na atrakcyjności powinien zyskać zarówno rower wykorzystywany jako środek transportu, jak i sam ruch pieszy. Dlatego konieczna jest poprawa dostępności bezpiecznej i spójnej infrastruktury pieszej i rowerowej, w tym prowadzącej do węzłów przesiadkowych oraz rozwój przestrzeni przyjaznych pieszym (tzw. bezpieczna ostatnia mila).

Pozytywnym aspektem jest ciągły rozwój podsystemu rowerowego, w zakresie dróg rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych, kontrapasów i stref uspokojonego ruchu na terenie Miasta Krakowa. Diagnozuje się natomiast brak spójności sieci rowerowej na terenie Metropolii Krakowskiej – konieczne jest zapewnienie kontynuacji infrastruktury szczególnie na styku Miasta i gmin. Konieczny jest także wzrost długości ścieżek rowerowych, szczególnie w gminach ościennych – wg stanu na koniec 2022 r., jedynie 18% wszystkich ścieżek rowerowych w Metropolii Krakowskiej zlokalizowanych było poza Krakowem (w samym Krakowie było ich w 2022 r. ok. 270 km).

Tabela 8. Łączna długość dróg rowerowych w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2022 (km)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liszki	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Michałowice	0,0	0,0	3,3	3,3	3,9	6,1	8,1
Skawina	0,0	0,2	0,0	1,6	5,6	14,8	21,8
Świątniki Górne	0,0	0,4	0,9	0,9	0,0	0,0	0,9
Wielka Wieś	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	1,8
Zabierzów	0,0	0,0	1,6	1,6	3,0	7,5	7,5
Zielonki	0,0	0,6	0,6	5,7	3,1	3,1	6,0
Biskupice	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8	0,8	5,3
Niepołomice	7,0	6,0	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1
Wieliczka	0,0	2,5	3,4	3,6	3,6	5,1	5,1
Kraków	185,3	220,5	213,7	235,9	252,8	258,2	269,7
Metropolia Krakowska	193,3	231,2	227,6	257,5	276,9	299,7	329,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Duży problem stanowią bariery przestrzenne w postaci braku infrastruktury rowerowej wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu (szczególnie drogi krajowe, wojewódzkie i powiatowe) ograniczające mobilność mieszkańców oraz wpływające na poziom bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu. Diagnozuje się, iż w trakcie prowadzenia inwestycji dotyczących przebudowy dróg oraz budowy chodników wzdłuż dróg wojewódzkich/powiatowych/ gminnych na terenie gmin KrOF, często brak jest uzgodnień dotyczących budowania infrastruktury rowerowej (ustalenia z zarządcą drogi w kwestii uwzględniania w dokumentacji budowlanej realizacji infrastruktury rowerowej w przypadku remontu/przebudowy drogi jeśli warunki terenowe na to pozwalają) w postaci dróg dla rowerów, ciągów pieszo-rowerowych, czy stojaków rowerowych.

Pandemia koronawirusa w znaczący sposób wpłynęła na zmiany zachowań komunikacyjnych mieszkańców. Niektórzy zdecydowali się na powrót do korzystania z indywidualnego transportu samochodowego. Wpływ na codzienne przemieszczenia mieszkańców wywarła również popularyzacja pracy zdalnej. Zwłaszcza w tym kontekście należy podkreślić, iż komunikacja w nowoczesnej formie, z wykorzystaniem nowych technologii, może znacząco podnieść komfort korzystania z transportu publicznego, co w następstwie może przekładać się na indywidualne decyzje mieszkańców o wyborze środków komunikacji publicznej w celu zaspokojenia swoich potrzeb transportowych.

Dostępny, dobrej jakości transport publiczny, umożliwia mieszkańcom korzystanie z usług publicznych gwarantujących odpowiedni poziom życia. Mimo to, często wykluczenie transportowe nie jest analizowane w kontekście diagnozowania przyczyn nierówności społecznych czy sposobach przeciwdziałania im. Zjawisko wykluczenia transportowego może dotyczyć zarówno określonych grup społecznych, jak i całych terytoriów. Dlatego, niezwykle ważne jest aby diagnozować umiejscowienie „białych plam” transportowych oraz identyfikować grupy osób wykluczonych z tego powodu, a w następstwie - projektować działania odpowiadające na potrzeby w tym zakresie.

W kontekście zidentyfikowanych powyżej problemów i wyzwań należy zaznaczyć, że nie planuje się realizacji projektów mających na celu ich rozwiązanie wyłącznie w ramach Strategii ZIT MK 2021-2027.

W ramach Strategii realizowane będą projekty, wpisujące się w:

- FEM 2021-2027, Cel szczegółowy 2(viii), Działanie 3.1. Transport miejski - ZIT, IIT;
- FEnIKS 2021-2027, Cel szczegółowy 2.8, Działanie FENX.03.01 Transport miejski.

Realizacja pozostałych projektów planowana jest z wykorzystaniem funduszy europejskich dostępnych na szczeblu wojewódzkim, krajowym i europejskim, funduszy krajowych czy wojewódzkich oraz funduszy własnych gmin SMK.

Podstawą do aplikowania o środki w ramach ZIT będzie jeden, wspólny dla całego obszaru, Plan Zrównoważonej Mobilności Metropolii Krakowskiej i jej Obszaru Funkcjonalnego.

W dziedzinie MOBILNOŚĆ działania powinny zostać skoncentrowane na zacieśnianiu współpracy i koordynowaniu relacji między wszystkimi interesariuszami zaangażowanymi w zarządzanie transportem oraz zapewnieniu mieszkańcom Metropolii Krakowskiej najwyższej jakości, efektywnego i ekologicznego systemu transportowego. Istotnym aspektem założeń zrównoważonej mobilności będzie także integracja różnych form transportu przy jednoczesnym wzroście znaczenia mobilności aktywnej.

ANALIZA SWOT – MOBILNOŚĆ

Silne strony

- wprowadzenie Biletu Metropolitalnego
- dobrze rozwinięta sieć infrastruktury drogowej w Krakowie
- zmodernizowana sieć podstawowych linii kolejowych wraz ze stacjami i przystankami kolejowymi
- rozwinięta sieć transportu publicznego (autobusowego i tramwajowego) oraz nowoczesny i komfortowy miejski tabor autobusowy i tramwajowy
- istniejąca sieć parkingów P+R oraz B+R
- istniejąca sieć ścieżek rowerowych (głównie na obszarze Krakowa)

Szanse

- opracowany Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP)
- wzrost popularności roweru jako codziennego środka transportu
- zapoczątkowane działania na rzecz uspokajania ruchu, w tym planowane wprowadzenie Strefy Czystego Transportu
- polityka UE w zakresie promocji zrównoważonego transportu

Słabe strony

- niski stopień integracji systemów transportowych
- niewystarczająca liczba zintegrowanych węzłów przesiadkowych, w tym parkingów P+R oraz B+R
- nadmierna kongestia, w szczególności na wlotach do Krakowa oraz w przemieszczeniach międzydzielnicowych
- niekonkurencyjny czas dojazdu transportem zbiorowym
- niedostateczny rozwój i brak ciągłości w zakresie infrastruktury pieszo-rowerowej, szczególnie w otoczeniu węzłów przesiadkowych
- nieuregulowany rynek przewoźników prywatnych

Zagrożenia

- postępująca suburbanizacja
- nieskuteczna legislacja w zakresie ograniczania ruchu samochodowego
- wzrost kosztów funkcjonowania transportu publicznego (koszty paliw i energii, inflacja, wzrost wynagrodzeń)
- rosnący wskaźnik motoryzacji oraz dominacja użytkownika samochodów osobowych w codziennych podróżach i presja użytkowników na rozwój sieci drogowej

-
- promobilnościowa polityka regionu, w tym rozwój Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej
 - budowa północnej i wschodniej obwodnicy miasta Krakowa jako szansa na wyprowadzenie ruchu tranzytowego z miasta
 - popularyzacja rozwiązań z zakresu elektromobilności oraz alternatywnych źródeł energii, w tym ogniw wodorowych

GOSPODARKA

WIELOSTRONNA WSPÓŁPRACA

W procesie diagnostycznym, przeprowadzonym na potrzeby zbudowania SMK2030, przedstawiciele gmin Metropolii Krakowskiej wskazali na potrzebę pogłębienia współpracy dotyczącej rozwoju gospodarczego obszaru, w tym poprzez budowanie trwałych relacji między przedstawicielami gmin. Zacieśnianie współpracy powinno dotyczyć także szerszego katalogu podmiotów takich jak: instytucje otoczenia biznesu, zagraniczne biura handlowe, czy międzynarodowe organizacje zrzeszające przedsiębiorców. Obecnie, poza niewystarczającym poziomem współpracy, problemem jest także słaby przepływ informacji pomiędzy biznesem, uczelniami a samorządem, co wpływa na relatywnie niski zasób kapitału relacyjnego w tzw. złotym trójkącie.

POTENCJAŁ NAUKI I BIZNESU ORAZ WPŁYW TURYSTYKI

Wyróżnikiem i ogromnym zasobem Krakowa jest potencjał naukowy i badawczy uczelni wyższych, szkół zawodowych oraz regionalnych instytucji otoczenia biznesu. W mieście działają 23 szkoły wyższe (10 publicznych i 13 niepublicznych) oraz 6 centrów kształcenia zawodowego. Działalność prowadzi tu też szereg kluczowych instytucji otoczenia biznesu. Kraków jako centrum Metropolii jest atrakcyjnym ośrodkiem gospodarczym, turystycznym i naukowym, który posiada markę rozpoznawalną na świecie. Wpływa to znacząco na cały obszar Metropolii Krakowskiej i stanowi motor rozwoju gospodarczego całego regionu. W ujęciu całościowym silną stroną jest tu przede wszystkim potencjał ludzki.

Oczywistą siłą przyciągania do obszaru jest rozwinięty sektor turystyki. W 2021 roku, miasto Kraków odwiedziło łącznie 7 380 000 mln turystów. Zostawili oni w sercu Metropolii ok. 5,5 mld zł. Kopalnia Soli w Wieliczce przyciągnęła w tym samym roku niecałe 700 tys. osób (o 57% więcej niż w 2020 roku). Potencjał sektora turystycznego może stanowić ogromną przewagę, ale jednocześnie słabość w przypadku zawężenia, czy ograniczenia myślenia o rozwoju gospodarczym wyłącznie do tego sektora. Dlatego też, istotnym wyzwaniem jest pobudzanie rozwoju także innych gałęzi gospodarki.

STREFY AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ I TERENY INWESTYCYJNE

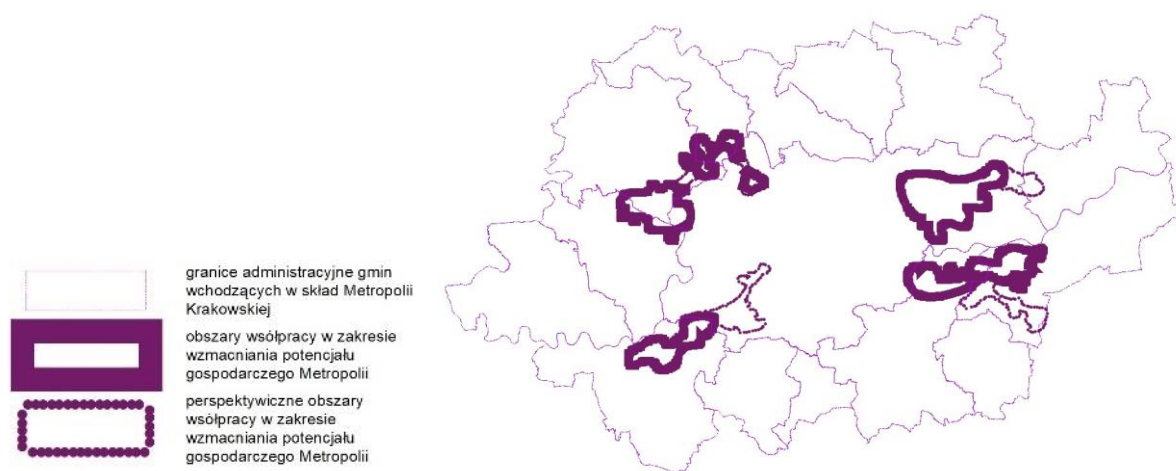
Na obszarze Metropolii Krakowskiej zlokalizowanych jest 6 Stref Aktywności Gospodarczej o łącznej powierzchni 926 ha. Strefy Aktywności Gospodarczej nie mają precyzyjnie zidentyfikowanych specjalizacji, jednak w gminach ościennych wyróżniają się: branża motoryzacyjna, przemysł energetyczny, produkcja metalowa oraz logistyka i magazyny. Natomiast wartym podkreślenia jest fakt, iż Kraków jest obszarem koncentracji nowoczesnych usług dla biznesu. Na koniec II kwartału 2022 roku działało tu 261 firm z sektora usług biznesowych, zatrudniających 92,7 tys. osób, co stanowi 23,2% zatrudnienia w sektorze nowoczesnych usług biznesowych w kraju. Zasoby powierzchni biurowej w 2021 r. w Krakowie wyniosły 1,64 mln m².

Największym deficytem i czynnikiem mocno ograniczającym potencjał gospodarczy obszaru jest niski dostęp do odpowiednio przygotowanych terenów inwestycyjnych powyżej 10 ha. Wpływa to na sposób postrzegania Metropolii Krakowskiej przez krajowe i zagraniczne instytucje obsługujące zapytania dużych inwestorów. Tylko 5 gmin Metropolii Krakowskiej (Kraków, Czernichów, Igołomia-Wawrzeńczyce, Liszki oraz Zabierzów) dysponują nieruchomościami zlokalizowanymi poza SAG, które są dostępne dla inwestorów. Największymi barierami dla podaży nowych terenów inwestycyjnych przez gminy są przede wszystkim problemy geodezyjno-prawne, finansowe i infrastrukturalne. Tereny dostępne dla inwestorów zlokalizowane są głównie w gminach posiadających strefy aktywności gospodarczej. Ponadto, same gminy są w posiadaniu niewielkiej ilości terenów inwestycyjnych. Większość terenów wolnych to działki właścicieli prywatnych.

Podmioty lokujące inwestycje na terenie Metropolii Krakowskiej mogą korzystać z wielu zachęt inwestycyjnych, tj. zwolnień z podatku dochodowego w ramach Polskiej Strefy Inwestycji, zwolnień z podatku od nieruchomości, ulg podatkowych na B+R, IP Box-preferencyjnych stawek PIT/CIT, możliwości korzystania z zaplecza technicznego i naukowo-badawczego, preferencyjnych pożyczek i kredytów, poręczeń kredytowych czy dokapitalizowania przedsiębiorstw.

Warto budować wspólny przekaz promocyjny w oparciu o przewagi, które występują na terenie Metropolii Krakowskiej i pozytywnie wpływają na postrzeganie obszaru przez inwestorów, takie jak: dynamiczny rozwój nowoczesnych technologii i duża liczba start-upów, wysoka jakość i dostępność kadry pracowniczej, świetny ośrodek naukowy oraz znaczące sukcesy w walce z zanieczyszczeniem powietrza.

Rysunek 10. Obszar współpracy w zakresie wzmocnienia potencjału gospodarczego Metropolii Krakowskiej, w tym Stref Aktywności Gospodarczej (SAG) oraz perspektywiczny obszar współpracy w zakresie wzmocnienia potencjału gospodarczego Metropolii Krakowskiej.

Źródło: Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Metropolii Krakowskiej, Strategia Metropolia Krakowska 2030

W kontekście zidentyfikowanych powyżej problemów i wyzwań należy zaznaczyć, że nie planuje się realizacji projektów mających na celu ich rozwiązanie w ramach programu FEM 2021-2027. Realizacja projektów planowana jest z wykorzystaniem funduszy europejskich dostępnych na szczeblu wojewódzkim, krajowym i europejskim, funduszy krajowych czy wojewódzkich oraz funduszy własnych gmin SMK.

W ramach dziedziny GOSPODARKA konieczne są działania mające na celu rozwój w oparciu o lokalne potencjały oraz skuteczną współpracę - przede wszystkim w tzw. złotym trójkącie między samorządem, nauką a biznesem. Istotnym elementem będzie identyfikacja oraz rozwój lokalnych specjalizacji i wspólne promowanie marki gospodarczej obszaru. Jednoznacznie występuje konieczność zwiększenia oferty terenów inwestycyjnych oraz podnoszenie jakości i dostępności kapitału ludzkiego jako jednych z warunków wzmocnienia konkurencyjności obszaru.

ANALIZA SWOT – GOSPODARKA

Silne strony

- rozpoznawalna marka Krakowa oddziałująca na postrzeganie całej Metropolii Krakowskiej
- wysoki potencjał kulturowy, duża atrakcyjność turystyczna i wysoka jakość życia
- międzynarodowa renoma ośrodków naukowych, wysoka jakość kadry oraz potencjału ludzkiego, w tym rozwoju szkolnictwa zawodowego
- relatywnie dobre skomunikowanie obszaru - lotnicze i drogowe

Słabe strony

- brak dużych terenów inwestycyjnych, znaczne rozdrobnienie nieruchomości oraz wysoka liczba działek o nieuregulowanych stanach prawnych
- brak skoordynowania promocji gospodarczej regionu oraz promocji produktów lokalnych
- słaby przepływ wymiany informacji pomiędzy samorządami, biznesem i przedstawicielami nauki

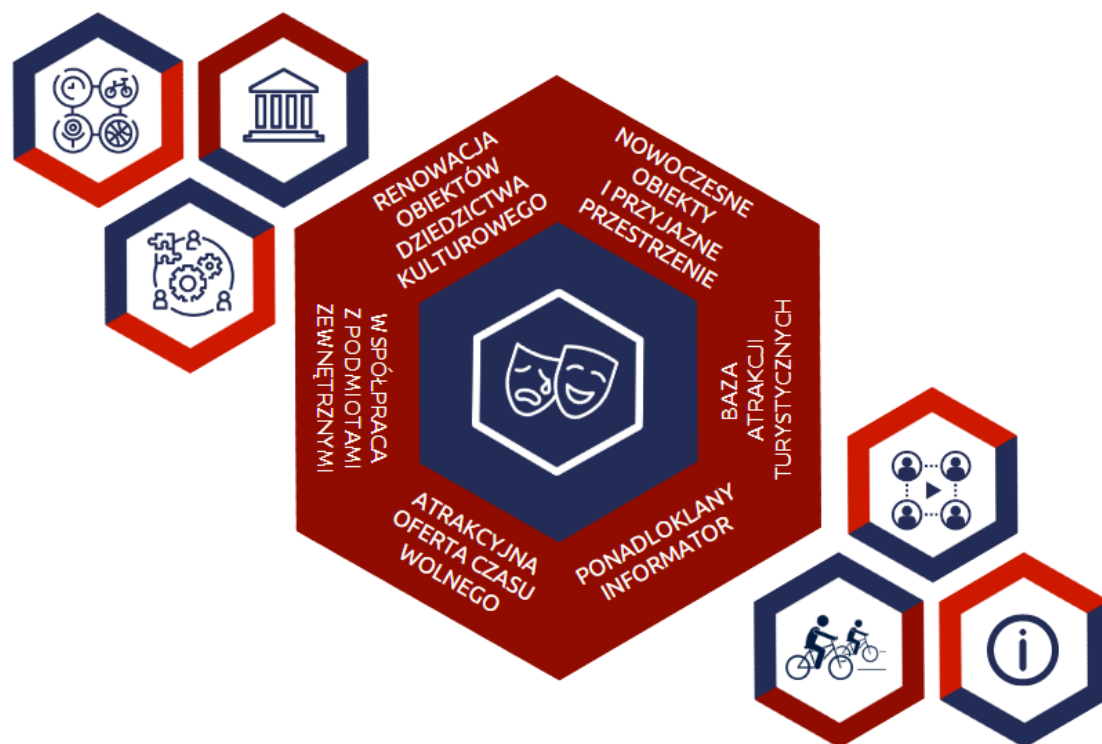
Szanse

- rozwój sieci współpracy krajowej i międzynarodowej z innymi obszarami metropolitalnymi
- rozwój nowoczesnych technologii i społeczeństwa informacyjnego
- rozwój przedsiębiorstw typu start-up
- dalszy rozwój sektora turystyki, w szczególności w wymiarze lokalnym

Zagrożenia

- chaos legislacyjny i ciągła zmienność prawa
- niedobory kadr w obszarach inteligentnych specjalizacji
- odpływ kadr o wysokich kwalifikacjach

KULTURA CZASU WOLNEGO

WIELOWYMIAROWA WSPÓŁPRACA

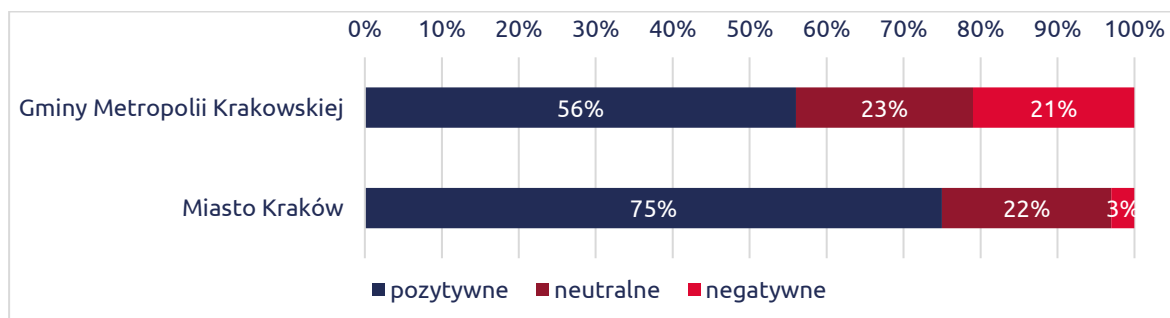
Kluczowe dla rozwijania i podnoszenia jakości usług w obszarze kultury czasu wolnego jest wielopoziomowe partnerstwo, w tym efektywna współpraca międzyinstytucjonalna pomiędzy różnymi szczeblami administracji. Na poziomie metropolitalnym konieczne jest zwłaszcza zapewnienie przepływu informacji między personelem instytucji kultury i sportu. Bazą powinna stać się integracja lokalnych animatorów kultury i sportu, dążąca w przyszłości do szerokiego sieciowania na poziomie ponadlokalnym. Większość gmin Metropolii Krakowskiej buduje szeroką ofertę spędzania czasu wolnego dla swoich mieszkańców, mimo podkreślanych niejednokrotnie problemów z niewystarczającymi zasobami infrastrukturalnymi i finansowymi.

INFRASTRUKTURA I OFERTA CZASU WOLNEGO

Od 2016 do 2021 roku odnotowano wzrost liczby placówek kulturalnych na terenie Metropolii. Rozwija się oferta zarówno muzeów, teatrów i innych dużych instytucji, jak i lokalnych domów i ośrodków kultury, centrów aktywności lokalnej czy świetlic. W 2021 roku, na terenie Metropolii Krakowskiej funkcjonowało 48 muzeów (łącznie z oddziałami), co wskazuje nieznaczny wzrost względem 2020 r. (47). Najwięcej obiektów zlokalizowanych jest na terenie Krakowa (43), natomiast pozostałe zlokalizowane są w Niepołomicach (2), Skawinie (1), Świątnikach Górnych (1) i Wieliczce (1). Niemal w każdej gminie znajduje się ośrodek kultury, a w Krakowie działalność prowadzi 59 takich miejsc. W okresie przed ogłoszeniem stanu epidemii liczba imprez organizowanych przez lokalne instytucje kultury (centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice) na terenie Metropolii Krakowskiej sukcesywnie rosta – w latach 2016-2019 nastąpił wzrost o ok. 9%. Stan pandemii i związane z nim ograniczenia bardzo mocno wpłynęły na działalność tych miejsc, jednak już w 2021 roku widać było sukcesywny wzrost organizowanych wydarzeń. Niezaprzeczalnie Kraków posiada niezwykle szeroką i atrakcyjną ofertę kulturalną i sportową. Warto też jednak zwrócić uwagę na coraz bogatszą ofertę spędzania czasu wolnego realizowaną w gminach ościennych – w gminach podkrakowskich odbywa się cyklicznie ok. 195 wydarzeń kulturalnych i sportowych dla min. 100 uczestników. Jednocześnie należy podkreślić, iż istnieją pola do integracji działań podmiotów tworzących ww. ofertę, które mogłyby przynieść wymierne korzyści. Widoczna jest potrzeba stworzenia zintegrowanej i aktualnej bazy wiedzy o ofercie zarówno w zakresie kultury, jak i szeroko rozumianej oferty spędzania czasu wolnego, która mogłaby być udostępniona mieszkańcom i osobom

odwiedzającym Metropolię Krakowską oraz służyć budowie wspólnego ponadlokalnego zintegrowanego produktu/oferty/ turystycznego.

Jak wynika z badań społecznych przeprowadzonych w 2022 r. wśród mieszkańców Metropolii Krakowskiej, 75% respondentów jest zadowolonych z oferty kulturalnej i rozrywkowej świadczonej na terenie miasta Krakowa, natomiast 56% pozytywnie ocenia tę dziedzinę w gminach ościennych.

Źródło: Badania społeczne w ramach monitorowania wskaźników Strategii Metropolia Krakowska 2030

Niemal połowa badanych mieszkańców gmin ościennych deklaruje, że korzysta z oferty czasu wolnego w obrębie własnej gminy (47%), natomiast 41% korzysta z niej w Krakowie.

Całkowita wysokość wydatków poniesionych z budżetów gmin Metropolii Krakowskiej na kulturę wyniosła w 2021 roku ponad 352 mln zł, co jednocześnie wskazuje wzrost względem roku 2020, kiedy wydatki w tej kategorii wyniosły 320 mln zł. W roku 2021 wysokość wydatków bieżących z budżetu na kulturę na 1 mieszkańca w wyniosła średnio 261 zł i była wyższa od roku poprzedniego, kiedy wydatki wyniosły 231 zł.

Tabela 9. Wydatki bieżące na kulturę i kulturę fizyczną na 1 mieszkańca w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (zł)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	54,96	60,29	79,23	81,31	59,05	62,60
Igołomia-Wawrzeńczyce	80,28	87,20	96,11	96,87	115,51	178,14
Kocmyrzów-Luborzyca	84,48	84,00	84,57	96,57	90,32	97,98
Liszki	32,17	25,44	37,07	32,44	36,55	39,19
Michałowice	214,01	220,23	231,86	239,86	154,37	177,09
Mogilany	85,25	78,37	82,33	97,78	79,33	75,05
Skawina	147,63	151,85	161,74	178,28	178,14	190,54
Świątniki Górne	122,86	110,96	130,35	117,31	108,58	117,71
Wielka Wieś	114,68	120,65	143,52	165,39	123,58	126,19
Zabierzów	160,60	172,44	199,40	222,83	200,94	225,13
Zielonki	107,28	117,02	122,92	144,81	121,70	141,81
Biskupice	70,88	54,49	115,50	73,12	67,30	74,14
Niepołomice	311,58	304,17	372,01	387,42	335,14	463,87
Wieliczka	119,45	130,02	122,50	139,93	113,25	133,12
Kraków	301,07	312,08	351,10	357,77	319,93	373,73
Metropolia Krakowska	255,58	264,12	296,43	304,46	269,34	314,75

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie

Już teraz na terenie gmin Metropolii Krakowskiej działa wiele obiektów służących organizacji wydarzeń sportowych i kulturalnych (w samych gminach ościennych istnieje niemal 100 takich obiektów). Jednocześnie, w gminach ościennych, widoczny jest problem z dostępnością infrastruktury wielofunkcyjnej, która pozwalałaby na rozwijanie atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu. Zauważalne są znaczne dysproporcje w jakości i wyposażeniu dostępnej infrastruktury, co więcej nie istnieje ponadlokalna baza informacji o infrastrukturze, która zawierałaby dane lokalizacyjne, parametry, dane techniczne czy

zdjęcia obiektów. Zebranie i odpowiednie przedstawienie powyższych informacji pozwoliłoby na upowszechnienie wynajmu czy realizacji wydarzeń gościnnie oraz zacieśnienia współpracy między gminami w obszarze budowania atrakcyjnej oferty.

Na przestrzeni lat wydatki inwestycyjne na kulturę oraz kulturę fizyczną w gminach Metropolii Krakowskiej z roku na rok wahały się. Między 2016 a 2018 rokiem wzrosły o 97,74 zł po czym w 2019 r. nieznacznie spadły do kwoty 169,62 zł. W kolejnych latach znowu odnotowano niewielki wzrost (o 10,82 zł). Ostatecznie w 2021 r. wydatki inwestycyjne w ramach działań podejmowanych na rzecz kultury wyniosły 168,72 zł na jednego mieszkańca Metropolii.

Tabela 10. Wydatki inwestycyjne na kulturę i kulturę fizyczną na 1 mieszkańca w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (zł)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	57,51	26,12	48,51	64,11	5,59	10,65
Igołomia-Wawrzeńczyce	6,79	8,92	23,03	9,89	38,25	8,03
Kocmyrzów-Luborzyca	3,89	1,56	3,37	26,41	17,06	29,17
Liszki	47,57	57,80	6,08	4,55	5,14	14,43
Michałowice	0,38	8,02	0,00	14,18	18,52	5,87
Mogilany	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	25,93
Skawina	14,63	36,23	102,68	222,62	218,41	239,62
Świątniki Górne	52,12	7,39	30,51	0,12	31,28	15,68
Wielka Wieś	34,10	10,53	8,47	13,94	40,60	58,68
Zabierzów	69,75	126,16	175,93	275,56	178,54	103,94
Zielonki	32,62	18,15	83,05	3,18	86,60	43,38
Biskupice	14,47	6,31	50,85	333,08	207,17	140,76
Niepołomice	10,59	11,57	94,31	82,66	194,85	142,71
Wieliczka	84,89	19,01	285,80	75,79	36,52	43,76
Kraków	91,86	141,69	199,50	196,47	215,45	204,12
Metropolia Krakowska	77,51	110,99	175,25	169,62	180,44	168,72

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie

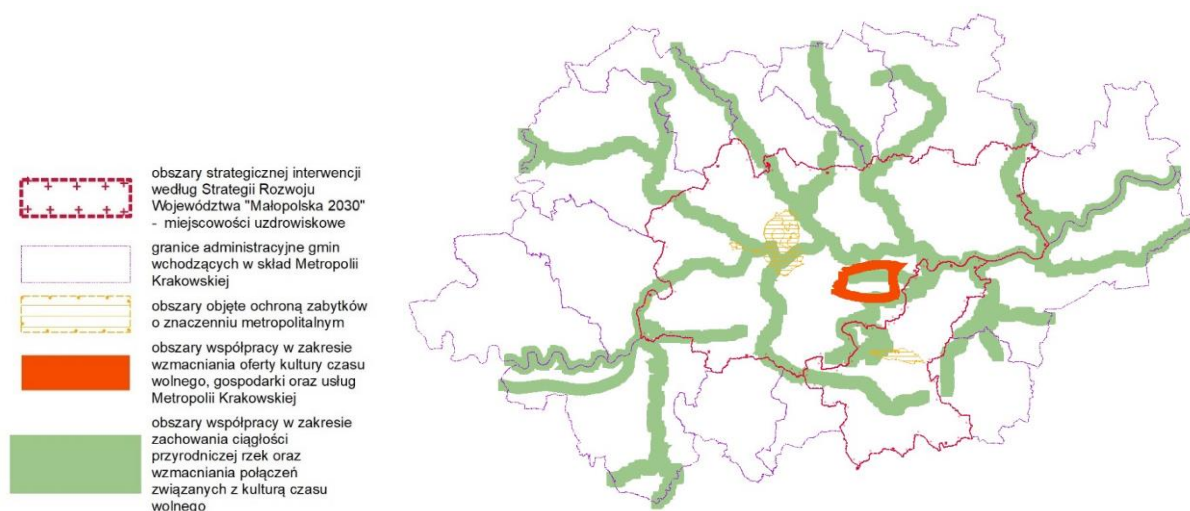
Z uwagi na duży zasób dziedzictwa materialnego i niematerialnego gmin Metropolii Krakowskiej, konieczne jest prowadzenia działań modernizacyjnych i zmierzających do udostępniania obiektów dziedzictwa społeczności lokalnej oraz gościom oraz nadawania im nowych funkcji. W kontekście dziedzictwa niematerialnego, wyzwaniem jest jego zachowanie i promowanie. Ważnym elementem infrastruktury turystycznej są biegnące przez Metropolię Krakowską szlaki turystyczne, w tym trasy rowerowe i piesze, będące częścią systemu tras VeloMałopolska. Również poszczególne gminy (z Krakowem na czele) inwestują coraz większe środki w rozwój sieci ścieżek rowerowych. Jednocześnie wciąż widoczna jest konieczność zapewniania ciągłości tej infrastruktury oraz jej rozwoju pod kątem ścieżek pieszo-rowerowych oraz szlaków biegowych czy rolkowych. Rozwijanie oferty turystycznej będzie stanowić ważny element rozwoju gmin podkrakowskich w kontekście wzmocnienia ich potencjału, w tym gospodarczego.

Zwłaszcza dla gmin strefy podmiejskiej dotkliwym jest problem braku wystarczających środków finansowych oraz zaplecza funkcjonalnego, które ograniczają możliwości w zakresie kreowania atrakcyjnej oferty. Gminy Metropolii Krakowskiej z uwagi na atrakcyjne krajobrazowo położenie są obszarem predestynowanym do rozwoju turystyki, w tym w głównej mierze turystyki pieszej i rowerowej, wykorzystującej istniejące liczne sieci szlaków. Na terenie gmin Metropolii Krakowskiej istnieją różnego rodzaju i długości szlaki sprzyjające aktywności ruchowej. Są to szlaki turystyczne (np. historyczne, spacerowe, przyrodnicze, edukacyjne, tematyczne, pielgrzymkowe), ścieżki, ciągi pieszo-rowerowe oraz trasy rowerowe, które mogą tworzyć interesującą, zróżnicowaną sieć. Wyzwaniem w organizacji sieci szlaków jest fragmentaryzacja istniejących szlaków oraz brak zintegrowanej informacji o ich dostępności. Brakuje też wymiany informacji

o możliwych połączeniach ciągów na granicy gmin oraz o możliwych atrakcjach turystycznych na trasie. Rozproszenie informacji nie sprzyja organizacji oferty czasu wolnego w oparciu o szlaki.

W 2023 roku w ramach Stowarzyszenia Metropolia Krakowska opracowany został Plan działania dotyczący rozwoju oferty czasu wolnego na terenie Metropolii Krakowskiej na lata 2023 – 2030, w którym zidentyfikowano wspólną potrzebę rozwoju zintegrowanej sieci szlaków turystycznych Metropolii Krakowskiej. W odpowiedzi na nią zaplanowano działanie polegające na stworzeniu warunków do promowania oraz szeroko pojmowanego rozwoju sieci szlaków turystycznych na obszarze Metropolii Krakowskiej. Rozwój ten ma przyczynić się do zwiększenia aktywności mieszkańców oraz napływu turystów poszukujących możliwości uprawiania turystyki, w szczególności pieszej i rowerowej. Działanie umożliwi sprawne, spójne oraz zintegrowane informowanie o organizacji szlaków, promocję walorów turystycznych, podniesie atrakcyjność regionu, a także będzie zachętą do uprawiania na tym obszarze turystyki aktywnej. Rozwój szlaków stwarza również dodatkowe możliwości promocji walorów turystycznych regionu.

Rysunek 11. Obszar współpracy gmin SMK w zakresie wzmocnienia oferty kultury czasu wolnego, gospodarki i usług oraz wzmocnienia połączeń związanych z kulturą czasu wolnego; obszary zabytkowe objęte ochroną o znaczeniu metropolitalnym

Źródło: Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Metropolii Krakowskiej, Strategia Metropolia Krakowska 2030

W kontekście zidentyfikowanych powyżej problemów i wyzwań należy zaznaczyć, że nie planuje się realizacji projektów mających na celu ich rozwiązanie wyłącznie w ramach Strategii ZIT MK 2021-2027. W ramach Strategii realizowane będą wybrane w procedurze konkurencyjnej projekty, wpisujące się w

- FEM 2021-2027, Cel szczegółowy 5(i), Działanie 7.2 ZIT - Wsparcie oddolnych inicjatyw na obszarach miejskich.

Realizacja pozostałych projektów planowana jest z wykorzystaniem funduszy europejskich dostępnych na szczeblu wojewódzkim, krajowym i europejskim, funduszy krajowych czy wojewódzkich oraz funduszy własnych gmin SMK.

Działania w dziedzinie KULTURA CZASU WOLNEGO powinny zostać silnie skoncentrowane na budowie zintegrowanej, atrakcyjnej oferty odpowiadającej na potrzeby odbiorców w oparciu o efektywną współpracę animatorów kultury oraz stworzenie bazy wiedzy o atrakcjach turystycznych. Ważnym komponentem celu jest promocja walorów przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego czerpiąca z różnorodności regionu. Aby zapewnić bazę umożliwiającą organizację przestrzeni do budowy atrakcyjnej oferty czasu wolnego, planowany jest szereg inwestycji mających na celu budowę i modernizację infrastruktury kulturalnej i turystycznej.

ANALIZA SWOT - KULTURA CZASU WOLNEGO

Silne strony

- dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze obszaru
- szeroka oferta instytucji kultury i sportu
- popularne, rozpoznawalne imprezy i wydarzenia
- doświadczenie i wiedza miasta Krakowa w prowadzeniu spójnej polityki kulturalnej
- wielokulturowość miasta centralnego

Słabe strony

- brak lub niska integracja działań na poziomie ponadlokalnym
- różnice w jakości i dostępności oferty w zależności od miejsca
- niewystarczająca promocja oferty zarówno dla mieszkańców gminy jak i innych gmin, brak wspólnego kalendarza imprez
- brak wystarczających środków finansowych w niektórych jednostkach kultury

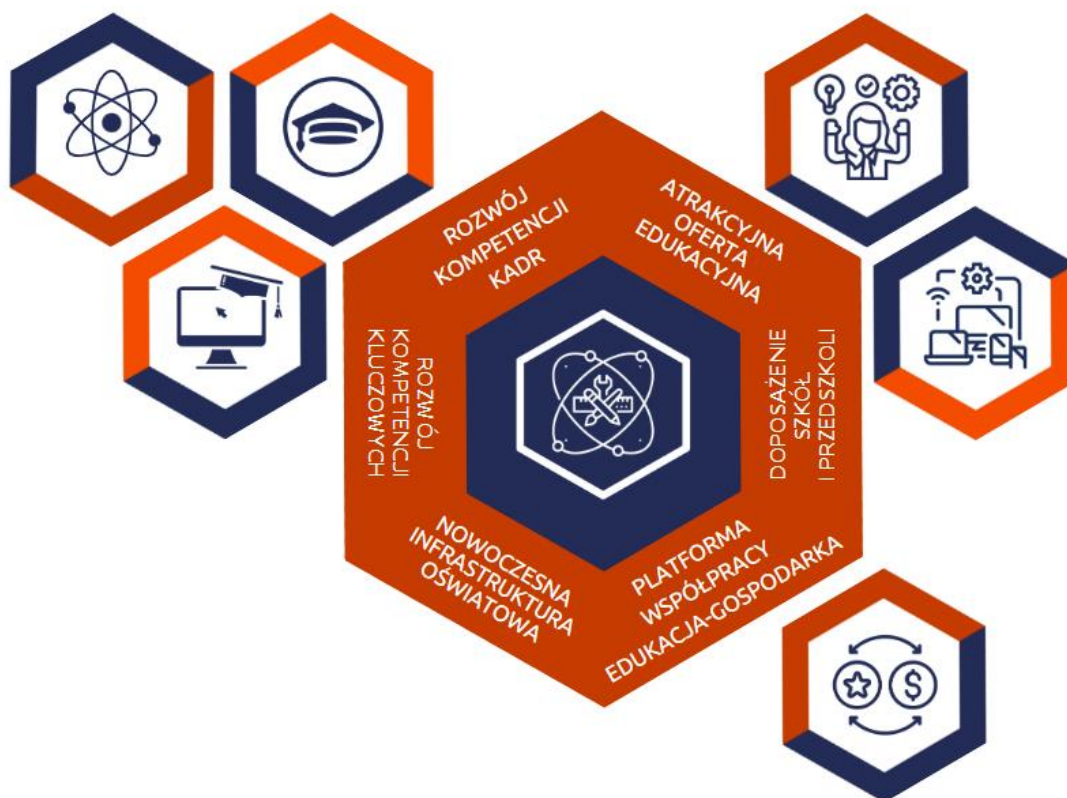
Szanse

- polityka regionu bazująca na tożsamości lokalnej
- rosnąca świadomość i zaangażowanie społeczne liderów lokalnych
- rosnący poziom wykształcenia i świadomych odbiorców kultury

Zagrożenia

- brak wystarczających środków zewnętrznych na modernizację, adaptację, rewitalizację obiektów kultury i sportu
- brak wystarczających środków na organizację atrakcyjnej oferty kulturalnej i sportowej

EDUKACJA

NOWOCZESNE ZARZĄDZANIE OŚWIATĄ

Środowisko naukowe i eksperci silnie zwracają uwagę na transformację świata ku nieznanemu, która oznacza, że edukacja musi przygotowywać młodych ludzi do ciągłej adaptacji do nowego. Tymczasem w szkołach dominuje przestarzały model kształcenia, w dużej mierze wynikający z tego jak system oświaty funkcjonuje na szczeblu krajowym od kilkudziesięciu lat. Proces zasadniczej, długotrwałej zmiany w systemie szkolnictwa jest bardzo wymagający, dlatego konieczne jest również oddolne podnoszenie jakości systemu edukacji, przygotowywanie do zmian i budowanie odporności także na lokalnym szczeblu.

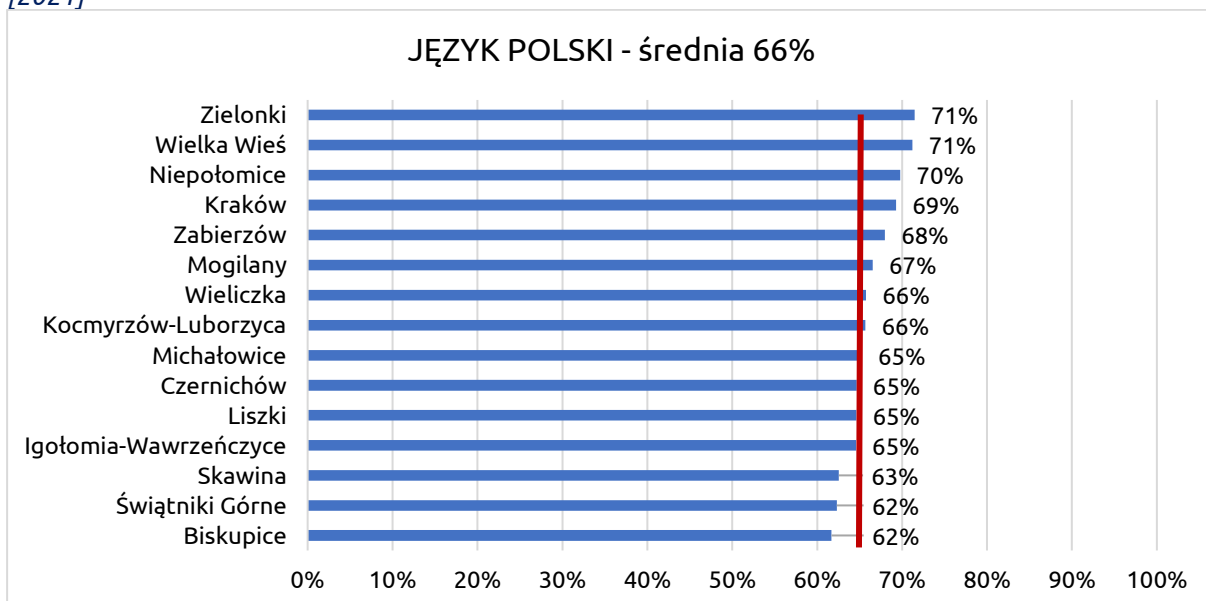
Na szczeblu lokalnym, w większości gmin brakuje dedykowanych dokumentów wdrożeniowych czy operacyjnych dotyczących rozwoju i zarządzania oświatą na danym terenie. Tylko nieliczne samorządy prowadzą regularne audyty oświaty czy opracowują programy rozwoju edukacji. W 2020 roku, jedynie gminy Czernichów oraz Świątniki Górne realizowały Zintegrowaną Strategię Rozwoju Edukacji i Rynku Pracy Obszaru Funkcjonalnego „Blisko Krakowa”, natomiast gmina Skawina realizuje Program Rozwoju Oświaty na lata 2021-2030. W większości gmin realizowane są ponadto lokalne programy wspierania edukacji uzdolnionych dzieci i młodzieży.

JAKOŚĆ NAUCZANIA

Uczniowie szkół zlokalizowanych na terenie Metropolii Krakowskiej osiągają bardzo dobre wyniki na egzaminach końcowych. Na egzaminie ósmoklasisty w 2021 roku, wyniki powyżej średniej wojewódzkiej otrzymali uczniowie z terenu 11 gmin w części z języka polskiego, 13 gmin w części matematycznej oraz 10 gmin w części z języka angielskiego. Identyczne lokaty uczniowie z gmin Metropolii Krakowskiej zajęli w roku 2020.

W zakresie egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego średnia dla wszystkich uczniów z terenu gmin Metropolii Krakowskiej wyniosła 66%. Niższy niż średni wynik odnotowano w 7 gminach: Biskupice, Czernichów, Igołomia-Wawrzeńczyce, Liszki, Michałowice, Skawina i Świątniki Górne.

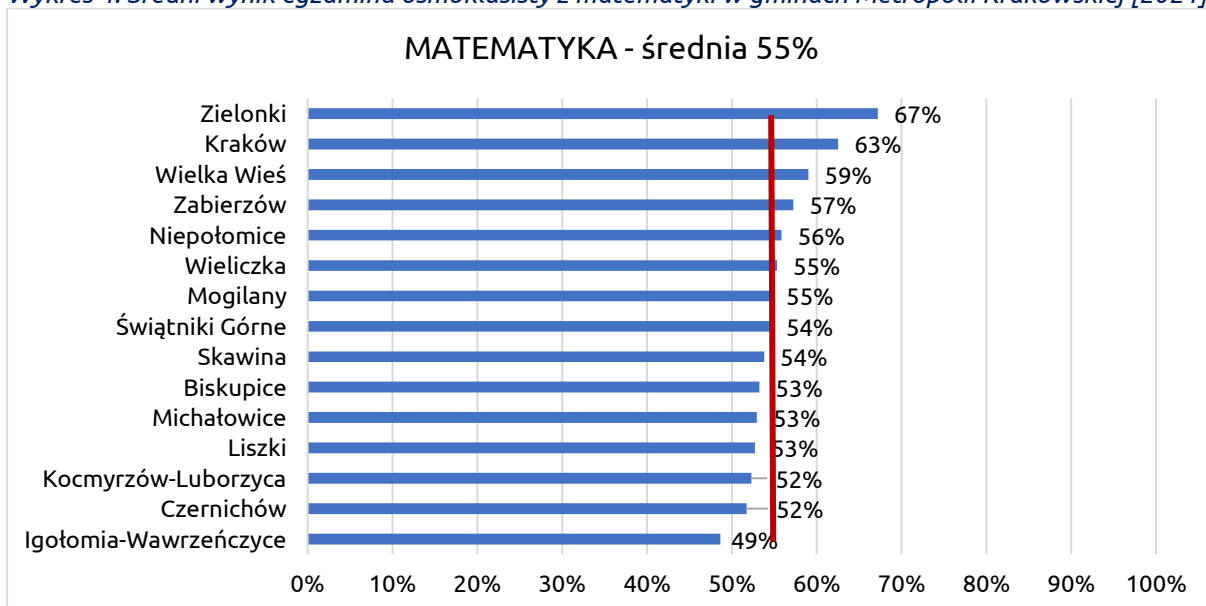
Wykres 3. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminach Metropolii Krakowskiej [2021]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

W zakresie egzaminu ósmoklasisty z matematyki średnia dla wszystkich uczniów z terenu gmin Metropolii Krakowskiej wyniosła 55%. Niższy niż średni wynik odnotowano w 8 gminach: Biskupice, Czernichów, Igołomia-Wawrzeńczyce, Kocmyrzów-Luborzycza, Liszki, Michałowice, Skawina i Świątniki Górne.

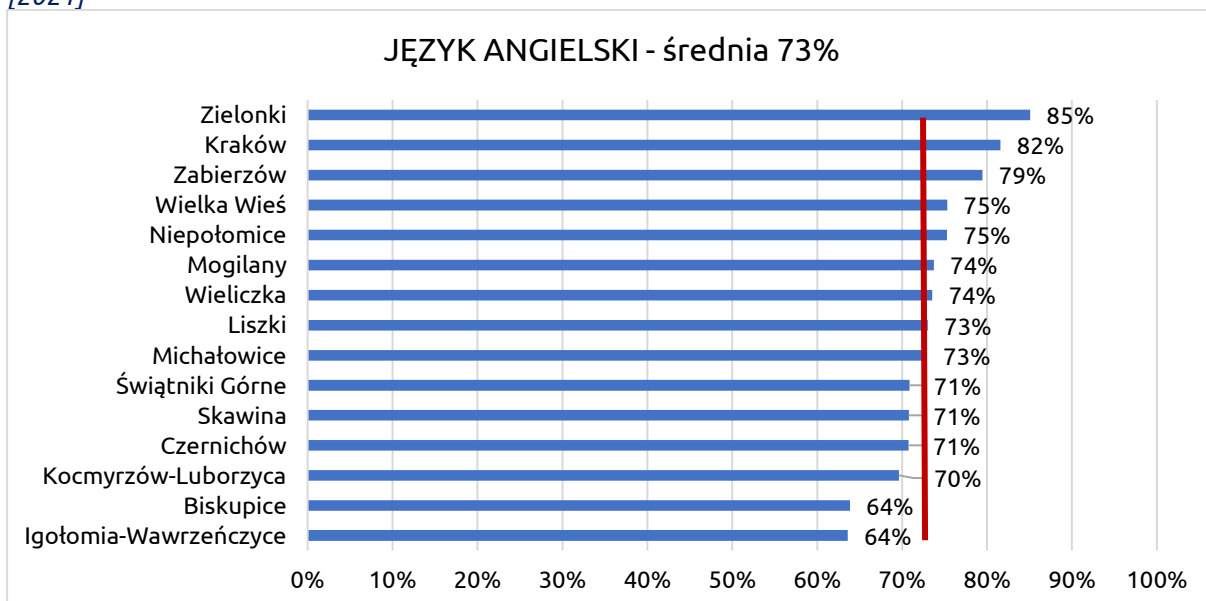
Wykres 4. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminach Metropolii Krakowskiej [2021]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

W zakresie egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego średnia dla wszystkich uczniów z terenu gmin Metropolii Krakowskiej wyniosła 73%. Niższy niż średni wynik odnotowano w 6 gminach: Biskupice, Czernichów, Igołomia-Wawrzeńczyce, Kocmyrzów-Luborzycza, Skawina i Świątniki Górne.

Wykres 5. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w gminach Metropolii Krakowskiej [2021]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Jak wynika z powyższej analizy, działania mające na celu podnoszenie jakości edukacji powinny być realizowane w pierwszej kolejności na terenie gmin Biskupice, Czernichów, Igołomia-Wawrzeńczyce, Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Michałowice, Skawina oraz Świętniki Górne, celem zapewnienia równego poziomu nauczania na terenie całej Metropolii Krakowskiej.

Na przestrzeni lat średni wynik egzaminów maturalnych z języka polskiego (na poziomie podstawowym) w Metropolii Krakowskiej sukcesywnie spadał: w 2016 r. wyniósł 57%, natomiast w 2020 r. tylko 44%. W 2021 r. nieznacznie wzrósł do 49%. Najwyższy średni wynik w 2021 r. odnotowano w gminie Niepołomice, wyniósł 58 %, najniższy w gminie Wielka Wieś – 30 %.

Tabela 11. Średni wynik egzaminów maturalnych w stopniu podstawowym z języka polskiego w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (%)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	47	44	47	31	46	47
Liszki	55	55	46	52	46	48
Skawina	62	55	48	54	54	51
Świętniki Górne	51	46	45	48	44	49
Wielka Wieś	59	52	61	36	32	30
Zabierzów	-	-	33	38	27	-
Niepołomice	63	63	44	45	43	58
Wieliczka	59	57	60	49	56	53
Kraków	58	53	53	53	49	55
Metropolia Krakowska (średnia dla gmin)	57	53	49	45	44	49

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

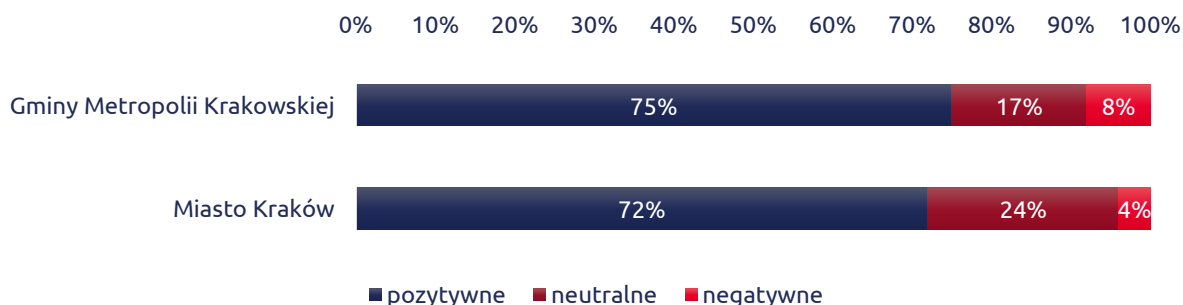
Średni wynik egzaminów maturalnych z matematyki (na poziomie podstawowym) w Metropolii Krakowskiej w 2016 r. wyniósł 47% i uległ spadkowi z roku na rok do 2020 r., w którym stanowił 40%. Wzrost do 48% odnotowano w 2021 r.

Tabela 12. Średni wynik egzaminów maturalnych w stopniu podstawowym z matematyki w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (%)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	26	27	39	26	36	40
Liszki	52	49	52	54	48	51
Skawina	58	51	50	63	54	52
Świątniki Górne	45	49	48	47	41	43
Wielka Wieś	45	47	43	32	26	33
Zabierzów	-	-	20	27	16	-
Niepołomice	55	51	45	44	40	62
Wieliczka	49	50	50	56	52	50
Kraków	49	48	48	53	49	56
Metropolia Krakowska (średnia dla gmin)	47	47	44	45	40	48

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Jak wynika z badań społecznych przeprowadzonych w 2022 r., zadowolonych z jakości edukacji jest 75% mieszkańców gmin ościennych oraz 72% mieszkańców Krakowa.

Źródło: Badania społeczne w ramach monitorowania wskaźników Strategii Metropolia Krakowska 2030

Jednocześnie, coraz częściej zauważalne są braki w kompetencjach „miękkich” uczniów. Program nauczania jest niedostosowany do wymagań rynku pracy, który ceni m.in. umiejętność samodzielnego organizowania pracy, myślenia i działania projektowego czy pilotażowego oraz pracy w grupie. Dlatego w ramach Strategii powinny być wspierane ogólnorozwojowe projekty podnoszące jakość edukacji.

Wydatki na inwestycje, doposażenie oraz modernizację infrastruktury oświaty całościowo dla Metropolii Krakowskiej z roku na rok zwiększają się: kwota wydatkowana na jednego ucznia/wychowanka od 2018 r. wzrosła o 109 zł. Największy wzrost odnotowano w gminach: Zabierzów (wzrost o 1 856 zł) oraz Michałowice (wzrost o 1 737 zł). Należy zaznaczyć, że są także gminy, które mocno obniżyły wydatki na infrastrukturę oświaty. Największy spadek wydatków odnotowały gminy: Zielonki (spadek o 1 368 zł) oraz Igołomia-Wawrzeńczyce (spadek o 935 zł).

Tabela 13. Wydatki gmin Metropolii Krakowskiej w latach 2018-2021 przeznaczone na inwestycje, doposażenie i modernizację infrastruktury oświaty w przeliczeniu na 1 ucznia/wychowanka przedszkola (zł)

GMINA	2018	2019	2020	2021
Czernichów	980	1018	135	231
Igołomia-Wawrzeńczyce	1073	933	139	138
Kocmyrzów-Luborzyca	1337	3048	5321	707
Liszki	1319	419	451	1626
Michałowice	234	777	983	1971
Mogilany	396	551	3381	1977
Skawina	513	383	572	358
Świątniki Górne	742	52	88	794

Wielka Wieś	146	255	162	130
Zabierzów	628	990	1238	2484
Zielonki	6336	4377	5519	4968
Biskupice	695	1117	1725	190
Niepołomice	1852	1778	1278	1260
Wieliczka	188	822	780	813
Kraków	644	408	429	1066
Metropolia Krakowska (średnia dla gmin)	1 139	1 129	1 480	1 248

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie

Istotnym wyzwaniem jest ponadto wzmocnienie edukacji włączającej tj. kreowanie w ogólnodostępnych instytucjach oświatowych warunków kształcenia i oferty sprzyjających wyrównywaniu szans edukacyjnych dla wszystkich uczniów, odpowiadających na specjalne potrzeby i wyzwania związane ze stanem zdrowia czy też niepełnosprawnością. W roku szkolnym 2019/2020 niemal 70% uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi powiązanymi głównie z niepełnosprawnościami kształciło się w regionie Małopolski w placówkach ogólnodostępnych, z czego najwięcej w szkołach podstawowych i przedszkolach, co stanowi istotny wskaźnik w kontekście realizacji założeń edukacji włączającej. Wciąż wiele placówek oświatowych boryka się z problemem zapewnienia odpowiedniej infrastruktury oraz oferty dla tego typu uczniów.

Należy również zwrócić uwagę na pogarszającą się kondycję psychofizyczną młodzieży, przejawiająca się m.in. w rosnącej liczbie przypadków zaburzeń psychicznych, jakie są diagnozowane u coraz młodszych osób, oraz otyłości. W celu zapobiegania i reagowania na wskazane zjawiska rekomendowane jest wdrażanie zadań z zakresu wsparcia np. psychologicznego dla dzieci i młodzieży czy też zdrowego trybu życia.

INFRASTRUKTURA ORAZ KADRA OŚWIATY

W części gmin widoczny jest niewykorzystany potencjał budynków oświatowych. Nie wszystkie budynki szkolne są wykorzystywane jako miejsca lokalnej aktywności – nie zawsze otwierają się one na mieszkańców czy stowarzyszenia lub podmioty prywatne, które mogłyby świadczyć w nich ofertę komercyjną po godzinach lekcji oraz prowadzić nieodpłatną działalność statutową w zakresie pożytku publicznego na rzecz społeczności lokalnej. Mając na uwadze, że na terenie Metropolii Krakowskiej znajduje się aż 1626 szkół i placówek oświatowych różnego typu – mamy do czynienia z ogromnym potencjałem.

Wyzwaniem jest również wciąż zapewnienie dostępnej, wysokiej jakości opieki przedszkolnej, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Uzupelnienie luk w tym zakresie pozwoli na lepsze przygotowanie dzieci do kolejnych etapów edukacji co wyrówna ich szanse edukacyjne na dalszych jej etapach. Biorąc pod uwagę, iż kompetencje językowe i wielojęzyczność to kompetencje przyszłości, a ich rozwój u osób ze środowisk defaworyzowanych może zwiększyć włączenie społeczne, w ramach Strategii ZIT MK zaplanowano realizację programów dwujęzyczności w zakresie języka angielskiego na części terenów wiejskich Metropolii Krakowskiej.

Objęcie dzieci instytucjonalnym wychowaniem przedszkolnym ułatwi ponadto ich opiekunom łączenie życia zawodowego z życiem prywatnym co przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

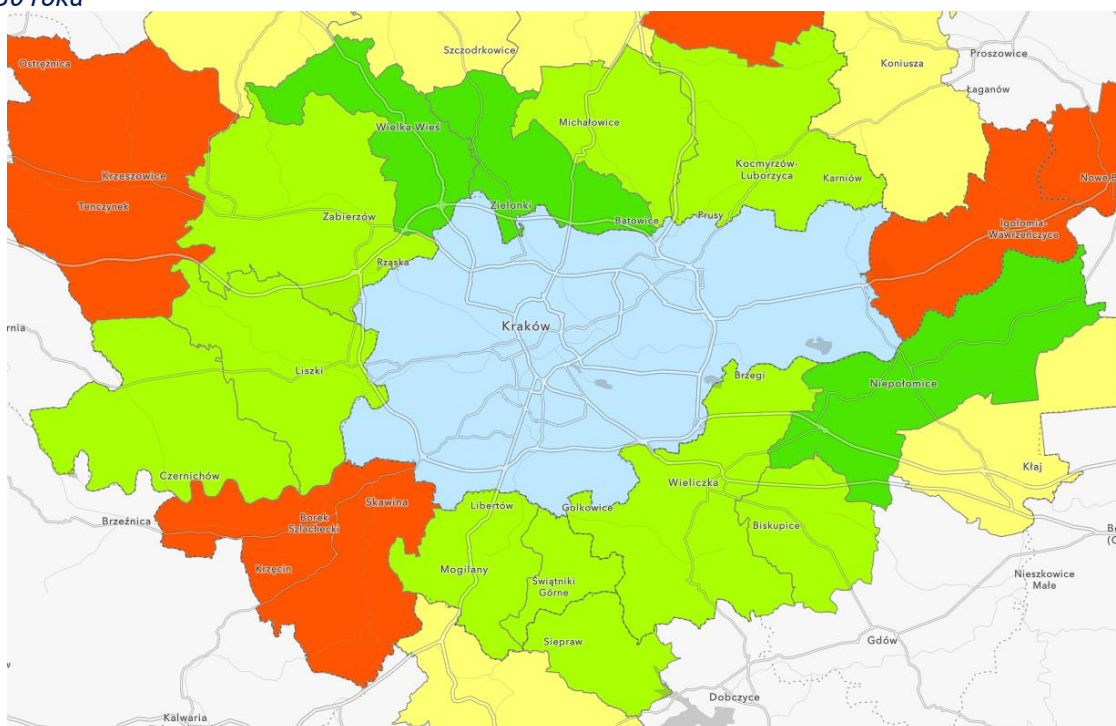
Z prognozy liczby urodzeń w gminach SMK (wykonanej na podstawie danych z rejestrów administracyjnych, gdzie materiał źródłowy stanowiła baza PESEL z danymi od 2001 do 2021 roku) wynika, że zasadniczo na terenie całego obszaru niezbędne jest podejmowanie działań, mających na celu podnoszenie liczby miejsc w przedszkolach oraz jakości edukacji w tych placówkach. Przytoczone poniżej dane dot. prognozy liczby urodzeń w gminach SMK należy uznać za jeden z elementów diagnozy popytu na miejsca, obok analizy osiedleń nowych mieszkańców oraz planowanych inwestycji mieszkaniowych.

Tabela 14. Prognoza liczby urodzeń w gminach Metropolii Krakowskiej w odniesieniu do lat 2020, 2030, 2040, 2050.

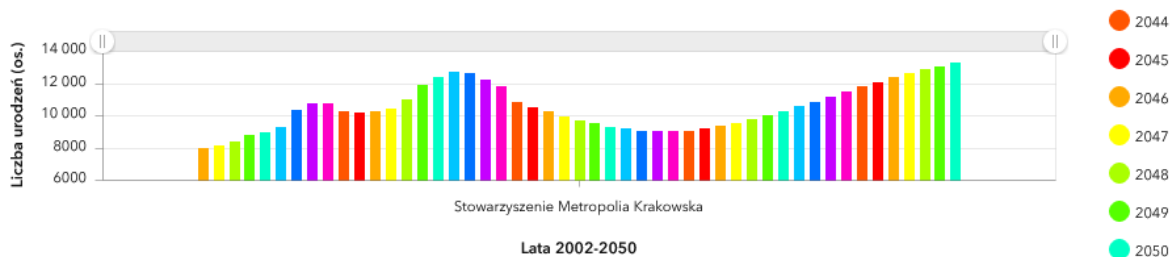
GMINA	Prognoza liczby urodzeń w gminach SMK				
	2020	2030	2040	2050	zmiana względem roku bazowego
Czernichów	126	134	148	161	27,8%
Igotomia-Wawrzeńczyce	75	70	66	70	-6,7%
Kocmyrzów-Luborzyca	173	171	196	237	37,0%
Liszki	167	176	202	222	32,9%
Michałowice	115	118	134	150	30,4%
Mogilany	145	173	229	264	82,1%
Skawina	433	344	346	361	-16,6%
Świątniki Górne	110	101	118	134	21,8%
Wielka Wieś	157	179	261	398	153,5%
Zabierzów	268	262	334	380	41,8%
Zielonki	260	263	418	557	114,2%
Biskupice	116	116	142	161	38,8%
Niepołomice	388	536	866	1371	253,4%
Wieliczka	628	755	961	1173	86,8%
Kraków	9054	5662	6130	7608	-16,0%

Źródło: Prognoza demograficzna dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krakowa (MOF) na lata 2022-2050 według 25 gmin, z uwzględnieniem prognozy dla Krakowa, UMK

Rysunek 12. Liczba urodzeń w gminach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF) Krakowa od 2002 do 2050 roku

Prognoza liczby urodzeń gmin należących do Stowarzyszenia Metropolia Krakowska

Źródło: Prognoza demograficzna dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krakowa (MOF) na lata 2022-2050 według 25 gmin, z uwzględnieniem prognozy dla Krakowa, UMK

Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat) zamieszkujących teren gmin Metropolii była najniższa w 2016 r. – 32 107 dzieci, natomiast najwyższa w 2021 r. – 37 651 dzieci. We wszystkich gminach w latach 2016-2021 utrzymywała się tendencja wzrostowa. Największy przyrost odnotowały gminy Michałowice (78%) i Wielka Wieś (75%). Średnio dla całej Metropolii Krakowskiej przyrost wyniósł 17%.

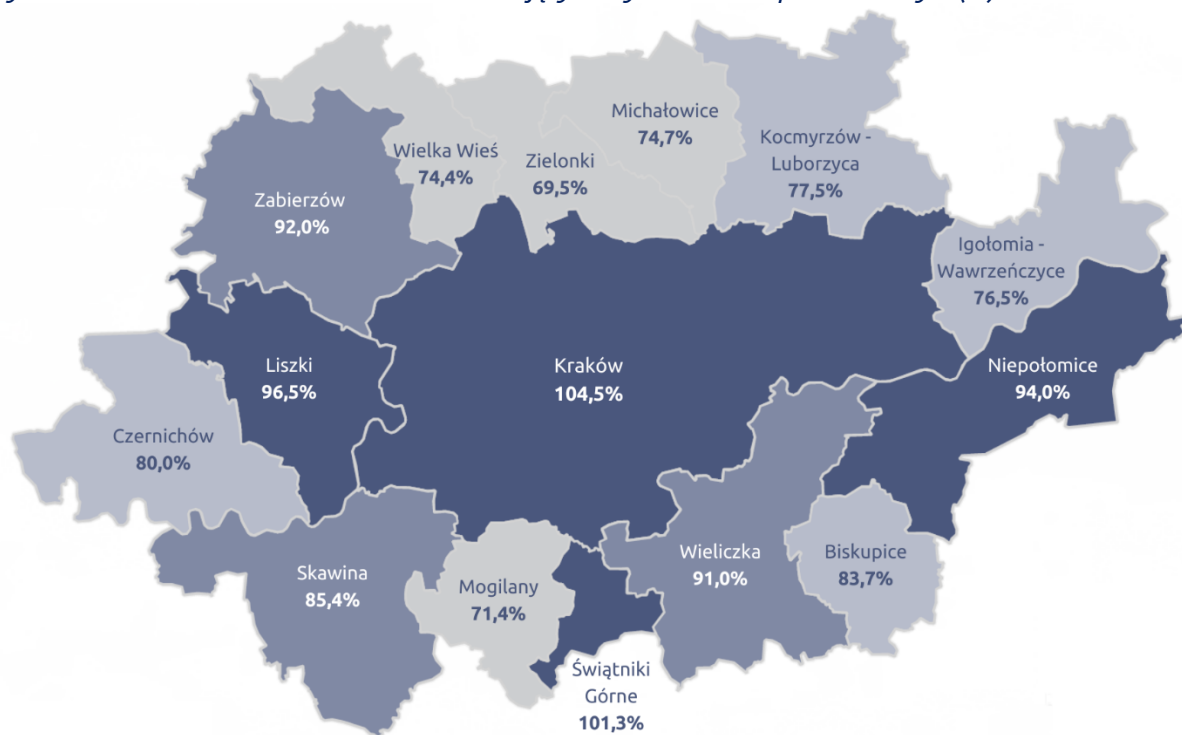
Tabela 15. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym 3-5 lat w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (os.)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	492	487	467	465	544	533
Igołomia-Wawrzeńczyce	254	235	231	232	248	262
Kocmyrzów-Luborzyca	440	426	444	503	670	660
Liszki	588	582	584	591	670	698
Michałowice	297	339	337	378	515	529
Mogilany	524	483	481	480	589	617
Skawina	1 364	1 305	1 338	1 405	1 492	1 521
Świątniki Górne	322	328	348	355	445	437
Wielka Wieś	418	425	429	449	699	731
Zabierzów	790	839	851	852	1 039	1 066
Zielonki	857	843	791	839	1 100	1 177
Biskupice	357	372	360	365	447	482
Niepołomice	990	1 009	1 096	1 170	1 351	1 450
Wieliczka	1 975	1 939	2 012	2 064	2 641	2 643
Kraków	22 439	22 518	23 121	24 510	24 321	24 845
Metropolia Krakowska	32 107	32 130	32 890	34 658	36 771	37 651

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Obecnie odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym waha się w gminach Metropolii Krakowskiej od 69,5% do nawet 104,5%. Nie są to jednak dane w pełni miarodajne. Liczba miejsc przedszkolnych na terenie części gmin nie jest równa lub większa od liczby dzieci ją zamieszkujących. Z tego powodu, część dzieci objęta jest wychowaniem przedszkolnym na terenie gmin sąsiednich, posiadających liczbę miejsc większą od własnych potrzeb. Gminy, z których dzieci pochodzą refundują gminom przyjmującym koszty utrzymania dzieci w przedszkolach. Z uwagi na opisaną charakterystykę tej usługi, niezwykle trudno jest miarodajnie określić odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w danej gminie. Z uwagi na brak ogólnodostępnych danych, szczegółowe analizy względem zapotrzebowania na miejsca przedszkolne w poszczególnych gminach SMK będą elementem wniosków o dofinansowanie składanych dla projektów zawartych w Strategii.

Rysunek 13. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (%)

Źródło: Unia Metropolii Polskich, Platforma danych metropolitalnych

Na terenie Metropolii Krakowskiej, widoczne są braki kadrowe, które najbardziej palące są wśród nauczycieli technicznych oraz specjalistów. Co więcej, nauczycielom niejednokrotnie brakuje kompetencji cyfrowych oraz kompetencji „miękkich”, relacyjnych, które pozwalałyby im lepiej komunikować się ze swoimi podopiecznymi. Poziom udziału nauczycieli dyplomowanych w liczbie nauczycieli ogółem w Metropolii Krakowskiej mocno się różnicował na przestrzeni lat. W 2017 r. wzrósł do 59,8%, a następnie w kolejnych latach zaczął spadać zatrzymując się na poziomie 57,1%.

Tabela 16. Udział nauczycieli dyplomowanych w liczbie nauczycieli ogółem w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (%)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	52,8	55,2	54,3	55,9	62,2	62,1
Igołomia-Wawrzeńczyce	71,1	69,6	67,0	66,3	65,8	71,3
Kocmyrzów-Luborzyca	71,9	77,4	75,2	70,4	64,3	64,8
Liszki	69,3	72,4	70,5	60,1	65,0	64,4
Michałowice	64,2	66,0	60,7	53,1	63,1	61,0
Mogilany	65,9	65,3	64,8	53,6	59,2	57,0
Skawina	64,4	63,8	61,4	60,9	62,3	62,5
Świątniki Górne	48,1	47,3	47,4	46,8	47,3	50,8
Wielka Wieś	47,3	50,5	47,5	48,0	49,9	45,0
Zabierzów	55,7	58,7	60,7	51,4	53,9	54,4
Zielonki	42,8	44,1	47,2	45,6	46,0	46,2
Biskupice	49,5	60,4	56,7	56,1	58,4	60,4
Niepołomice	66,6	59,0	59,5	56,6	57,8	56,5
Wieliczka	51,3	51,8	51,7	48,6	50,3	50,3
Kraków	54,3	55,2	54,6	53,5	51,4	49,7
Metropolia Krakowska (średnia dla gmin)	58,3	59,8	58,6	55,1	57,1	57,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

POTRZEBY SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO

Liczba młodzieży korzystającej z kształcenia zawodowego w Metropolii Krakowskiej stale wzrasta: w 2018 r. wyniosła 30 967 uczniów, a w 2021 r. – 36 916 uczniów, co może świadczyć o wzmocnieniu roli kształcenia zawodowego i tym samym coraz większej jego popularności wśród młodych ludzi.

Tabela 17. Liczba uczniów szkolnictwa zawodowego w Metropolii Krakowskiej w latach 2018-2021 (os.)

	2018	2019	2020	2021
Metropolia Krakowska	30 967	34 444	36 002	36 916

Źródło: System Informacji Oświatowej

Mając na uwadze powyższe należy zaplanować działania mające na celu podniesienie jakości kształcenia zawodowego, również w kontekście wsparcia szkół i placówek w zakresie przedmiotów ogólnych (w tym poprzez rozwój u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności przekrojowych) i zawodowych z uwzględnieniem specjalnych potrzeb, deficytów i uzdolnień uczniów.

Podejmowane działania powinny przyczynić się do rozwoju kształcenia zawodowego w branżach kluczowych z punktu widzenia zapotrzebowania regionalnego rynku pracy. Zgodnie z Barometrem zawodów 2024¹ dla województwa małopolskiego oraz terenu Metropolii Krakowskiej czyli Miasta Kraków, powiatu krakowskiego oraz powiatu wielickiego, na liście zawodów deficytowych znajdują się zawody zgodne z klasyfikacją zawodów szkolnictwa branżowego. Ze względu na to, że Barometr zawodów jest prognozą krótkoterminową (jednoroczną), a kształcenie zawodowe trwa od 3 do 5 lat (tj. szkoły branżowe I stopnia, szkoły branżowe II stopnia i technika), niektóre zawody na które widoczne jest zapotrzebowanie w szkołach (oraz trwa w nich kształcenie) znalazły się w Barometrze zawodów w równowadze, wchodząc w skład następujących branż:

- branża budowlano-ogrodniczo-meblarska (obejmuje branże budowlaną, ogrodniczą i drzewno-meblarską),
- branża elektroenergetyczno-teleinformatyczna (obejmuje branżę elektroenergetyczną i teleinformatyczną),
- branża elektroniczno-mechatroniczna (obejmuje branżę elektroniczną i mechatroniczną),
- branża mechaniczno-motoryzacyjna (obejmuje branżę mechaniczną i motoryzacyjną),
- branża spedycyjno-logistyczno-transportowa (obejmuje branżę spedycyjno-logistyczną, transportu kolejowego i transportu lotniczego),
- branża administracyjno-usługowa (obejmuje branże ekonomiczno-administracyjną, fryzjersko-kosmetyczną i handlową)
- branża hotelarsko-gastronomiczno-turystyczna (obejmuje branżę hotelarsko-gastronomiczno-turystyczną i spożywczą)
- branża audiowizualno-poligraficzno-modowa (obejmuje branże audiowizualną, modową, poligraficzną)
- edukacyjnej,
- medyczno-opiekuńczej,
- ochrony i bezpieczeństwa.

Wszystkie wskazane powyżej branże należy traktować zatem jako kluczowe z punktu widzenia rynku pracy w Metropolii Krakowskiej.

W samych szkołach technicznych i branżowych dużym problemem jest starzejąca się kadra nauczania technicznego – wiele szkół technicznych opiera swoje zasoby kadrowe na nauczycielach w wieku emerytalnym. Wiele z tych osób ma ogromne doświadczenie, ale przekaz nauczycieli nie pokrywa się z potrzebami pracodawców. Nauczyciele nie mają wystarczającej wiedzy na temat nowych procesów, czy technologii stosowanych w przedsiębiorstwach. Dodatkowo brakuje cyklicznego monitoringu kształcenia branżowego pod kątem dostępności miejsc pracy i odpowiedniego planowania

¹ Barometr zawodów - Raport podsumowujący badanie w województwie małopolskim, Kraków 2023

uwzględniającego specyfikę lokalnego rynku pracy. Nie ma też kompleksowej bazy wiedzy o szkołach branżowych i technicznych działających na terenie Metropolii Krakowskiej. Widoczny jest też niewykorzystany potencjał współpracy z sektorem przemysłu, czy usług w zakresie np. organizacji staży czy doposażania pracowni technicznych.

W kontekście zidentyfikowanych powyżej problemów i wyzwań należy zaznaczyć, że nie planuje się realizacji projektów mających na celu ich rozwiązanie wyłącznie w ramach Strategii ZIT MK 2021-2027.

W ramach Strategii realizowane będą wybrane w procedurze niekonkurencyjnej projekty, wpisujące się w FEM 2021-2027:

- Cel szczegółowy 4(f), Działanie 6.29 Wsparcie wychowania przedszkolnego - ZIT, IIT;
- Cel szczegółowy 4(f), Działanie 6.30 Wsparcie kształcenia ogólnego - ZIT, IIT;
- Cel szczegółowy 4(f), Działanie 6.31 Wsparcie kształcenia zawodowego - ZIT, IIT.

Realizacja pozostałych projektów planowana jest z wykorzystaniem funduszy europejskich dostępnych na szczeblu wojewódzkim, krajowym i europejskim, funduszy krajowych czy wojewódzkich oraz funduszy własnych gmin SMK.

Działania w dziedzinie EDUKACJA powinny koncentrować się na sprawnej, kompleksowej organizacji oświaty przy jednoczesnym zapewnieniu warunków do inspirującej i efektywnej współpracy, a zarazem stworzeniu dostępnej i przyjaznej przestrzeni sprzyjającej edukacji. Mierząc się z wyzwaniami rozwoju, planowane działania zapewnią atrakcyjną ofertę kształcenia, dostosowaną do oczekiwań rynku pracy.

ANALIZA SWOT – EDUKACJA

Silne strony

- potencjał wykwalifikowanych kadr, wynikający z silnego ośrodka akademickiego
- wysokie wyniki uczniów szkół z terenu Metropolii Krakowskiej wyższe od średniej wojewódzkiej
- rosnąca liczba nowoczesnych i przyjaznych placówek edukacyjnych

Słabe strony

- nieprzystający do obecnych wyzwań model kształcenia w szkołach, niedostosowany do potrzeb rynku pracy, w tym brak odpowiedniego rozwoju kompetencji miękkich u uczniów
- brak odpowiednich warunków kształcenia i oferty sprzyjających wyrównywaniu szans edukacyjnych dla wszystkich uczniów
- niewystarczająca liczba miejsc przedszkolnych
- braki infrastrukturalne i w zakresie wyposażenia placówek edukacyjnych
- brak efektywnego systemu monitorowania pracy i motywowania kadry nauczycielskiej
- niekorzystny wizerunek szkolnictwa technicznego i branżowego

Szanse

- rosnący poziom wykształcenia mieszkańców
- aktywność sektora prywatnego na rynku usług, zwłaszcza w zakresie opieki przedszkolnej

Zagrożenia

- chaos legislacyjny i ciągła zmienność prawa
- negatywny wpływ pandemii koronawirusa na edukację zwłaszcza w zakresie rozwoju kompetencji miękkich i kondycji psychofizycznej dzieci i młodzieży
- niski poziom zaufania społecznego do zawodów związanych z sektorem edukacji (nauczyciele, urzędnicy)

USŁUGI SPOŁECZNE

USŁUGI SPOŁECZNE

Zgodnie z prognozami, do 2050 roku, osoby powyżej 60. roku życia będą stanowiły w Polsce 40% społeczeństwa. Dane dot. ludności w ujęciu ekonomicznych grup wieku zaprezentowano na wykresie i tabeli poniżej.

Tabela 18. Populacja w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w gminach Metropolii Krakowskiej w roku 2016 oraz 2021 (os.)

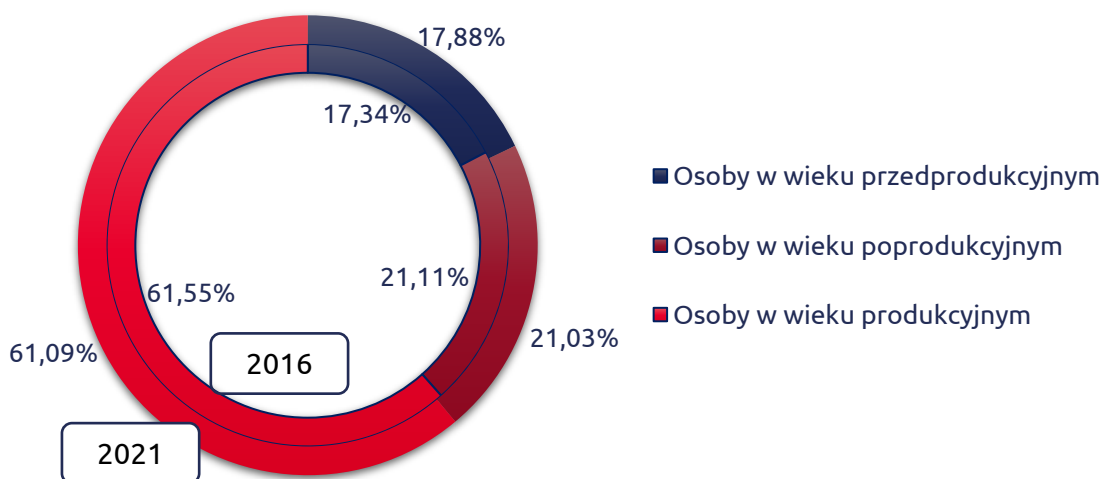
GMINA	Populacja w wieku przedprodukcyjnym		Populacja w wieku produkcyjnym		Populacja w wieku poprodukcyjnym	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021
Czernichów	2 919	3 183	9 204	9 264	2 351	2 793
Igołomia-Wawrzeńczyce	1 445	1 561	4 820	4 613	1 456	1 707
Kocmyrzów-Luborzycza	2 956	3 790	9 605	10 858	2 546	3 059
Liszki	3 583	4 056	10 700	10 858	2 711	3 275
Michałowice	2 205	3 088	6 394	7 804	1 564	2 022
Mogilany	2 982	3 717	8 582	9 729	2 091	2 548
Skawina - obszar wiejski	3 886	4 284	12 115	11 965	3 028	3 642
Świątniki Górne - obszar wiejski	1 528	1 967	4 820	5 198	1 088	1 438
Wielka Wieś	2 407	3 923	7 269	9 430	1 838	2 424
Zabierzów	4 875	6 183	15 947	17 055	4 993	5 888
Zielonki	5 038	6 562	13 382	16 042	3 354	4 148
Biskupice	2 154	2 666	6 322	6 850	1 538	1 921
Niepołomice - obszar wiejski	2 989	3 442	9 744	9 766	2 534	3 061
Wieliczka - obszar wiejski	7 387	8 973	22 162	24 335	5 487	6 805
Obszary wiejskie	46 354	57 395	141 066	153 767	36 579	44 731

Skawina - miasto	4 265	4 334	14 952	14 136	5 100	5 634
Świątniki Górne - miasto	472	486	1 544	1 450	387	482
Niepołomice - miasto	2 737	4 108	7 470	9 568	1 793	2 359
Wieliczka - miasto	4 469	5 928	13 504	15 975	4 469	4 960
Kraków	123 884	129 469	468 011	494 135	173 425	178 979
Obszary miejskie	135 827	144 325	505 481	535 264	185 174	192 414
Metropolia Krakowska	182 181	201 720	646 547	689 031	221 753	237 145

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W Metropolii Krakowskiej następują niewielkie zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. W latach 2016 i 2021 zmiany oscylowały w granicach jednego punktu procentowego. Osoby w wieku produkcyjnym (od 18 lat do wieku emerytalnego) stanowiły 61% ogółu mieszkańców. Osoby w wieku poprodukcyjnym (powyżej wieku emerytalnego) stanowiły odpowiednio 21%, a przedprodukcyjnym (do 17 lat) - 17%.

Wykres 6. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w Metropolii Krakowskiej w roku 2016 oraz 2021 (%)

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W ostatnich latach **współczynnik obciążenia demograficznego**, czyli stosunek liczby osób w wieku przed i poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się na podobnym poziomie, w przedziale pomiędzy 60-70%. Nadal obciążenie osobami w wieku poprodukcyjnym (osób w wieku emerytalnym) jest większe od obciążenia osobami w wieku przedprodukcyjnym (osób do 17 lat).

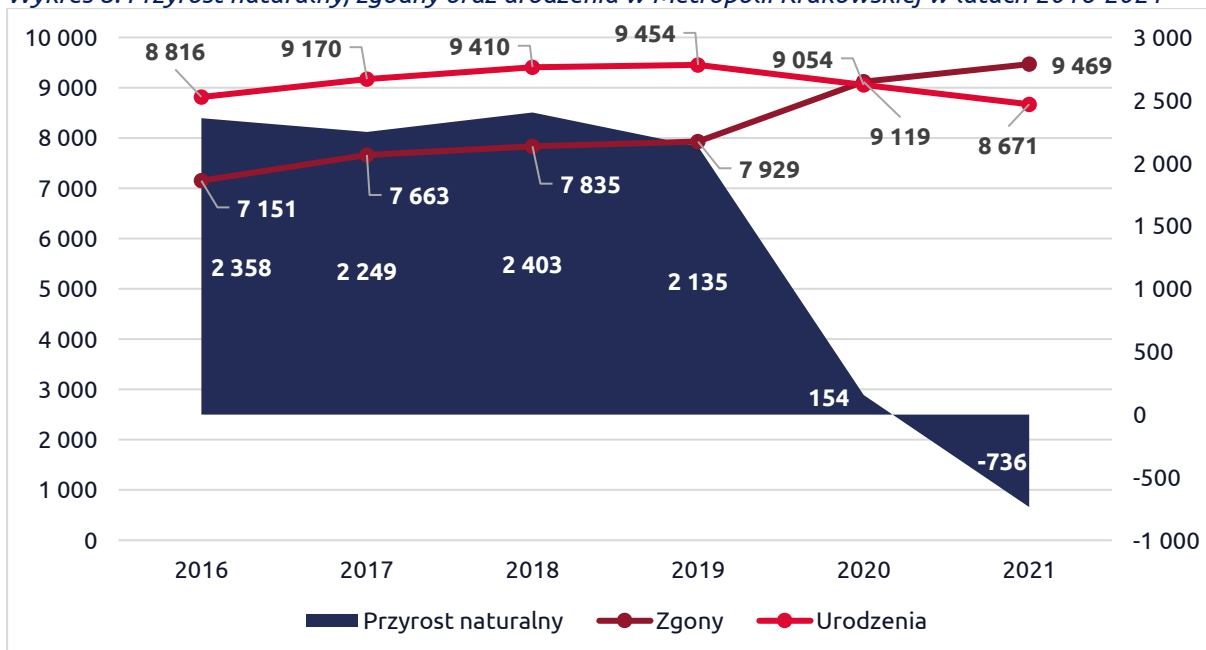
Wykres 7. Obciążenie osobami w wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym oraz współczynnik obciążenia demograficznego w Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W 2021 r. przyrost naturalny (różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów) wyniósł w Metropolii Krakowskiej -736 osób. Jest to najniższy wynik od 2016 roku. Należy przy tym zwrócić uwagę, że rok 2021 był okresem trwania pandemii koronawirusa, która w całym kraju spowodowała wysoką liczbę zgonów. Dla porównania sytuacji przyjęto wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 tys. mieszkańców. Dla obszaru MK wskaźnik wyniósł -0,2, dla Małopolski już -2,2 a dla Polski -5,0. Poniżej na wykresie przedstawiono dane w ujęciu bezwzględnym.

Wykres 8. Przyrost naturalny, zgodny oraz urodzenia w Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wobec prognozowanego trendu i rosnącej liczby osób starszych, tempo przyrostu miejsc dziennej opieki nie jest wystarczające. Widoczna jest luka w potencjale pielęgnacyjnym, generowanym przez opiekunów nieformalnych (według metodyki GUS wskaźnik ten liczony jest jako stosunek liczby kobiet w wieku 45-64 lat do osób w wieku 80+). Do 2050 roku w Małopolsce potencjał pielęgnacyjny zmaleje i będzie wynosić 128 opiekunów na 100 osób potrzebujących, w stosunku do 325 potencjalnych opiekunów rodzinnych w roku 2013. Coraz bardziej widoczna jest także potrzeba zapewnienia odpowiednich usług

w zakresie opieki wytchnieniowej. Zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji opieka instytucjonalna powinna wspierać opiekę w środowisku lokalnym, w tym zapewnianą przez domowników, oraz wspierać osoby dotknięte trudnościami w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, stan zdrowia czy niepełnosprawność, aby jak najdłużej mogli pozostawać możliwie samodzielni i aktywni w miejscu zamieszkania. Coraz więcej domów opieki powstaje z inicjatywy prywatnej. Na terenie województwa małopolskiego w 2020 roku funkcjonowały 54 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, prowadzone m.in. przed podmioty prywatne i organizacje pozarządowe. 13 z nich znajduje się na terenie Metropolii Krakowskiej – w sumie dysponują one 600 miejscami. Warto zauważyć, że element współpracy w tym obszarze zainicjowano w ramach realizacji Strategii ZIT na lata 2014-2020 - łącznie wsparto 100 miejsc świadczenia usług społecznych oraz asystenckich i opiekuńczych.

W latach 2016 - 2021 obserwujemy ogólny spadek liczby mieszkańców korzystających z środowiskowej pomocy społecznej – z 35 740 do 23 291 osób, co stanowi 34,83%. Sytuacja taka dotyczyła niemal wszystkich gmin Metropolii Krakowskiej (poza gminą Zabierzów, gdzie względem roku 2016 odnotowano wzrost o 18 osób). Nie zmienia to jednak faktu, że zapotrzebowanie na opiekę specjalistyczną oraz wytchnieniową będzie w przyszłości rosnąć, ze względu na opisane powyżej zjawiska demograficzne. Wyzwaniem na najbliższe lata będzie tworzenie wysokiej jakości usług społecznych, zogniskowanych wokół działań mających przygotować samorządy na zmiany demograficzne i społeczne.

Tabela 19. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (os.)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	337	272	189	174	172	172
Igołomia-Wawrzeńczyce	933	952	691	474	438	327
Kocmyrzów-Luborzyca	348	327	288	252	198	168
Liszki	323	275	270	249	199	163
Michałowice	426	341	317	354	286	300
Mogilany	451	405	354	318	209	150
Skawina	336	293	263	242	212	223
Świątniki Górne	324	317	267	238	194	176
Wielka Wieś	411	379	395	327	236	183
Zabierzów	185	188	174	204	178	170
Zielonki	205	178	170	153	149	150
Biskupice	398	371	338	269	198	166
Niepołomice	390	325	285	270	214	196
Wieliczka	396	359	319	297	277	256
Kraków	335	276	268	245	227	208
Metropolia Krakowska (średnia dla gmin)	387	351	306	271	226	201

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Głównym powodem korzystania przez rodziny z pomocy społecznej w 2022 roku była długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezrobocie. Nieco mniej rodzin korzystało z tego rodzaju wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz alkoholizmu.

Tabela 20. Powody udzielania pomocy społecznej w gminach Metropolii Krakowskiej w 2022 roku

POWÓD UDZIELENIA POMOCY SPOŁECZNEJ	LICZBA RODZIN
długotrwała lub ciężka choroba	10 146
ubóstwo	6 892
niepełnosprawność	6 262

bezrobocie	3 780
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	1 574
alkoholizm	1 202
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - rodziny niepełne	873
potrzeba ochrony macierzyństwa	693
potrzeba ochrony macierzyństwa - w tym: potrzeba ochrony wielodzietności	381
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	240
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - rodziny wielodzietne	231
narkomania	103
bezzadność	100
przemoc w rodzinie	96
zdarzenia losowe	60
sytuacja kryzysowa	37
klęska żywiołowa lub ekologiczna	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej

W 2022 roku, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży zlokalizowane były w 10 z 15 gmin MK. Liczba osób korzystających z nich rosła w latach 2020-2022 r.

Tabela 21. Liczba placówek wsparcia dziennego w 2022 roku oraz liczba korzystających z placówek wsparcia dziennego w latach 2020-2022 w gminach Metropolii Krakowskiej

GMINA	Liczba placówek wsparcia dziennego	Liczba korzystających			
	2022	2020	2021	2022	zmiana względem roku bazowego
Kocmyrzów-Luborzyca	1	25	25	25	0
Michałowice	4	60	60	60	0
Skawina	1	104	109	182	75%
Wielka Wieś	1	0	0	25	100%
Zabierzów	3	0	49	45	100%
Zielonki	5	157	137	190	21%
Biskupice	2	79	54	82	4%
Niepołomice	3	72	59	38	-47%
Wieliczka	6	138	152	132	-4%
Kraków	46	2661	2870	3401	28%
Metropolia Krakowska (suma dla gmin)	72	3296	3515	4180	27%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W odniesieniu do 2020 roku, niemal we wszystkich gminach Metropolii Krakowskiej nastąpił wzrost odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach. Spadek nastąpił jedynie w gminach Kocmyrzów-Luborzyca oraz Michałowice. Największy odsetek dzieci objętych tym typem opieki odnotowano w mieście Krakowie oraz w gminach: Kocmyrzów-Luborzyca, Niepołomice oraz Wieliczka. Najmniejszy zaś w gminach: Czernichów, Liszki, Zielonki oraz Igołomia-Wawrzeńczyce.

Tabela 22. Liczba dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (os.)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	64	88	110	71	40	47
Igołomia-Wawrzeńczyce	0	0	57	105	91	97
Kocmyrzów-Luborzyca	0	0	65	142	188	193

Liszki	27	52	77	61	50	53
Michałowice	108	106	168	207	128	138
Mogilany	0	0	0	38	69	137
Skawina	83	98	100	93	92	116
Świątniki Górne	0	0	0	0	101	114
Wielka Wieś	22	33	31	74	61	93
Zabierzów	93	113	118	97	89	145
Zielonki	42	32	38	36	31	61
Biskupice	15	63	95	82	63	105
Niepołomice	42	77	113	120	132	195
Wieliczka	88	85	138	168	151	179
Kraków	213	233	262	273	301	332
Metropolia Krakowska (średnia dla gmin)	53	65	91	104	106	134

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

We wszystkich gminach nastąpił wzrost liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych. Największą ilością miejsc w 2021 r. dysponowały gminy: Kraków (429), Niepołomice (324) oraz Wieliczka (261).

Tabela 23. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (szt.)

GMINA	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czernichów	102	111	117	136	121	120
Igotomia-Wawrzeńczyce	0	0	109	105	91	97
Kocmyrzów-Luborzyca	0	0	65	142	115	118
Liszki	27	62	103	65	110	116
Michałowice	120	122	213	234	162	174
Mogilany	0	0	0	40	78	185
Skawina	98	98	96	93	111	119
Świątniki Górne	0	0	0	0	111	126
Wielka Wieś	40	33	31	74	61	91
Zabierzów	128	125	118	121	107	172
Zielonki	42	32	64	38	37	61
Biskupice	40	75	130	134	93	105
Niepołomice	46	85	124	124	141	324
Wieliczka	85	79	132	241	211	261
Kraków	230	257	308	327	407	429
Metropolia Krakowska (średnia dla gmin)	64	72	107	125	130	167

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Zapewnienie odpowiedniej ilości miejsc w żłobkach i innych formach opieki nad dziećmi do lat 3. stanowi jedno z zadań, jakie stoją przed samorządami Metropolii Krakowskiej w obliczu rosnącej liczby ludności zamieszkującej ten teren.

OCHRONA ZDROWIA

Głównymi problemami systemu ochrony zdrowia w Polsce są niedofinansowanie systemu oraz braki kadrowe. Wyzwaniem, z jakim boryka się cały sektor ochrony zdrowia, w tym samorządy, jest konieczność poprawy jakości systemowego zarządzania i relacji pomiędzy podmiotami działającymi w tym sektorze. Odpowiedzialność samorządów lokalnych w zakresie ochrony zdrowia wiąże się przede wszystkim z tworzeniem lokalnych polityk zdrowotnych, w tym realizację programów polityki zdrowotnej. Na płaszczyźnie finansowej

w systemie działa krajowa instytucja – NFZ, odpowiedzialna za finansowanie świadczeń zdrowotnych. Skala finansowania ochrony zdrowia jest nieadekwatna do potrzeb. Brakuje stałej, skoordynowanej wymiany wiedzy np. między organami prowadzącymi szpitale.

W ostatnich latach w Polsce obserwowany jest stały wzrost przeciętnej długości życia. Średnia długość życia w województwie małopolskim wynosi 75,3 lat dla mężczyzn i 82,7 lat dla kobiet i jest wyższa od średniej krajowej (odpowiednio 74,1 i 81,8). Natomiast do głównych przyczyn zgonów w Małopolsce należą choroby układu krążenia i choroby nowotworowe. W skali całego kraju, zwraca się coraz większą uwagę na niewystarczającą powszechną edukację zdrowotną, pokazującą dobre nawyki, oraz zbyt niską ilość programów profilaktycznych. Mając na uwadze powyższe, konieczna jest dalsza realizacja zadań mających na celu podnoszenie jakości i dostępności usług zdrowotnych. W tym kontekście nie należy ponadto pominąć troski o zdrowie psychiczne dorosłych, młodzieży i dzieci. Zgodnie z badaniami UCE RESEARCH oraz platformy zdrowia psychicznego ePsycholodzy.pl (sondaż przeprowadzony na próbie N=1065), w lutym 2023 roku aż 72,8% Polaków w wieku 18-80 lat odczuwało przynajmniej jeden z dziesięciu objawów najczęściej kojarzonych z depresją. Dla porównania, w pierwszych dniach lutego 2022 roku odsetek tak deklarujących osób wynosił 61,4%.

Zgodnie z ustaleniami raportu „Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży”, opracowanego w 2022 r. przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, w ostatnich latach rośnie liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą specjalistyczną ze względu na zaburzenia psychiczne. W 2020 r. z pomocy w tym zakresie korzystało ponad 170 tys. osób do 18 r.ż. Najczęściej rozpoznawane są zaburzenia rozwojowe, zaburzenia rozwoju umiejętności szkolnych, zaburzenia rozwoju funkcji motorycznych, całościowe zaburzenia rozwoju, zaburzenia zachowania i inne; a także zaburzenia nerwicowe, zaburzenia afektywne i upośledzenie umysłowe. Co roku kilka tysięcy dzieci i nastolatków jest hospitalizowanych z powodu zaburzeń psychicznych lub zaburzeń zachowania (w 2020 r. liczba hospitalizacji osób w wieku 0–19 lat wyniosła 6511). Z powodu zaburzeń nastroju, w tym depresji, w 2020 r. hospitalizowano 333 dzieci, w tym 88 do 14 roku życia. Wskaźnikiem świadczącym o kondycji psychicznej dzieci i młodzieży jest liczba prób samobójczych, która utrzymuje się w Polsce na wysokim poziomie (w 2021 r. osiągnęła ona najwyższy wskaźnik od lat – 1496 prób, w tym 85 podjętych przez dzieci do 12 r.ż.).

Podejmowanie kompleksowych działań na rzecz poprawy zdrowia psychicznego dzieci i dorosłych stanowi istotne wyzwanie nie tylko dla całego systemu ochrony zdrowia, ale też oświaty i pomocy społecznej.

POLITYKA MIGRACYJNA

Liczba imigrantów w Krakowie i obszarze Metropolii Krakowskiej rośnie. Duży wpływ na ten stan rzeczy od początku 2022 roku ma wojna w Ukrainie i związany z nią masowy napływ uchodźców z tego kraju. Ponadto, widoczna jest stała tendencja wzrostowa liczby osób wybierających ten obszar jako miejsce pracy jak i młodzieży przyjeżdżającej na studia do Krakowa. Liczba obcokrajowców przebywających na terenie miasta Krakowa wzrosła w stosunku do lat poprzednich pomimo pandemii spowodowanej wirusem COVID-19. Wskazują na to zarówno dane Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (MUW) jak i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS). Najwyższą liczbę obcokrajowców odnotował Małopolski Urząd Wojewódzki. W październiku 2020 zarejestrowanych z adresem w Krakowie było 41,1 tys. imigrantów, co jest wynikiem o 27,5% wyższym niż w 2019 roku. Zdecydowanie najliczniejszą grupę stanowią obecnie obywatele Ukrainy (ich liczba w ostatnich latach rośnie najbardziej dynamicznie). Dominującą formą pobytu są migracje czasowe związane z chęcią podjęcia pracy.

Polskie miasta i metropolie projektują i wdrażają polityki migracyjne na poziomie lokalnym i ponadlokalnym. W przypadku miasta Kraków od kilku lat prowadzony jest program „Otwarty Kraków”, którego jednym z komponentów są działania skierowane do obcokrajowców. W obliczu braku polityki migracyjnej na szczeblu krajowym oraz braku rzetelnych i spójnych danych o migrantach, konieczne wydaje się wypracowanie wspólnej polityki oraz narzędzi i standardów postępowania wobec cudzoziemców, którzy w coraz większym stopniu tworzą tkankę społeczności metropolitalnej.

W kontekście zidentyfikowanych powyżej problemów i wyzwań należy zaznaczyć, że nie planuje się realizacji projektów mających na celu ich rozwiązanie wyłącznie w ramach Strategii ZIT MK 2021-2027. W ramach Strategii realizowane będą wybrane w procedurze niekonkurencyjnej projekty, wpisujące się w FEM 2021-2027:

- Cel szczegółowy 4(k), Działanie 6.33 Wsparcie usług społecznych w regionie - ZIT, IIT;
- Cel szczegółowy 4(k), Działanie 6.34 Wsparcie usług zdrowotnych - ZIT, IIT.

Realizacja pozostałych projektów planowana jest z wykorzystaniem funduszy europejskich dostępnych na szczeblu wojewódzkim, krajowym i europejskim, funduszy krajowych czy wojewódzkich oraz funduszy własnych gmin SMK.

Projekty w dziedzinie USŁUGI SPOŁECZNE powinny służyć tworzeniu dostępnej i wysokiej jakości usług społecznych, zogniskowanych wokół działań mających przygotować samorządy na zmiany demograficzne i społeczne. Określonych działań wymagają także postępujące procesy migracyjne. Stworzenie przyjaznego środowiska życia i pracy dla migrantów powinno stać się możliwe dzięki opracowaniu spójnej polityki migracyjnej.

ANALIZA SWOT - USŁUGI SPOŁECZNE

Silne strony

- potencjał uczelni medycznych zlokalizowanych w Krakowie
- aktywna polityka skierowana na potrzeby osób starszych i zależnych realizowana w Krakowie
- rosnąca aktywność organizacji pozarządowych na całym obszarze
- obecność polityki migracyjnej na poziomie lokalnym (w Krakowie)

Słabe strony

- niewystarczający stopień przygotowania do zmian demograficznych, w tym zbyt mała liczba miejsc opieki nad osobami niesamodzielnymi
- niewystarczający liczba miejsc bądź oferty wsparcia w ramach placówek wsparcia dziennego
- konieczność wsparcia rodzin w kryzysie
- potrzeba rozwoju mieszkalnictwa wspieranego/wspomaganego
- dysproporcje w dostępie do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3
- skala finansowania ochrony zdrowia nieadekwatna do potrzeb
- brak współpracy w zakresie polityki mieszkaniowej
- niewystarczająca ilość szczegółowych i przekrojowych diagnoz w skali ponadlokalnej w zakresie problemów pomocy społecznej

Szanse

- prospołeczna polityka UE i Polski
- rosnąca aktywność sektora prywatnego w zakresie tworzenia domów opieki
- rosnąca liczba imigrantów
- polityka mieszkaniowa realizowana ze szczebla krajowego

Zagrożenia

- postępujący proces starzenia się społeczeństwa
- słabnąca popularność modelu rodziny wielopokoleniowej
- skutki pandemii koronawirusa silnie wpływające na cały sektor ochrony zdrowia i usług opiekuńczych
- rosnący poziom nierówności społecznych

PODSUMOWANIE

Diagnoza społeczno-gospodarcza obszaru Metropolii Krakowskiej wskazuje na szeroki wachlarz wyzwań, jakie stoją przed tym obszarem w perspektywie kolejnych lat. Należy również spodziewać się wystąpienia innych, nowych, nieprzewidzianych zjawisk, które mogą wymusić na SMK zmianę kierunku działania. Na ten moment jednak, mając na uwadze priorytety rozwojowe Metropolii Krakowskiej, jak i ograniczoną pulę środków finansowych, dostępnych na realizację projektów w ramach Strategii ZIT MK 2021-2027, **zadecydowano o zawężeniu obszarów planowanych do objęcia wsparciem z funduszy europejskich do 6 dziedzin: Środowiska i przestrzeni, Mobilności, Edukacji, Usług społecznych oraz Kultury czasu wolnego.** Projekty środowiskowe i mobilnościowe mają największy potencjał wpływu na budowanie odporności i adaptacyjności obszaru Metropolii Krakowskiej do zachodzących zmian klimatycznych, jak i przeciwdziałania ich dalszemu postępowaniu. Z kolei komponent społeczny, stanowi odpowiedź na wyzwania, które przynosi m.in. postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz pogorszenie stanu zdrowia psychicznego i fizycznego mieszkańców w wyniku pandemii, wojny w Ukrainie czy kryzysu ekonomicznego.

Te tematy, wskazywane są również jako najistotniejsze w dokumentach krajowych oraz dokumentach szczebla europejskiego, przywołanych na początku dokumentu oraz w Strategii Metropolita Krakowska 2030, z którą Strategia ZIT MK 2021-2027 wykazuje pełną spójność.

Realizowane w Strategii ZIT MK 2021-2027 projekty, będą przyczyniać się przede wszystkim do realizacji unijnego celu polityki „Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej”, a także do wdrażania założeń Europejskiego Zielonego Ładu i zasad Europejskiego Filaru Praw Socjalnych.

V. Cele i działania do realizacji w ramach ZIT

Zaprezentowane wyżej wyniki badania spójności Strategii ZIT MK 2021-2027 z aktami prawnymi i dokumentami programowymi oraz diagnozy sytuacji w Metropolii Krakowskiej, pozwoliły na określenie celów planowanych do realizacji w kontekście założeń polityki regionalnej w latach 2021-2027. Należy tutaj zaznaczyć, że głównym dokumentem wyznaczającym cele rozwojowe dla Metropolii Krakowskiej jest ponadlokalna Strategia Metropolia Krakowska 2030. Wyznacza ona cele strategiczne w siedmiu dziedzinach współpracy metropolitalnej. Strategia ZIT MK 2021-2027 stanowi dokument wykonawczy do SMK 2030 - przy jej pomocy planowana jest realizacja części projektów, które zaplanowano do wdrożenia w ramach SMK 2030.

Oznacza to, że cele rozwojowe Strategii ZIT MK 2021-2027 nie odzwierciedlają wszystkich aspiracji i dążeń wspólnoty metropolitalnej, a jedynie te, które w opisywanej formule są możliwe do zrealizowania. Cele, priorytety, działania i projekty Strategii są zintegrowane i odnoszą się, w warunkach stworzonych przez ZIT w perspektywie 2021-2027 r., w sposób kompleksowy do problemów i potencjałów MK.

Zgodnie z zapisami programów FEM i FEnIKS, interwencja w formule Zintegrowanej Inwestycji Terytorialnej powinna przyczynić się do osiągnięcia celów określonych dla Obszarów Strategicznej Interwencji określonych na poziomie krajowym jako „miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym”. W rozumieniu ww. programów interwencja taka obejmować będzie szereg zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, przypisanych enumeratywnie konkretnym celom tematycznym i priorytetom.

W ramach Strategii ZIT MK 2021-2027 zrealizowane zostaną projekty wpisujące się w następujące cele SMK 2030:

Cel główny:	Cele szczegółowe:		
2. Metropolia Krakowska przyjazna środowisku, zorientowana na neutralność klimatyczną, zapewniająca wysoką jakość życia	2.1 Sprawny system gospodarowania przestrzenią, uwzględniający dążenie do neutralności klimatycznej	2.2 Efektywna gospodarka energetyczna i wysoka jakość powietrza	2.3 Racjonalna gospodarka odpadami i efektywne wykorzystanie surowców
3. Metropolia Krakowska sprzyjająca aktywnej, ekologicznej i efektywnej mobilności	3.2 Wysoka dostępność infrastruktury zrównoważonej mobilności i integracja różnych form transportu		
5. Metropolia Krakowska inspirująca, czerpiąca z różnorodności i lokalnych potencjałów, bazująca na sieciach współpracy	5.1 Zintegrowana i atrakcyjna oferta czasu wolnego, odpowiadająca na potrzeby odbiorców.	5.2 Wysoka jakość i dostępność wielofunkcyjnej infrastruktury czasu wolnego.	
6. Metropolia Krakowska sprzyjająca skutecznej, włączającej edukacji, opartej na twórczych relacjach	6.2 Atrakcyjna oferta kształcenia, dostosowana do oczekiwań rynku pracy	6.3 Dostępna i przyjazna przestrzeń sprzyjająca edukacji	
7. Metropolia Krakowska zapewniająca mieszkańcom nowoczesne i dostępne usługi społeczne, ceniąca równość i solidarność społeczną	7.1. Dostępne i wysokiej jakości usługi społeczne oraz skoordynowana i aktywna współpraca w obszarze ochrony zdrowia		

Cel 2.1 Sprawny system gospodarowania przestrzenią, uwzględniający dążenie do neutralności klimatycznej

W ramach Strategii ZIT MK 2021-2027, realizowane będą dwa zasadnicze obszary zidentyfikowane w SMK2030. Pierwszym z nich jest **podnoszenie poziomu retencji** na terenie Metropolii Krakowskiej, które realizowane będzie zgodnie z celem szczegółowym 2(iv) FEM 2021-2027. Podejmowanie działań dostosowawczych w zakresie zarówno nadmiaru, jak i deficytu wody jest elementem gospodarki wodnej niezbędnym dla zapobiegania negatywnym skutkom zmian klimatu. Interwencja w tym obszarze uzasadniona jest niewystarczającą zdolnością retencyjną naturalnych i sztucznych zbiorników oraz wzrost udziału powierzchni nieprzepuszczalnych. Rosnące ryzyko wystąpienia powodzi i okresów suszy stanowi znaczące zagrożenie dla społecznego i gospodarczego rozwoju obszaru, dlatego podejmowanie działań adaptacyjnych w tym obszarze jest priorytetowe. Cel związany podnoszeniem poziomu retencji realizowany będzie poprzez zintegrowane podejście w postaci realizacji projektów w szeregu gmin Metropolii Krakowskiej, w tym wdrożenia programów mikroretencji skierowanych do mieszkańców, realizowanych z zachowaniem wspólnie wypracowanych standardów.

Drugim obszarem jest **rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej** na terenie Metropolii Krakowskiej, realizowane zgodnie z celem szczegółowym 2(v) FEM 2021-2027. Interwencja realizowana w ramach tego obszaru przyczyni się do wspierania zrównoważonej gospodarki wodnej i ochrony zasobów wody (ograniczenie procesu przedostawania się niebezpiecznych substancji zagrażających życiu i zdrowiu ludzi do wody i gleby, oraz dotrzymywanie bezpiecznych wskaźników emisyjnych w odniesieniu do pozostałych substancji zagrażających ekosystemom wodnym). Odprowadzanie i efektywne oczyszczanie ścieków należy do podstawowych elementów zrównoważonej gospodarki wodnej, stąd spełnienie potrzeb inwestycyjnych w tym obszarze jest priorytetowe. Konieczne są także do podjęcia działania polegające na wyrównaniu poziomu zaopatrzenia w wodę w tych obszarach Metropolii Krakowskiej, gdzie zidentyfikowano deficyty w tym zakresie. Cel związany podnoszeniem poziomu retencji realizowany będzie poprzez zintegrowane podejście w postaci realizacji projektów w szeregu gmin Metropolii Krakowskiej, składający się na wspólny efekt w postaci poprawy jakości wód na jej obszarze.

Cel 2.2 Efektywna gospodarka energetyczna i wysoka jakość powietrza

W ramach Strategii ZIT MK 2021-2027, realizowane będą dwa zasadnicze obszary zidentyfikowane w SMK2030. Pierwszym z nich jest **modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej** na terenie Metropolii Krakowskiej, która realizowana będzie zgodnie z celem szczegółowym 2(i) FEM 2021-2027. Podjęcie interwencji w tym obszarze podyktowane jest potrzebą wywierania pozytywnego wpływu na rozwiązanie problemów związanych z zanieczyszczeniem powietrza, nadmiernym użyciem paliw kopalnych oraz nadmierną produkcją dwutlenku węgla do atmosfery. Poprawa efektywności energetycznej budynków jest także jednym z niezbędnych elementów zrównoważonej polityki energetycznej. Inwestycje poczynione w tym obszarze przyczynią się do optymalizacji gospodarowania energią, zwiększenia efektywności energetycznej, obniżenia kosztów eksploatacji budynków publicznych oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Drugim obszarem jest **wspieranie energii odnawialnej** na terenie Metropolii Krakowskiej, realizowane zgodnie z celem szczegółowym 2(ii) FEM 2021-2027.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach celu przyczynią się do dywersyfikacji struktury wytwarzania energii, zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego obszaru oraz zmniejszenia wpływu na środowisko. W ramach interwencji wspierane będą działania opierające się głównie na generowaniu energii w systemie rozproszonym (budowa małych źródeł energii elektrycznej i ciepłej na potrzeby lokalne). Dodatkowo, wspierane będą inwestycje w magazyny energii działające na potrzeby danego źródła OZE. Cel realizowany będzie poprzez zintegrowane podejście w postaci realizacji projektów w szeregu gmin Metropolii Krakowskiej, składających się na wspólny efekt środowiskowy.

Cel 2.3 Racjonalna gospodarka odpadami i efektywne wykorzystanie surowców

W ramach Strategii ZIT MK 2021-2027, realizowane będą przedsięwzięcia obejmujące **budowę punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych** na terenie Metropolii Krakowskiej, realizowane zgodnie z celem szczegółowym 2(vi) FEM 2021-2027. Interwencja w ramach celu będzie elementem dążenia do redukcji ilości składowanych odpadów oraz ograniczenia składowania wyłącznie do odpadów uprzednio przetworzonych. Wsparcie kierowane będzie na budowę PSZOK uzupełniających system selektywnego zbierania odpadów zapewniający pozyskanie jak najwyższej jakości odpadów celem poddania ich recyklingowi. W gminnych punktach selektywnego zbierania odpadów komunalnych zbierane będą odpady wielkogabarytowe, odpady niebezpieczne pochodzące ze strumienia odpadów komunalnych, odpady budowlane, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny itp. Cel realizowany będzie poprzez zintegrowane podejście w postaci realizacji projektów w szeregu gmin Metropolii Krakowskiej, składających się na wspólny efekt środowiskowy i dopełnienie sieci PSZOK na tym obszarze.

Cel 3.2 Wysoka dostępność infrastruktury zrównoważonej mobilności i integracja różnych form transportu

W ramach Strategii ZIT MK 2021-2027, realizowane będą dwa zasadnicze obszary zidentyfikowane w SMK2030. Pierwszym z nich jest **rozwój i modernizacja infrastruktury transportu zbiorowego, zakup taboru oraz zapewnienie bezpiecznej komunikacji pieszej** na terenie Metropolii Krakowskiej, zgodnie z celem szczegółowym 2(viii) FEM 2021-2027 oraz 2.8 FEnIKS 2021-2027. W ramach interwencji realizowane będą przedsięwzięcia mające na celu rozwój nowoczesnego, zero- i niskoemisyjnego transportu miejskiego. Realizacja projektów w opisanym zakresie ma ostatecznie przyczynić się do zachęcenia mieszkańców do rezygnacji z korzystania z samochodów osobowych na rzecz transportu zbiorowego bądź ruchu niezmotoryzowanego. Wszystkie projekty realizowane w ramach celu wynikać będą z Planu Zrównoważonej Mobilności Metropolii Krakowskiej.

Drugim obszarem jest **budowa infrastruktury rowerowej i pieszo-rowerowej na terenie Metropolii Krakowskiej**, zgodnie z celem szczegółowym 2(viii) FEM 2021-2027. Projekty w tym obszarze będą dotyczyć ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych, realizowanych zgodnie z projektowaną lub istniejącą funkcjonalną siecią ścieżek rowerowych na terenie Metropolii Krakowskiej, stanowiącą alternatywę dla zdefiniowanych lub istniejących potrzeb transportowych/komunikacyjnych. Wszystkie projekty realizowane w ramach celu wynikać będą z Planu Zrównoważonej Mobilności Metropolii Krakowskiej.

Cel 5.1 Zintegrowana i atrakcyjna oferta czasu wolnego, odpowiadająca na potrzeby odbiorców

Cel 5.2 Wysoka jakość i dostępność wielofunkcyjnej infrastruktury czasu wolnego

W ramach Strategii ZIT MK 2021-2027, realizowane będą przedsięwzięcia obejmujące **poprawę jakości i dostępności infrastruktury oraz oferty czasu wolnego oraz ochrony i rozwoju zasobów dziedzictwa kulturowego**, zgodnie z celem szczegółowym 5(i) FEM 2021-2027. W ramach interwencji realizowane będą działania mające na celu zwiększanie wpływu wspólnot lokalnych na rozwój obszaru miejskiego jakim jest Metropolia Krakowska. Realizacja projektów przyczyni się do rozwoju lokalnych podmiotów prowadzących działalność kulturalną, i rozwoju lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju oferty turystycznej bazującej na lokalnych potencjałach. W wyniku podjętych działań podniesie się jakość i dostępność oferty w obszarze kultury, poprawa potencjału społeczności lokalnych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej gmin. W dłuższym horyzoncie czasowym realizacja zadań z zakresu tworzenia oferty turystycznej wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców, poprzez stworzenie nowych miejsc pracy i wzrost zatrudnienia.

Cel 6.2 Atrakcyjna oferta kształcenia, dostosowana do oczekiwań rynku pracy

Cel 6.3 Dostępna i przyjazna przestrzeń sprzyjająca edukacji

W ramach Strategii ZIT MK 2021-2027, realizowane będą trzy zasadnicze obszary zidentyfikowane w SMK2030. Pierwszym z nich jest **podnoszenie dostępności i jakości kształcenia przedszkolnego** na terenie Metropolii Krakowskiej, które realizowane będzie zgodnie z celem szczegółowym 4(f) FEM 2021-2027. Istotnym elementem planowanych do realizacji przedsięwzięć jest promowanie edukacji włączającej oraz poprawa jej dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (w tym likwidacja barier architektonicznych, odpowiednie przygotowanie nauczycieli do wsparcia dzieci o różnych potrzebach). Działania realizowane w ramach celu będą ponadto przyczyniać się do podniesienia jakości i dostępności edukacji przedszkolnej poprzez m.in. realizację zajęć dodatkowych czy podniesienie kompetencji i kwalifikacji kadry, a także działania integrujące osoby z grup mniejszościowych, a także poprzez tworzenie miejsc przedszkolnych na terenach gdzie występują deficyty.

Drugim obszarem jest **podnoszenie dostępności i jakości kształcenia ogólnego** na terenie Metropolii Krakowskiej, realizowane zgodnie z celem szczegółowym 4(f) FEM 2021-2027. Istotnym elementem planowanych do realizacji przedsięwzięć jest promowanie edukacji włączającej oraz poprawa jej dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (w tym likwidacja barier architektonicznych, odpowiednie przygotowanie nauczycieli do wsparcia dzieci o różnych potrzebach). Działania realizowane w ramach celu będą ponadto przyczyniać się do podnoszenia jakości kształcenia ogólnego, poprzez rozwój u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności przekrojowych, w tym sprzyjających innowacyjności/proinnowacyjnych, z uwzględnieniem specjalnych potrzeb, deficytów i uzdolnień uczniów oraz poprzez wsparcie kadry szkół.

Trzecim obszarem jest **podnoszenie dostępności i jakości kształcenia zawodowego** na terenie Metropolii Krakowskiej, realizowane zgodnie z celem szczegółowym 4(f) FEM 2021-2027. Projekty przyczyniać się będą do rozwoju kształcenia zawodowego w branżach kluczowych z punktu widzenia zapotrzebowania regionalnego rynku pracy. Zakres tego wsparcia powinien być zgodny z analizami przeprowadzonymi na poziomie województwa, w oparciu o doświadczenie oraz zdiagnozowane potrzeby i być kontynuacją, i uzupełnieniem dotychczasowych działań podejmowanych w tym obszarze.

Elementem projektów będzie też rozwijanie współpracy szkół lub placówek z pracodawcami i szkołami wyższymi oraz upowszechniania nauczania w miejscu pracy.

Cel 7.1. Dostępne i wysokiej jakości usługi społeczne oraz skoordynowana i aktywna współpraca w obszarze ochrony zdrowia

W ramach Strategii ZIT MK 2021-2027, realizowane będą dwa zasadnicze obszary zidentyfikowane w SMK2030. Pierwszym z nich **podnoszenie dostępności i jakości usług społecznych** na terenie Metropolii Krakowskiej, które realizowane będzie zgodnie z celem szczegółowym 4(k) FEM 2021-2027. W ramach interwencji realizowane będą działania mające na celu zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług opieki rodzinnej, środowiskowej jak i opieki długoterminowej w formie usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania i ośrodkach wsparcia. Rozwijane będą także usługi społeczne w społeczności lokalnej adresowane do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz ich opiekunów, rodzin przeżywających trudności, osób z niepełnosprawnościami. Projekty realizowane w ramach celu będą zgodne z „Regionalnym Planem Rozwoju Usług Społecznych I Deinstytucjonalizacji Województwa Małopolskiego na lata 2023-2025 z perspektywą do 2030”.

Drugim obszarem jest **podnoszenie dostępności i jakości usług zdrowotnych** na terenie Metropolii Krakowskiej, realizowane zgodnie z celem szczegółowym 4(k) FEM 2021-2027. W ramach interwencji realizowane będą działania mające na celu zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości usług zdrowotnych w zakresie psychiatrii środowiskowej skierowanej do osób dorosłych.

Powyzsze cele wpisują się w następujące Cele polityki:

- ✓ 2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetyki, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmiany klimatu oraz zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem;
- ✓ 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności;
- ✓ 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych;
- ✓ 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych.

Cele do realizacji w ramach Strategii ZIT MK 2021-2027 zdefiniowano w oparciu o analizę, szeroką debatę przedstawicieli gmin ZIT i analizę możliwości wykorzystania alokacji, przeznaczonych dla Metropolii Krakowskiej w FEM oraz FEnIKS. Istotą terytorialnego wymiaru wsparcia jest w tym przypadku koncentracja działań w wymienionych wyżej i kluczowych dla Metropolii Krakowskiej priorytetach.

W celu zapewnienia spójności działań, projekty z w/w zakresu planowane do realizacji w ramach programów FEM 2021-2027 i FEnIKS będą ze sobą komplementarne. Analogiczne założenie było z sukcesem realizowane w perspektywie finansowej 2014-2020 i okazało się kluczowym czynnikiem wzmacniania efektywności wspólnych działań samorządów w ramach obszaru funkcjonalnego miasta Krakowa. Przede wszystkim, efekt zintegrowania i synergii dotyczył działań podejmowanych w zakresie mobilności miejskiej i ochrony środowiska.

W tabeli wskazano informacje o przedsięwzięciach, jakie realizowane będą w ramach poszczególnych celów:

Cel Strategii Metropolia Krakowska 2030:	Program i priorytet, którego dotyczy cel:	Cel szczegółowy FEM 2021-2027 / FENIKS 2021-2027:	Przedsięwzięcia Strategii ZIT MK 2021-2027:
2.1 Sprawny system gospodarowania przestrzenią, uwzględniający dążenie do neutralności klimatycznej	FEM 2021-2027; Priorytet 2	<ul style="list-style-type: none"> • 2(iv) FEM wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego • 2(v) FEM wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie poziomu retencji na terenie Metropolii Krakowskiej. 2. Rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Metropolii Krakowskiej.
2.2 Efektywna gospodarka energetyczna i wysoka jakość powietrza	FEM 2021-2027; Priorytet 2	<ul style="list-style-type: none"> • 2(i) FEM wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych • 2(ii) FEM wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej na terenie Metropolii Krakowskiej. 4. Wspieranie energii odnawialnej na terenie Metropolii Krakowskiej.
2.3 Racjonalna gospodarka odpadami i efektywne wykorzystanie surowców	FEM 2021-2027; Priorytet 2	<ul style="list-style-type: none"> • 2(vi) FEM wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Budowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie Metropolii Krakowskiej.
3.2 Wysoka dostępność infrastruktury zrównoważonej mobilności i integracja różnych form transportu	FEM 2021-2027; Priorytet 3	<ul style="list-style-type: none"> • 2(viii) FEM wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej 	<ol style="list-style-type: none"> 6. Rozwój i modernizacja infrastruktury transportu zbiorowego, zakup taboru oraz zapewnienie bezpiecznej komunikacji pieszej na terenie Metropolii Krakowskiej. 7. Budowa infrastruktury rowerowej i pieszo-rowerowej na terenie Metropolii Krakowskiej.
	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko; Priorytet III	<ul style="list-style-type: none"> • 2.8 FENIKS wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej 	
5.1 Zintegrowana i atrakcyjna oferta czasu wolnego,	Fundusze Europejskie dla	<ul style="list-style-type: none"> • 5(i) FEM wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, 	<ol style="list-style-type: none"> 8. Poprawa jakości i dostępności infrastruktury oraz oferty czasu wolnego, ochrona i rozwój zasobów

odpowiadająca na potrzeby odbiorców	Małopolski 2021-2027; Priorytet 7	zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	dziedzictwa kulturowego Metropolii Krakowskiej.
5.2 Wysoka jakość i dostępność wielofunkcyjnej infrastruktury czasu wolnego.			
6.2 Atrakcyjna oferta kształcenia, dostosowana do oczekiwań rynku pracy 6.3 Dostępna i przyjazna przestrzeń sprzyjająca edukacji	Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027; Priorytet 6	<ul style="list-style-type: none"> • 4(f) FEM wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami 	<p>9. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia przedszkolnego na terenie Metropolii Krakowskiej.</p> <p>10. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia ogólnego na terenie Metropolii Krakowskiej.</p> <p>11. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia zawodowego na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>
7.1. Dostępne i wysokiej jakości usługi społeczne oraz skoordynowana i aktywna współpraca w obszarze ochrony zdrowia	Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027; Priorytet 6	<ul style="list-style-type: none"> • 4(k) FEM zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej 	<p>12. Podnoszenie dostępności i jakości usług społecznych na terenie Metropolii Krakowskiej.</p> <p>13. Podnoszenie dostępności i jakości usług zdrowotnych na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>

Logika interwencji w Strategii ZIT MK 2021-2027

Problemy <i>(wskazane w diagnozie – rozdz. IV)</i>	Działania Strategii ZIT (wiązki projektowe)	Zakładane efekty <i>(szczegółowa informacja dot. wskaźników strategii ZIT została zamieszczona w rozdz. VII)</i>
<ul style="list-style-type: none"> wzrost zagrożeń wywołanych ekstremalnymi zjawiskami meteorologicznymi takimi jak długotrwałe okresy bez opadów oraz intensywne, długotrwałe opady deszczu o charakterze nawalnym oraz krótkotrwałe deszcze powodujące powodzie i podtopienia, przeciążenie hydrauliczne kanalizacji i ekosystemów wodnych uszczelnianie powierzchni w wyniku postępujących procesów urbanizacyjnych, zmniejszenie retencji glebowej, obniżenie poziomu wód gruntowych, zjawisko miejskich wysp ciepła brak systemowych działań dotyczących zbierania wody deszczowej i jej ponownego wykorzystywania występowanie na terenie MK stref zagrożenia naturalnego 	<p>1. Podnoszenie poziomu retencji na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Prawidłowe zagospodarowanie wód poprzez zwiększenie retencyjności zlewni, rozwój różnych form małej retencji oraz systemy gospodarowania wodami opadowymi/roztopowymi jako element przystosowania i mitygacji skutków zmian klimatycznych.</p>
<ul style="list-style-type: none"> niska dostępność sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w niektórych obszarach strefy podmiejskiej MK (aglomeracje 2-10 tys. RLM) 	<p>2. Rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Zwiększenie dostępności i jakości sieci wodno-kanalizacyjnej w obszarach MK charakteryzujących się niskim stopniem dostępu do tej sieci.</p>
<ul style="list-style-type: none"> zanieczyszczenie powietrza na terenie MK, powiązane z niską emisją ze źródeł powierzchniowych niska wydajnością energetyczną części budynków i związane z nią wysokie koszty eksploatacji 	<p>3. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, redukcja emisji CO₂ oraz obniżenie kosztów ich eksploatacji.</p>
<ul style="list-style-type: none"> zanieczyszczenie powietrza na terenie MK, powiązane z niską emisją ze źródeł powierzchniowych (głównie z palenisk indywidualnych na paliwa stałe w zabudowie mieszkalnej) oraz niską wydajnością energetyczną budynków brak możliwości podłączenia części budynków do sieci ciepłowniczych i/lub gazowych 	<p>4. Wspieranie energii odnawialnej na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Zwiększenie ilości energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz poprawa bezpieczeństwa energetycznego na obszarze MK, redukcja emisji CO₂ oraz obniżenie kosztów ich eksploatacji.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • niski udział odnawialnych źródeł energii (OZE) w bilansie energetycznym MK 		
<ul style="list-style-type: none"> • brak wydajnego oraz nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi • niewystarczający poziom segregacji odpadów w gminach • rosnąca ilość odpadów komunalnych 	<p>5. Budowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Zwiększenie poziomu selektywnej zbiórki oraz recyklingu, a także ograniczenie ilości powstawania dzikich wysypisk.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • wysoki poziom natężenia ruchu w związku z dojazdami do pracy • niekonkurencyjny czas dojazdu transportem zbiorowym • rosnąca liczba zarejestrowanych samochodów osobowych • braki w infrastrukturze transportu zbiorowego, współtworzącej węzły przesiadkowe, ze szczególnym uwzględnieniem parkingów P+R oraz B+R • relatywnie niski poziom udziału transportu zbiorowego w codziennych podróżach mieszkańców i idące za tym efekty środowiskowe w postaci emisji zanieczyszczeń powietrza 	<p>6. Rozwój i modernizacja infrastruktury transportu zbiorowego, zakup taboru oraz zapewnienie bezpiecznej komunikacji pieszej na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Wzrost liczby osób korzystających z infrastruktury transportu publicznego co przełoży się zmniejszenie emisji pochodzącej z transportu prywatnego.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • relatywnie niski poziom udziału transportu rowerowego i pieszego w codziennych podróżach mieszkańców i idące za tym efekty środowiskowe w postaci emisji zanieczyszczeń powietrza • niewystarczająca dostępność i ciągłość bezpiecznej i spójnej infrastruktury pieszej i rowerowej 	<p>7. Budowa infrastruktury rowerowej i pieszo-rowerowej na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Wzrost liczby osób korzystających z infrastruktury pieszo-rowerowej, co przełoży się zmniejszenie emisji pochodzącej z transportu samochodowego.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • problem z dostępnością wielofunkcyjnej infrastruktury, który ogranicza możliwości tworzenia atrakcyjnej oferty oraz dysproporcje w jakości infrastruktury • brak możliwości udostępnienia obiektów dziedzictwa materialnego oraz infrastruktury kultury i turystyki społeczności lokalnej oraz gościom z uwagi na stan techniczny oraz ograniczone funkcje 	<p>8. Poprawa jakości i dostępności infrastruktury oraz oferty czasu wolnego, ochrona i rozwój zasobów dziedzictwa kulturowego oraz wzmacnianie potencjału gospodarczego Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Podniesienie jakości i dostępności infrastruktury kultury i turystyki oraz ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego obszaru.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca liczba miejsc edukacji przedszkolnej w gminach MK • potrzeba wyrównania szans edukacyjnych dzieci 	<p>9. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia</p>	<p>Zwiększenie ilości miejsc wychowania przedszkolnego i wyrównanie szans edukacyjnych najmłodszych mieszkańców MK.</p>

<ul style="list-style-type: none"> wyzwanie ułatwienia opiekunom łączenia życia zawodowego z życiem prywatnym 	<p>przedszkolnego na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> potrzeba podnoszenia jakości edukacji ogólnej, zwłaszcza w kontekście kompetencji miękkich oraz językowych niewystarczający poziom realizacji edukacji włączającej negatywny wpływ pandemii koronawirusa na edukację, w tym pod kątem kondycji psychofizycznej dzieci i młodzieży 	<p>10. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia ogólnego na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Podwyższone kompetencje uczniów w zakresie kompetencji miękkich, nie wynikających wprost z programu nauczania, a niezbędnych do opanowania w kontekście przyszłości uczniów na rynku pracy.</p> <p>Zwiększenie poziomu dostosowania organizacji oświaty lokalnej do potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.</p>
<ul style="list-style-type: none"> niedostosowanie kompetencji absolwentów szkół zawodowych do potrzeb rynku pracy niewystarczający poziom realizacji edukacji włączającej 	<p>11. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia zawodowego na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Programy nauczania w szkołach zawodowych odpowiadające na potrzeby rynku pracy oraz rozwój u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności przekrojowych, w tym sprzyjających innowacyjności.</p>
<ul style="list-style-type: none"> deficyty w obszarze infrastruktury społecznej m.in. w odniesieniu do usług dla osób niesamodzielnych utrzymujący się współczynnik obciążenia demograficznego oraz luka w potencjale pielęgnacyjnym, generowanym przez opiekunów nieformalnych postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz niewystarczający stopień przygotowania do zmian demograficznych, w tym zbyt mała liczba miejsc opieki nad osobami niesamodzielnymi, brak wystarczającej oferty wspierającej osoby niesamodzielne i/lub z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu brak oferty opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób zależnych 	<p>12. Podnoszenie dostępności i jakości usług społecznych na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Podniesienie jakości i dostępności usług w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz/lub kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą, usług zgodnych z zasadą deinstytucjonalizacji, w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym ze względu na wiek oraz/lub usług w zakresie wsparcia opiekunów nieformalnych, usług w zakresie rozwoju mieszkalnictwa chronionego, wspomaganego i innych rodzajów mieszkań z usługami, usług w zakresie interwencji kryzysowej oraz tworzenia nowych oraz rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.</p>
<ul style="list-style-type: none"> brak wysokiej jakości usług zdrowotnych, odpowiadających na wyzwania związane z pogarszającą się kondycją psychiczną społeczeństwa 	<p>13. Podnoszenie dostępności i jakości usług zdrowotnych na terenie Metropolii Krakowskiej.</p>	<p>Objęcie wsparciem z zakresu psychiatrii środowiskowej większej liczby mieszkańców.</p>

VI. Projekty do realizacji w formule ZIT oraz tryb i kryteria ich wyboru

Projekty planowane do realizacji w formule ZIT

W ramach Strategii ZIT MK 2021-2027 zaplanowano realizację projektów w ramach 14 przedsięwzięć (wiązek projektowych):

DZIEDZINA: ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ

1. Podnoszenie poziomu retencji na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do upowszechnienia rozwiązań z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury i innych rozwiązań sprzyjających lepszemu gospodarowaniu wodą oraz podniesienia poziomu retencji powierzchni obszaru MK będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany.

Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: susza, lokalne podtopienia, powodzie, wysychanie wód powierzchniowych, występowanie wysp ciepła;
- funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach przedsięwzięcia pn. Rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty realizowane będą w ramach Działania FEM 2021-2027:
2.23 Gospodarowanie wodami - ZIT, IIT.

Typy projektów możliwe do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

- A. zwiększenie retencyjności zlewni, w tym: rozwój różnych form małej retencji,
- B. systemy gospodarowania wodami opadowymi/roztopowymi.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typach: A,B.

2. Rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do zniwelowania problemu białych plam w dostępie do podstawowej infrastruktury technicznej, do jakiej zaliczyć należy infrastrukturę wodno-kanalizacyjną będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: niska jakość i ilość zasobów wodnych, brak kompletnego systemu efektywnego odprowadzania i oczyszczania ścieków, nierówny poziom zaopatrzenia w wodę;
- funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach przedsięwzięcia pn. Podnoszenie poziomu retencji na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty realizowane będą w ramach Działania FEM 2021-2027:
2.24 Rozwijanie systemu gospodarki wodno-ściekowej - ZIT, IIT.

Typy projektów możliwe do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

- A. rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych, w tym budowa lub przebudowa oczyszczalni ścieków oraz rozwój systemów wodociągowych,
- B. zwiększenie efektywności systemów zaopatrzenia w wodę i optymalizacja zużycia wody.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typach: A,B.

W ramach programu FEM 2021-2027 realizowane będą dwa priorytety, w kolejności: priorytet 1. aglomeracje w przedziale pomiędzy 10-15 tys. RLM; priorytet 2. aglomeracje pomiędzy 2-10 tys. RLM pod warunkiem, że potrzeby z priorytetu 1. zostały zaspokojone. Wszystkie projekty dotyczące aglomeracji pomiędzy 2-10 tys. RLM mają charakter warunkowy.

3. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do podniesienia efektywności energetycznej budynków, zmniejszenia zapotrzebowania na energię oraz poprawy bezpieczeństwa energetycznego na terenie MK będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: wysokie zapotrzebowanie budynków użyteczności publicznej na energię, wysokie koszty eksploatacyjne budynków oraz niski komfort cieplny ich użytkowników;
- funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach przedsięwzięcia pn. Wspieranie energii odnawialnej na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty realizowane będą w ramach Działań FEM 2021-2027:

2.18 Poprawa efektywności energetycznej ZIT, IIT - instrument finansowy

2.19 Poprawa efektywności energetycznej - ZIT, IIT - dotacja

Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

- A. głęboka modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typie: A.

4. Wspieranie energii odnawialnej na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do podniesienia ilości energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych oraz poprawy bezpieczeństwa energetycznego na terenie MK będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: niewystarczające wykorzystanie lokalnie dostępnych odnawialnych źródeł energii oraz magazynów energii pozwalających na odciążenie sieci przesyłowych;
- funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach przedsięwzięcia pn. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty realizowane będą w ramach Działań FEM 2021-2027:

2.21 Wsparcie rozwoju OZE - ZIT, IIT- dotacja

2.22 Wsparcie rozwoju OZE - ZIT, IIT - instrumenty finansowe

Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

DLA DZIAŁANIA 2.21:

- A. magazyny energii,
- B. zaawansowane technologie OZE.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typach: A,B.

DLA DZIAŁANIA 2.22:

- A. wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych,
- B. wytwarzania energii cieplnej ze źródeł odnawialnych,
- C. projekty kompleksowe wykorzystujące OZE do wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej,
- D. klastry energii, spółdzielnie, wspólnoty energetyczne.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typie: C.

5. Budowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do stworzenia wydajnego oraz nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: wysoka ilość składowanych odpadów, występowanie dzikich wysypisk śmieci.

Projekty realizowane będą w ramach Działania FEM 2021-2027:

2.25 Rozwijanie systemu gospodarki odpadami - ZIT, IIT

Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

- A. budowa, rozbudowa, przebudowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- B. budowa, rozbudowa, przebudowa instalacji do odzysku i recyklingu odpadów komunalnych,
- C. edukacja ekologiczna w obszarze prawidłowego prowadzenia gospodarki odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typie: A.

DZIEDZINA: MOBILNOŚĆ

6. Rozwój i modernizacja infrastruktury transportu zbiorowego, zakup taboru oraz zapewnienie bezpiecznej komunikacji pieszej na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do zapewnienia mieszkańcom Metropolii Krakowskiej najwyższej jakości, efektywnego i ekologicznego systemu transportu będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: braki w infrastrukturze transportu zbiorowego, współtworzącej węzły przesiadkowe, ze szczególnym uwzględnieniem parkingów P+R oraz B+R, budowanych w otoczeniu stacji kolejowych i przystanków kolejowych, jak również przystanków i pętli tramwajowych oraz autobusowych, relatywnie niski poziom udziału transportu zbiorowego w codziennych podróżach mieszkańców i idące za tym efekty środowiskowe w postaci emisji zanieczyszczeń powietrza;
- funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach przedsięwzięcia pn. Budowa infrastruktury rowerowej i pieszo-rowerowej na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty realizowane będą w ramach:

- Działania FEM 2021-2027: 3.1 Transport miejski - ZIT, IIT
Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:
A. transport miejski.
W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typie: A.
- Działania FENKS 2021-2027: FENX.03.01 Transport miejski.

Projekty realizowane w ramach programu FENKS będą komplementarne w stosunku do projektów realizowanych w ramach FEM 2021-2027.

7. Budowa infrastruktury rowerowej i pieszo-rowerowej na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do zwiększenia udziału mobilności aktywnej wśród mieszkańców MK będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK (w tym w dużej mierze w mieście Kraków z którego infrastruktury korzystają mieszkańcy całego obszaru) i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: niewystarczająca dostępność i ciągłość bezpiecznej i spójnej infrastruktury pieszej i rowerowej, relatywnie niski poziom udziału transportu rowerowego i pieszego w codziennych podróżach mieszkańców i idące za tym efekty środowiskowe w postaci emisji zanieczyszczeń powietrza;
- funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach przedsięwzięcia pn. Rozwój i modernizacja infrastruktury transportu zbiorowego, zakup taboru oraz zapewnienie bezpiecznej komunikacji pieszej na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty realizowane będą w ramach Działania FEM 2021-2027:
3.1 Transport miejski - ZIT, IIT

Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:
A. transport miejski.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typie: A.

Projekty realizowane w obszarze mobilności miejskiej (przedsięwzięcia 6 i 7) będą wynikały z Planu Zrównoważonej Mobilności Metropolii Krakowskiej i jej obszaru funkcjonalnego.

DZIEDZINA: KULTURA CZASU WOLNEGO

9. Poprawa jakości i dostępności infrastruktury oraz oferty czasu wolnego, ochrona i rozwój zasobów dziedzictwa kulturowego oraz wzmacnianie potencjału gospodarczego Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do rozwoju jakości i dostępności infrastruktury kultury i turystyki oraz ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego obszaru będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: problem z dostępnością wielofunkcyjnej infrastruktury, który ogranicza możliwości tworzenia atrakcyjnej oferty oraz dysproporcje w jakości infrastruktury w zależności od miejsca, konieczność prowadzenia działań modernizacyjnych i zmierzających do udostępniania obiektów dziedzictwa materialnego społeczności lokalnej oraz gościom oraz nadawania im nowych funkcji, zachowanie i promowanie dziedzictwa niematerialnego.

Projekty realizowane będą w ramach Działania FEM 2021-2027:
7.2 ZIT - Wsparcie oddolnych inicjatyw na obszarach miejskich

Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

- A. Infrastruktura instytucji kultury,
- B. Ochrona i opieka nad zabytkami,
- C. Oferta turystyczna,
- D. Trasy turystyczne.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typach: A,B,C,D.

DZIEDZINA: EDUKACJA

10. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia przedszkolnego na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do objęcia wysokiej jakości wychowaniem przedszkolnym jak największej liczby dzieci oraz tym samym wyrównania szans edukacyjnych najmłodszych mieszkańców MK, będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: niewystarczająca liczba miejsc w przedszkolach (zwłaszcza na obszarach wiejskich), brak wystarczająco atrakcyjnej oferty kształcenia, potrzeba wyrównania szans edukacyjnych, ułatwienie opiekunom łączenie życia zawodowego z życiem prywatnym.

Projekty realizowane będą w ramach Działania FEM 2021-2027:
6.29 Wsparcie wychowania przedszkolnego - ZIT, IIT

Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

- A. podnoszenie jakości edukacji przedszkolnej,
- B. tworzenie miejsc przedszkolnych,
- C. dwujęzyczny maluch,
- D. edukacja włączająca w ośrodkach wychowania przedszkolnego.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typach: A,B,C,D.

11. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia ogólnego na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do podnoszenia jakości edukacji, w tym w zakresie kompetencji miękkich, nie wynikających wprost z programu nauczania, a niezbędnych do opanowania w kontekście przyszłości uczniów na rynku pracy oraz realizacji zasad edukacji włączającej będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: potrzeba podnoszenia jakości edukacji ogólnej, zwłaszcza w kontekście kompetencji miękkich oraz językowych oraz umożliwianie realizacji edukacji włączającej.

Projekty realizowane będą w ramach Działania FEM 2021-2027:
6.30 Wsparcie kształcenia ogólnego - ZIT, IIT

Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

- A. edukacja włączająca w szkołach i placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne,

B. podniesienie jakości kształcenia ogólnego.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typach: A,B.

12. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia zawodowego na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do rozwoju kształcenia zawodowego w branżach kluczowych z punktu widzenia zapotrzebowania regionalnego rynku pracy, będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są potrzeba podnoszenie jakości kształcenia zawodowego oraz poprawa jego wizerunku.

Projekty realizowane będą w ramach Działania FEM 2021-2027:
6.31 Wsparcie kształcenia zawodowego - ZIT, IIT

Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

- rozwoj kształcenia zawodowego w branżach kluczowych z punktu widzenia zapotrzebowania regionalnego rynku pracy
- edukacja włączająca w szkołach i placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typie: A.

DZIEDZINA: USŁUGI SPOŁECZNE

13. Podnoszenie dostępności i jakości usług społecznych na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzać będą do podniesienia jakości i dostępności usług w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz/lub kompleksowego wsparcia osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą, usług zgodnych z zasadą deinstytucjonalizacji, w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym ze względu na wiek oraz/lub usługi w zakresie wsparcia opiekunów nieformalnych, usług w zakresie rozwoju mieszkalnictwa chronionego, wspomaganego i innych rodzajów mieszkań z usługami, usług w zakresie interwencji kryzysowej oraz tworzenia nowych oraz rozwoju już istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Projekty będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- terytorialny: projekty obejmować będą więcej niż jedną gminę z terenu MK i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz niewystarczający stopień przygotowania do zmian demograficznych, w tym zbyt mała liczba miejsc opieki nad osobami niesamodzielnymi, brak wystarczającej oferty opieki dziennej oraz wsparcia w samodzielnym funkcjonowaniu, brak oferty opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób zależnych;
- funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach przedsięwzięcia pn. Podnoszenie dostępności i jakości usług zdrowotnych na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty realizowane będą w ramach Działania FEM 2021-2027:
6.33 Wsparcie usług społecznych w regionie - ZIT, IIT

Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

- A. usługi w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz/lub kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą,
- B. tworzenie nowych oraz rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży,
- C. usługi zgodne z zasadą deinstytucjonalizacji, w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym ze względu na wiek oraz/lub usługi w zakresie wsparcia opiekunów nieformalnych,
- D. usługi w zakresie rozwoju mieszkalnictwa chronionego, wspomaganego i innych rodzajów mieszkań z usługami,
- E. usługi w zakresie interwencji kryzysowej.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typach: A,B,C,D,E.

14. Podnoszenie dostępności i jakości usług zdrowotnych na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty zmierzające do wsparcia usług psychiatrii środowiskowej wraz z usługami towarzyszącymi, które umożliwią skorzystanie z opieki psychiatrycznej osobom mającym szczególne trudności w dostępie do nich, będą przynosiły największe efekty, kiedy będą realizowane w sposób zintegrowany. Zintegrowanie to będzie miało wymiary:

- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są: brak wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych, odpowiadających na wyzwania związane z kondycją psychiczną społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży;
- funkcjonalny: projekty będą uzupełniały się z projektami planowanymi do realizacji w ramach przedsięwzięcia pn. Podnoszenie dostępności i jakości usług społecznych na terenie Metropolii Krakowskiej.

Projekty realizowane będą w ramach Działania FEM 2021-2027:

6.34 Wsparcie usług zdrowotnych - ZIT,IIT

Typy projektów możliwych do realizacji w ramach przedsięwzięcia wg SZOP:

- A. usługi w zakresie psychiatrii środowiskowej skierowanej do osób dorosłych, w tym wykorzystanie modelu CZP,
- B. usługi domowej opieki długoterminowej zgodne z zasadą deinstytucjonalizacji, w tym wykorzystanie modelu DDOM.

W przedmiotowej Strategii planowane są do realizacji projekty w typie: A.

Tryb i kryteria wyboru

Zgodnie z przewidzianymi w FEM 2021-2027 oraz FENiKS zasadami wyboru projektów w formule ZIT, dla przedsięwzięć tych przewidziano niekonkurencyjny sposób wyboru. Wzorując się na rozwiązaniu stosowanym w perspektywie 2014-2020, do zgłaszania projektów planowanych do realizacji w ramach Strategii upoważnione są gminy członkowskie SMK. W trybie niekonkurencyjnym mogą być wybierane wyłącznie projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju Metropolii Krakowskiej. Projekty te muszą się również wpisywać w cele Strategii Metropolia Krakowska 2030.

Lista projektów Strategii ZIT przewidzianych do realizacji sposobem konkurencyjnym oraz niekonkurencyjnym w ramach alokacji FEM 2021-2027 oraz FENiKS stanowi Załącznik nr 1 do Strategii.

Za zgłoszenie projektów niekonkurencyjnych odpowiedzialne są gminy SMK na terenie których poszczególne projekty będą realizowane lub podmioty z nimi powiązane. Zgłoszenie projektu następuje poprzez przekazanie do Biura SMK fiszki projektowej, zawierającej podstawowe informacje o projekcie, w tym m.in. wskazanie beneficjenta, opis projektu, szacunkowe wartości wskaźników oraz przewidywane koszty i montaż finansowy projektu. O zasadach naboru fiszek projektowych oraz terminach ich przekazywania, gminy SMK zostaną poinformowane przez Biuro SMK.

Pracownicy Biura SMK dokonują weryfikacji złożonych fiszek, pod kątem spełnienia przez projekty następujących warunków:

- ✓ zgodność z celami szczegółowymi lub rezultatami odpowiednich priorytetów programu operacyjnego;
- ✓ zgodność z celami Strategii ZIT MK 2021-2027;
- ✓ możliwość realizacji w ramach kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów w ramach ZIT MK;
- ✓ wykonalność, rozumiana jako możliwość zrealizowania projektu i osiągnięcia jego celów m.in. w świetle zaproponowanych ram czasowych lub przedstawionego planu realizacji poszczególnych zadań;
- ✓ zintegrowany charakter projektu i jego wpływ na inne gminy Metropolii Krakowskiej;
- ✓ zgodność z art. 44 ust. 2 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz.U. 2022 poz. 1079) weryfikowana w oparciu o kryteria zgodności projektu z celami Strategii ZIT MK 2021-2027.

Na etapie weryfikacji projektów, po uzgodnieniu z pracownikami Biura SMK, beneficjenci mogą dokonywać uzupełnień oraz zmian w fiszkach projektowych, w celu spełnienia przez projekt wymienionych wyżej warunków. Projekty zweryfikowane pozytywnie zamieszczane są na liście projektów Strategii ZIT MK 2021-2027, stanowiącej Załącznik nr 1 do Strategii.

Zgodnie z zapisami umowy partnerstwa w celu zapobieżenia podwójnego finansowania tych samych wydatków i zapewnienia komplementarności wsparcia projekty ujęte w Strategii ZIT MK 2021-2027 nie będą ujmowane w strategiach oraz zgłaszane do realizacji w ramach strategii uzdrowisk, IIT oraz RLKS w regionie (w tym w ramach dokumentów takich jak Lokalna Strategia Rozwoju czy Gminny Program Rewitalizacji). Tym samym zapewniony zostanie brak występowania podwójnego finansowania realizowanych projektów z funduszy europejskich.

VII. Wskaźniki Strategii ZIT MK 2021-2027

Poniżej przedstawiono w ujęciu tabelarycznym zagregowane wskaźniki produktów i rezultatów odniesione do celów Strategii ZIT MK 2021-2027.

CS FEM 2021-2027	Nr identyfikacyjny wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Typ wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2029)	Źródło
 2.1 Sprawny system gospodarowania przestrzenią, uwzględniający dążenie do neutralności klimatycznej								
2(iv), 2(v)	RCO74	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	osoby	0	2023	85 720	CST2021
2(iv), 2(v)	RCO75	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	wkłady na rzecz strategii	0	2023	24	CST2021
2(v)	RCO30	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	produktu	km	0	2023	19	CST2021
2(v)	RCO31	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	produktu	km	0	2023	40	CST2021
2(v)	RCR41	Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	rezultatu	osoby	0	2023	8 669	CST2021
2(v)	RCR42	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	rezultatu	osoby	0	2023	5 382	CST2021
2(v)	PLRO247	Liczba wspartych urządzeń służących gospodarowaniu wodami opadowymi/roztopowymi	produktu	sztuki	0	2023	7 200	CST2021
 2.2 Efektywna gospodarka energetyczna i wysoka jakość powietrza								
2(i), 2(ii)	RCO74	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	osoby	0	2023	1 132 625	CST2021
2(i), 2(ii)	RCO75	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	wkłady na rzecz strategii	0	2023	37	CST2021
2(i)	RCO19	Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej	produktu	m2	0	2023	64 413	CST2021
2(i)	RCR26	Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych)	rezultatu	MWh/rok	0	2023	1560	CST2021
2(i)	RCR29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	rezultatu	tony ekwiwalentu CO2/rok	0	2023	1976	CST2021
2(i)	RCR031	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia ciepła)	rezultatu	MWh/rok	0	2023	7458	CST2021

2.3 Racjonalna gospodarka odpadami i efektywne wykorzystanie surowców

2(vi)	RCO74	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	osoby	0	2023	95 849	CST2021
2(vi)	RCO75	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	wkłady na rzecz strategii	0	2023	6	CST2021
2(vi)	RCO107	Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów	produktu	EUR	0	2023	2 314 289	CST2021
2(vi)	RCR103	Odpady zbierane selektywnie	rezultatu	tony/ rok	0	2023	8958	CST2021

3.2 Wysoka dostępność infrastruktury zrównoważonej mobilności i integracja różnych form transportu

2(viii)	RCO74	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	osoby	0	2023	1 132 625	CST2021
2(viii)	RCO75	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	wkłady na rzecz strategii	0	2023	21	CST2021
2(viii)	RCO57	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	produktu	pasażerowie	0	2023	192	CST2021
2(viii)	RCO58	Wspierana infrastruktura rowerowa	produktu	km	0	2023	18	CST2021
2(viii)	PLRO97	Liczba wspartych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	produktu	sztuki	0	2023	16	CST2021
2(viii)	RCR62	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	rezultatu	użytkownicy/rok	0	2023	222 457	CST2021
2(viii)	RCR64	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	rezultatu	użytkownicy/rok	0	2023	48 640	CST2021

5.1 Zintegrowana i atrakcyjna oferta czasu wolnego, odpowiadająca na potrzeby odbiorców

5.2 Wysoka jakość i dostępność wielofunkcyjnej infrastruktury czasu wolnego

5(i)	RCO74	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	osoby	0	2023	1 132 625	CST2021
5(i)	RCO77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	produktu	obiekty kulturalne i turystyczne	0	2023	18	CST2021
5(i)	RCR77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	rezultatu	odwiedzający/rok	0	2023	854 749	CST2021

6.2 Atrakcyjna oferta kształcenia, dostosowana do oczekiwań rynku pracy

6.3 Dostępna i przyjazna przestrzeń sprzyjająca edukacji

4(f)	PL0CO03	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	osoby	0	2023	1 045 308	CST2021
4(f)	PL0CO04	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	wkłady na rzecz strategii	0	2023	37	CST2021

4(f)	PLFCO01	Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	produktu	osoby	0	2023	3 838	CST2021
4(f)	PLFCO02	Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego	produktu	sztuki	0	2023	2 486	CST2021
4(f)	PLFCO03	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	produktu	osoby	0	2023	10 690	CST2021
4(f)	RCO75	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	produktu	osoby	0	2023	1 720	CST2021
4(f)	PLFCO07	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	produktu	podmioty	0	2023	58	CST2021
4(f)	PLFCR01 1	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (kształcenie ogólne)	rezultatu	osoby	0	2023	3 692	CST2021
4(f)	PLFCR01 2	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (kształcenie zawodowe)	rezultatu	osoby	0	2023	1 720	CST2021
 7.1. Dostępne i wysokiej jakości usługi społeczne oraz skoordynowana i aktywna współpraca w obszarze ochrony zdrowia								
4(k)	PL0CO03	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	osoby	0	2023	1 132 625	CST2021
4(k)	PL0CO04	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	wkłady na rzecz strategii	0	2023	37	CST2021
4(k)	PLKCO02	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	produktu	osoby	0	2023	13 474	CST2021
4(k)	PLKCO03	Liczba opiekunów faktycznych/ nieformalnych objętych wsparciem w programie	produktu	osoby	0	2023	2 292	CST2021
4(k)	PLKCR02	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	rezultatu	sztuki	0	2023	1 048	CST2021
4(k)	PLKCR03	Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	rezultatu	podmioty	0	2023	28	CST2021

VIII. Plan finansowy i odniesienie projektów do instrumentów finansowych

Plan finansowy realizacji Strategii ZIT MK 2021-2027 uwzględnia propozycję alokacji środków z funduszy europejskich: EFRR i EFS+, zawartą w FEM 2021-2027 oraz FEnKS oraz fundusze programu FERS (do wykorzystania w formule konkurencyjnej). Plan wskazujący relacje pomiędzy celami i priorytetami Strategii oraz kosztami ich realizacji przedstawiono w poniższej tabeli.

Zakłada się, że całkowita wartość dofinansowania realizacji priorytetów Strategii w formule ZIT wyniesie:

- ✓ **154 958 783 EUR** w ramach projektów realizowanych w programie **FEM 2021-2027 w podziale na: 111 089 338 EFRR i 43 869 445 EFS+**,
- ✓ **450 000 000 PLN** w ramach projektów realizowanych w programie **FEnKS 2021-2027**.

Dodatkowo, podmioty z obszaru ZIT, realizujące projekty zgodne ze Strategią ZIT MK 2021-2027 oraz mieszczące się w obszarach interwencji 5 celu polityki będą korzystać w trybie konkurencyjnym z Priorytetu 7 FEM, przy czym w tym zakresie nie została wyodrębniona alokacja dla ZIT MK.

Cel Strategii ZIT MK 2021-2027	Przedsięwzięcie Strategii ZIT MK 2021-2027	Program	Cel szczegółowy i działanie FEM 2021-2027/ Priorytet i działanie FEnKS 2021-2027	Fundusz	Alokacja UE przeznaczona na ZIT (EUR/PLN)
2.1 Sprawny system gospodarowania przestrzenią, uwzględniający dążenie do neutralności klimatycznej	1. Podnoszenie poziomu retencji na terenie Metropolii Krakowskiej.	FEM 2021-2027	CS 2(iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego Działanie 2.23 Gospodarowanie wodami - ZIT, IIT	EFRR	€ 12 793 326 realizacja projektów grantowych będzie możliwa pod warunkiem otrzymania zgody ze strony Komisji Europejskiej na ich realizację w tym trybie
	2. Rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Metropolii Krakowskiej.	FEM 2021-2027	CS 2(v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej Działanie 2.24 Rozwijanie systemu gospodarki wodno-ściekowej - ZIT, IIT	EFRR	€ 14 049 728 pod warunkiem uprzedniego zaspokojenia potrzeb inwestycyjnych ze środków FEM 2021-2027 w obszarze aglomeracji 10-15 tys. RLM

2.2 Efektywna gospodarka energetyczna i wysoka jakość powietrza	3. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej na terenie Metropolii Krakowskiej.	FEM 2021-2027	CS 2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych Działanie 2.18 Poprawa efektywności energetycznej ZIT, IIT - Instrument finansowy	EFRR	€ 7 514 652
		FEM 2021-2027	CS 2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych Działanie 2.19 Poprawa efektywności energetycznej - ZIT, IIT - dotacja	EFRR	€ 7 514 652
	4. Wspieranie energii odnawialnej na terenie Metropolii Krakowskiej.	FEM 2021-2027	CS 2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju Działanie 2.21 Wsparcie rozwoju OZE - ZIT, IIT- dotacja	EFRR	€ 2 621 929
		FEM 2021-2027	CS 2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju Działanie 2.22 Wsparcie rozwoju OZE - ZIT, IIT Instrumenty finansowe	EFRR	€ 9 280 761
2.3 Racjonalna gospodarka odpadami i efektywne wykorzystanie surowców	5. Budowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie Metropolii Krakowskiej.	FEM 2021-2027	CS 2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej Działanie 2.25 Rozwijanie systemu gospodarki odpadami - ZIT, IIT	EFRR	€ 2 314 290
3.2 Wysoka dostępność infrastruktury zrównoważonej mobilności i integracja różnych form transportu	6. Rozwój i modernizacja infrastruktury transportu zbiorowego, zakup taboru oraz zapewnienie bezpiecznej komunikacji pieszej na terenie Metropolii Krakowskiej. 7. Budowa infrastruktury rowerowej i pieszo-rowerowej na terenie Metropolii Krakowskiej.	FEM 2021-2027	CS 2(viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej Działanie 3.1 Transport miejski - ZIT, IIT	EFRR	€ 55 000 000
		FEnIKS 2021-2027	Priorytet FENX.03 Transport miejski Działanie FENX.03.01 Transport miejski	FS	450 000 000 PLN

5.1 Zintegrowana i atrakcyjna oferta czasu wolnego, odpowiadająca na potrzeby odbiorców	8. Poprawa jakości i dostępności infrastruktury oraz oferty czasu wolnego, ochrona i rozwój zasobów dziedzictwa kulturowego oraz wzmacnianie potencjału gospodarczego Metropolii Krakowskiej.	FEM 2021-2027	CS 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	EFRR	brak zapewnionej alokacji – wybór projektów w trybie konkurencyjnym (konkurs)
5.2 Wysoka jakość i dostępność wielofunkcyjnej infrastruktury czasu wolnego		FEM 2021-2027	Działanie 7.2 ZIT - Wsparcie oddolnych inicjatyw na obszarach miejskich		€ 30 000 000 dla całego województwa Max. € 30 000 000 – wartość projektów zaplanowanych w Strategii ZIT MK 2021-2027
6.2 Atrakcyjna oferta kształcenia, dostosowana do oczekiwań rynku pracy 6.3 Dostępna i przyjazna przestrzeń sprzyjająca edukacji	9. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia przedszkolnego na terenie Metropolii Krakowskiej	FEM 2021-2027	CS 4(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami Działanie 6.29 Wsparcie wychowania przedszkolnego - ZIT, IIT	EFS+	€ 5 406 254 w tym alokacja na projekty typu „dwujęzyczny maluch”: € 434 467
	10. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia ogólnego na terenie Metropolii Krakowskiej	FEM 2021-2027	CS 4(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami Działanie 6.30 Wsparcie kształcenia ogólnego - ZIT, IIT	EFS+	€ 3 594 695 w tym alokacja na projekty dot. edukacji włączającej: € 2 220 899

	11. Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia zawodowego na terenie Metropolii Krakowskiej	FEM 2021-2027	CS 4(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami Działanie 6.31 Wsparcie kształcenia zawodowego - ZIT, IIT	EFS+	€ 5 976 946
7.1. Dostępne i wysokiej jakości usługi społeczne oraz skoordynowana i aktywna współpraca w obszarze ochrony zdrowia	12. Podnoszenie dostępności i jakości usług społecznych na terenie Metropolii Krakowskiej	FEM 2021-2027	CS 4(k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej Działanie 6.33 Wsparcie usług społecznych w regionie - ZIT, IIT	EFS+	€ 28 537 600
	13. Podnoszenie dostępności i jakości usług zdrowotnych na terenie Metropolii Krakowskiej	FEM 2021-2027	CS 4(k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej Działanie 6.34 Wsparcie usług zdrowotnych - ZIT, IIT	EFS+	€ 353 950

IX. Warunki i procedury obowiązujące w przygotowaniu i realizacji Strategii ZIT MK 2021-2027 – system wdrażania

PODSTAWA PRAWNA FUNKCJONOWANIA ORAZ STRUKTURA ZWIĄZKU ZIT

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne wdrażane będą w formule zinstytucjonalizowanego partnerstwa jakim jest Stowarzyszenie Metropolia Krakowska, powołane do życia w czerwcu 2014 r. Stowarzyszenie Metropolia Krakowska działa w oparciu o ustawę o samorządzie gminnym oraz ustawę – Prawo o stowarzyszeniach. Organizację, zadania oraz tryb pracy SMK określa jego statut. Stowarzyszenie posiada osobowość prawną oraz wykonuje zadania w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Stowarzyszenie nie działa w celu osiągnięcia zysku i nie prowadzi działalności gospodarczej.

Stowarzyszenie pełni funkcję Związku ZIT (Zintegrowane Inwestycje Terytorialne) i stanowi wspólną reprezentację jednostek samorządu terytorialnego wdrażających Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w rozumieniu Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz.U. 2022 poz. 1079). Siedzibą Stowarzyszenia jest miasto Kraków.

Celem Stowarzyszenia jest:

- wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz reprezentowanie i obrona wspólnych interesów członków Stowarzyszenia,
- realizacja, przyjętej przez członków Stowarzyszenia Strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju Metropolii Krakowskiej, obejmującej w szczególności lecz nie wyłącznie realizację celów w zakresie: zintegrowanego multimodalnego transportu, ochrony środowiska, ładu przestrzennego, rozwoju gospodarczego, edukacji, kultury, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, kultury fizycznej i sportu, zintegrowanego zarządzania,
- wspieranie współpracy członków Stowarzyszenia w zakresie zrównoważonego rozwoju obszaru metropolitalnego.

Członkami Stowarzyszenia są gminy wykazujące istotne powiązania funkcjonalne z Miastem Krakowem i wyrażające, wraz z innymi gminami uczestniczącymi w Stowarzyszeniu, wolę współpracy w ramach Stowarzyszenia Metropolia Krakowska: Gmina Miejska Kraków oraz Gminy: Biskupice, Czernichów, Igołomia-Wawrzeńczyce, Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Michałowice, Mogilany, Niepołomice, Skawina, Świątniki Górne, Wieliczka, Wielka Wieś, Zabierzów oraz Zielonki.

W związku z tym, że Związek ZIT działa w formie stowarzyszenia, bezpośrednią podstawą prawną zatwierdzenia i aktualizacji Strategii ZIT MK 2021-2027 jest uchwała Związku ZIT, w tym przypadku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Metropolia Krakowska. Realizacja Strategii ZIT MK 2021-2027 odbywać się będzie w oparciu o porozumienie zawarte z Instytucją Zarządzającą FEM 2021-2027.

ZASADY OGÓLNE

Zarządzanie wdrażaniem Strategii ZIT MK 2021-2027 odbywać się będzie w sposób partnerski, gwarantujący członkom Stowarzyszenia ZIT, reprezentowanym w Walnym Zebraniu, szerokie uprawnienia. Strategia ZIT MK 2021-2027 realizowana będzie poprzez wielosektorowe partnerstwa oraz przedsięwzięcia, dlatego oparta zostanie o kluczowe zasady:

ZASADA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU - rozwój społeczno-gospodarczy Metropolii Krakowskiej będzie odbywać się z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz

trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, co przyczyni się do zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności i przedstawicieli zarówno obecnego, jak i przyszłych pokoleń.

PARTNERSTWO I ZDOLNOŚĆ DO KOMPROMISU - otwartość na aktywną współpracę i równe traktowanie podmiotów zaangażowanych w działania rozwojowe oraz dążenie do godzenia różnych interesów dla dobra ogółu.

ZINTEGROWANE PODEJŚCIE - projektowanie rozwiązań w oparciu o podejście kompleksowe, przy uwzględnieniu silnych zależności między dziedzinowych i wymiaru przestrzennego strategii.

OPERACJONALIZACJA I KONSEKWENCJA - każda z koordynowanych polityk rozwoju powinna określać instrumenty (reguły, procedury, itp.), które pozwolą na wdrożenie konkretnych działań prowadzących do osiągnięcia celów oraz będą określać sposób monitorowania i reagowania oraz odpowiedzialność w zakresie wdrożenia rozwiązań.

ZASADA ZRÓWNOWAŻONEGO INWESTOWANIA - osiągnięcie możliwie jak najlepszych efektów, przy jak najmniejszej presji na środowisko i przestrzeń.

PROWADZENIE POLITYKI OPARTEJ NA DOWODACH - podejście do tworzenia polityki, które zakłada, że najlepsze rozwiązania polityczne można stworzyć dzięki integracji przeszłych doświadczeń, systematycznie ucząc się i badając.

PROCEDURA OPACOWANIA I PRZYJĘCIA STRATEGII, W TYM JEJ AKTUALIZACJI

Zgodnie z ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz.U. 2022 poz. 1079) - art. 34 ust. 6 - bezpośrednią podstawą prawną Strategii ZIT jest uchwała Związku ZIT, w tym przypadku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Metropolia Krakowska. Poniżej opisano ramowo procedurę opracowania i przyjęcia Strategii:

1. Opracowanie projektu Strategii ZIT MK 2021-2027

- a. Przyjęcie przez Walne Zebranie Członków SMK harmonogramu opracowania Strategii ZIT MK 2021-2027 w dniu 22 lutego 2022 r.
- b. Opracowanie projektu Strategii przez Biuro Stowarzyszenia Metropolia Krakowska, we współpracy (w szczególności w zakresie listy projektów planowanych do realizacji) z gminami SMK za pośrednictwem gminnych zespołów ds. współpracy metropolitalnej.

2. Przyjęcie 1. projektu Strategii ZIT MK 2021-2027

- a. Przyjęcie przez Walne Zebranie Członków SMK pierwszego projektu Strategii w dniu 30 sierpnia 2022 r.
- b. Przekazanie projektu Strategii przez Biuro SMK do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie oraz Małopolskiej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej wraz z wnioskiem o uzgodnienie zakresu i stopnia

szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko projektu dokumentu wymagającego przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

3. Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

- a. Opracowanie prognozy oddziaływania Strategii ZIT MK 2021-2027 na środowisko.

4. Przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu Strategii ZIT MK 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko

- a. Ogłoszenie konsultacji społecznych w dniu 19 października 2022 r.
- b. Umieszczenie materiałów do konsultacji na stronie internetowej Stowarzyszenia Metropolia Krakowska: www.metropoliakrakowska.pl oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.
- c. Zakończenie konsultacji społecznych w dniu 18 listopada 2022 r.
- d. Opracowanie sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji zawierającego zbiorcze zestawienie uwag wraz ze sposobem rozstrzygnięcia.

5. Powołanie Forum do spraw Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027

- a. Powołanie Uchwałą nr 23/VIII/2022 Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków SMK z dnia 30.08.2022 r. Forum do spraw Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027 (dalej Forum ds. ZIT 2021-2027).
- b. Przyjęcie Uchwałą nr 5/2022 Zarządu Stowarzyszenia Metropolia Krakowska z dnia 30 sierpnia 2022 r. Regulaminu działalności Forum ds. ZIT 2021-2027.
- c. Przeprowadzenie otwartego naboru do Forum ds. ZIT 2021-2027 w dniach 28 września - 10 listopada 2022 r.
- d. Wyłonienie 13 członków Forum przez Komisję Oceniającą.
- e. Powiadomienie kandydatów do Forum o pozytywnym rozpatrzeniu ich wniosków.
- f. 22 marca 2023 r. – przeprowadzenie pierwszego spotkania Forum ds. ZIT 2021-2027 – konsultacje ramowych założeń projektu Strategii ZIT MK 2021-2027.
- g. Opiniowanie założeń Strategii ZIT przez Forum ds. ZIT 2021-2027 (w tym spotkanie konsultacyjne w dniu 7 czerwca 2023 r.).

6. Opracowanie 2. projektu Strategii ZIT MK 2021-2027

- a. Przyjęcie Uchwałą Walnego Zebrania Członków SMK drugiego projektu Strategii celem zatwierdzenia go przed przekazaniem do ustawowego opiniowania.

7. Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (aktualizacja)

- a. Opracowanie aktualizacji prognozy oddziaływania Strategii ZIT MK 2021-2027 na środowisko.

8. Przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu Strategii ZIT MK 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko

- a. Ogłoszenie konsultacji społecznych w dniu 6 listopada 2023 r.
- b. Umieszczenie materiałów do konsultacji na stronie internetowej Stowarzyszenia Metropolia Krakowska: www.metropoliakrakowska.pl oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.
- c. Zakończenie konsultacji społecznych w dniu 27 listopada 2023 r.
- d. Opracowanie sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji zawierającego zbiorcze zestawienie uwag wraz ze sposobem rozstrzygnięcia.
- e. Zaopiniowanie projektu Strategii ZIT MK 2021-2027 przez Forum ds. Strategii ZIT MK 2021-2027.

9. Przyjęcie projektu Strategii ZIT MK 2021-2027

- b. Przyjęcie projektu Strategii ZIT MK 2021-2027 przez Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków w dniu 12 grudnia 2023 r.

10. Opiniowanie Strategii MK 2021-2027 przez upoważnione instytucje

- a. Opiniowanie Strategii ZIT zgodnie z art. 34, ust. 6 pkt. 2 ustawy wdrożeniowej oraz procedurami ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz IZ FEM 2021-2027 (60 dni od dnia otrzymania).
- b. Zamieszczenie zaopiniowanej Strategii ZIT wraz z opiniami IZ FEM 2021-2027 i ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego na stronie internetowej SMK.

Poniżej opisano ramowo procedurę aktualizacji Strategii:

1. Uruchomienie procedury aktualizacji Strategii ZIT MK 2021-2027

- a. Identyfikacja potrzeby, możliwości i zakresu zmiany/zmian w Strategii ZIT MK 2021-2027.
- b. Opracowanie i przyjęcie przez Zarząd SMK harmonogramu prac nad przyjęciem zmian w Strategii ZIT MK 2021-2027, w tym w szczególności określenie maksymalnego terminu, do którego istnieje możliwość zgłaszania przez Członków SMK zmian do projektu Strategii ZIT oraz planowanego terminu WZC SMK, na którym przyjmowana będzie uchwała ws. zmian w Strategii ZIT MK 2021-2027.
- c. Informacja do członków SMK oraz IZ PR/ZPO i Ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego ws. harmonogramu prac nad przyjęciem zmian w Strategii ZIT MK 2021-2027.
- d. Zaproszenie gmin tworzących SMK do zgłaszania zmian do Strategii ZIT MK 2021-2027.

2. Wprowadzenie zmian do Strategii ZIT MK 2021-2027

- c. Przesłanie przez gminy SMK drogą elektroniczną pism zgłaszających konieczność wprowadzenia zmian do Strategii.
- d. Weryfikacja i potwierdzenie możliwości wprowadzenia zmian przez Biuro SMK, w tym konsultacje z gminami zgłaszającymi zmiany do Strategii mające na celu takie określenie zakresu danego projektu, który w największym stopniu przyczyni się do realizacji celów Strategii ZIT MK 2021-2027 i FEM 2021-2027.
- e. Poinformowanie gmin zgłaszających zmiany o pozytywnym/negatywnym wyniku weryfikacji.
- f. Opracowanie przez Biuro SMK zmienionej wersji Strategii.
- g. Opiniowanie zmian w Strategii ZIT przez Forum ds. ZIT 2021-2027. Przekazanie Strategii ZIT MK 2021-2027 do roboczych konsultacji do IZ FEM oraz IZ FEnKS.

3. Uchwalenie zmienionej Strategii ZIT MK 2021-2027

- a. Przygotowanie projektu uchwały Walnego Zebrania Członków SMK ws. zmiany Strategii ZIT w wersji elektronicznej i przekazanie ostatecznego projektu uchwały do członków WZC SMK.
- b. Zatwierdzenie zmian w Strategii ZIT przez Walne Zebranie Członków SMK drogą uchwały.

4. Opiniowanie zmienionej Strategii ZIT MK 2021-2027

- a. Przygotowanie kompletu dokumentów, które zostaną przekazane do opiniowania do IZ FEM 2021-2027 oraz ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, w tym:
 - zmienionej Strategii ZIT w trybie ślędź-zmiany,
 - wykazu zmian do Strategii wraz z uzasadnieniem,
 - pisma przekazującego.
- b. Przekazanie do IZ PR oraz ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego przyjętej/zmienionej Strategii ZIT.
- c. Opiniowanie Strategii ZIT zgodnie z art. 34, ust. 6 pkt. 2 ustawy wdrożeniowej oraz procedurami ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz IZ FEM 2021-2027 (60 dni od dnia otrzymania).
- d. Zamieszczenie zaopiniowanej Strategii ZIT wraz z opiniami IZ FEM 2021-2027 i ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego na stronie internetowej SMK.

W odniesieniu do powyższej procedury należy zaznaczyć, że w etap opracowania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii, zaangażowane będzie ciało opiniodawczo-

doradcze tj. Forum ds. ZIT MK 2021-2027. W rozdziale X. „Zaangażowanie partnerów społecznych i gospodarczych” opisano szczegółowo tryb pracy Forum.

STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Podstawę prawną do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko stanowią Dyrektywa nr 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 197 z 21.7.2001) oraz ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r., poz. 1029, z późn. zm.), zwana dalej „ustawą”.

Zgodnie z art. 55 ust. 3 ww. ustawy do przyjętego dokumentu załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- ✓ ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko;
- ✓ opinie właściwych organów (regionalnego dyrektora ochrony środowiska, państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego);
- ✓ zgłoszone uwagi i wnioski;
- ✓ wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone;
- ✓ propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Dodatkowo zgodnie z art. 42 ust. 2 ww. ustawy organ opracowujący projekt dokumentu wymagającego udziału społeczeństwa dołącza do przyjętego dokumentu uzasadnienie zawierające informacje o udziale społeczeństwa w postępowaniu oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

Przedmiotem oceny oddziaływania na środowisko był projekt Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027. Postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przebiegało w czterech etapach:

- ✓ uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko z organami wymienionymi w art. 57 oraz 58 ustawy;
- ✓ sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko;
- ✓ uzyskanie wymaganych opinii;
- ✓ zapewnienie udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

O wymagane uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie Dyktor Biura Stowarzyszenie Metropolia Krakowska zwrócił się do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie oraz Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Krakowie na podstawie art. 53 oraz art. 57 ustawy pismem nr OO.411.1.10.2022.MaS z dnia 28 września 2022 r. uzgodnił zakres Prognozy zgodnie z art. 51 i 52 ustawy podając również informacje dodatkowe, które powinny zostać zawarte w prognozie. Małopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny pismem nr NS.9022.10.83.2022 z dnia 24 sierpnia 2022 r. uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 51 i 52 ustawy.

Do przygotowania Prognozy oddziaływania na środowisko przystąpiono po przygotowaniu projektu Strategii. Prognoza została opracowana zgodnie z art. 51 i 52 ustawy, a także z uzgodnionym zakresem z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Krakowie oraz Małopolskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

O wymagane opinie wystąpiono z pismami do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie pismem nr SMK.60.3/2022 z dn. 18.10.2022 r., a także do Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego pismem nr SMK.60.3/2022 z dn. 18.10.2022 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Krakowie zaopiniował przedstawiony projekt dokumentu wraz z prognozą pozytywnie, wnosząc uwagi pismem nr OO.410.1.53.2022.MaS z dnia 17 listopada 2022 r. Małopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny pismem nr NS.9022.10.108.2022 z dnia 15 listopada 2022 r. przekazał pozytywną opinię do projektu Strategii oraz Prognozy bez wnoszenia uwag.

Na procedurę zapewnienia udziału społeczeństwa w opiniowaniu projektu dokumentu, dla którego konieczność przeprowadzenia tej procedury określa ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r., poz. 1029, z późn. zm.), wskazuje art. 39 ww. ustawy. Określa on sposób oraz terminy niezbędne do przeprowadzenia ww. procedury.

Stowarzyszenie Metropolia Krakowska, na podstawie art. 34 pkt. 6 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 oraz art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, przeprowadziło konsultacje społeczne projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Szczegółowe informacje dotyczące przebiegu konsultacji opisano w rozdziale „X. Zaangażowanie partnerów społecznych i gospodarczych”.

Zgodnie z metodyką Prognozy na obszarze objętym opracowaniem oceniono możliwe oddziaływania wszystkich działań oraz celów szczegółowych przewidzianych do realizacji w ramach Strategii ZIT MK 21-27 na poszczególne elementy środowiska. W Prognozie przeanalizowano również potencjalne oddziaływania planowanych projektów ujętych w załączniku nr 1 do Strategii pod kątem ich położenia względem obszarów chronionych i ewentualnych oddziaływań.

Głównym celem opracowania prognozy była ocena potencjalnych i rzeczywistych skutków oddziaływania realizacji projektu Strategii ZIT MK 21-27 na środowisko poprzez zbadanie oraz ocenę stopnia i sposobu uwzględnienia aspektów środowiskowych w projekcie dokumentu, a także wdrażania przez Strategię zasady zrównoważonego rozwoju. W prognozie przeanalizowano cele projektu Strategii ZIT MK 21-27 w kontekście celów dokumentów strategicznych UE, krajowych i regionalnych. Są one zgodne, w szczególności z celami wskazanymi w Strategii Europejski Zielony Ład oraz programów FENIKS 2021-2027 i FEM 2021-2027.

W prognozie wskazano na możliwe negatywne skutki odstąpienia od realizacji Strategii - ograniczenie tempa wdrażania gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), dekarbonizacji i dążenia do neutralności klimatycznej w obszarze wsparcia, a także brak poprawy w zakresie jakości powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych oraz stopnia degradacji gleb. W prognozie nie stwierdzono znaczących oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska, w tym negatywnych. Analizy szczegółowe wykazały, iż potencjalnie mogą wystąpić negatywne oddziaływania na niektóre z elementów środowiska, jednak większość z nich będzie miała charakter krótkotrwały i związana będzie z etapem realizacji inwestycji.

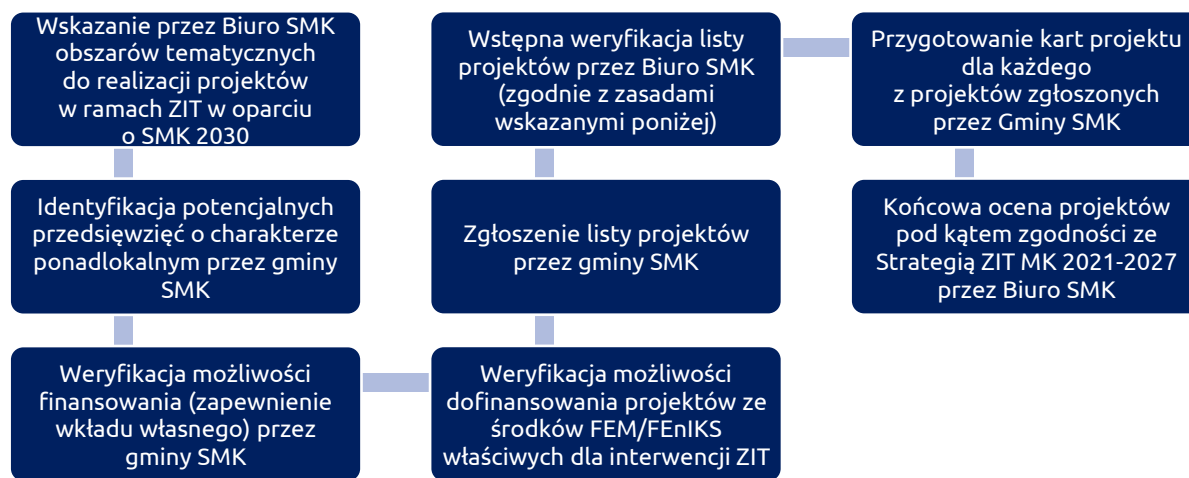
W październiku 2023 r. przystąpiono do aktualizacji prognozy oddziaływania na środowisko, w związku z wprowadzeniem znaczących zmian do dokumentu Strategii, w tym nowych projektów infrastrukturalnych. Projekt zaktualizowanej prognozy został poddany ustawowym konsultacjom społecznym w dniach 6-27 listopada 2023 r. oraz opiniowaniu przez właściwe organy, którymi były Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Krakowie i Małopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny.

ZASADY WYBORU ORAZ REALIZACJI PROJEKTÓW

Założeniem przyświecającym realizacji projektów ZIT powinna być ich integracja nie tylko obszarowa (administracyjnie), ale również przedmiotowa. Realizacja projektów w tej formule musi przynieść wartość dodaną w postaci przemyślanych, komplementarnych przedsięwzięć. Aby decyzja o wyborze danego projektu była zgodna z formułą ZIT, kluczową kwestią są ustanowione zasady oraz tryb jego wyłonienia. W tym celu opracowany został tryb wyboru projektów do Strategii ZIT MK 2021-2027.

Podmiotami uprawnionymi do zgłaszania projektów do Strategii ZIT MK 2021-2027 są jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład Związku ZIT (tj. Stowarzyszenia Metropolia Krakowska). Jednostki te wskazują projekty do realizacji na swoim terenie, w oparciu o gminne strategie rozwoju, obszary współpracy zdefiniowane w strategii ponadlokalnej oraz wiedzę na temat potrzeb i priorytetów danej społeczności lokalnej oraz potrzeb strategicznych danego terytorium. Włodarze gmin SMK, stanowiący Walne Zebranie Członków, stanowią organy wykonawcze powołane w wyborach bezpośrednich i tym samym są reprezentantami interesów wspólnot samorządowych z terenu Metropolii Krakowskiej. Wspólnoty samorządowe tworzące SMK są główną grupą docelową instrumentu ZIT. Organy samorządu terytorialnego zobowiązane są do rzetelnej i wielowymiarowej analizy potrzeb projektowych na terenie danej gminy i zgłoszenia do Strategii ZIT projektów zgodnych z wytycznymi, które opisane zostały poniżej. Każda z gmin SMK przeprowadziła proces wyboru projektów na swoim terenie, uwzględniając potrzeby potencjalnych interesariuszy Strategii ZIT. Dodatkowo, w ramach Forum ds. ZIT przekazywano informacje o założeniach Strategii i typach projektów możliwych do dofinansowania.

Lista projektów ZIT zaprezentowana w niniejszym dokumencie jest efektem długofalowego procesu, w ramach którego zrealizowane zostały następujące kroki:

Wstępna weryfikacja listy projektów przez Biuro SMK realizowana będzie pod kątem:

- zgodności projektu z celami Strategii Metropolia Krakowska 2030;
- weryfikacji, czy projekt przyczynia się do osiągnięcia wskaźników SMK 2030;
- oceny zgodności projektu z celami Strategii ZIT MK 2021-2027;
- weryfikacji czy projekt wykazuje cechy zintegrowania względem diagnozy, celów i innych projektów Strategii ZIT MK 2021-2027;
- możliwości realizacji projektu zgodnie z założeniami programów FEM 2021-2027 oraz FEnIKS 2021-2027.

Zgodnie z „Zasadami realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027” projekt zintegrowany to projekt, który wpisuje się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych. W odniesieniu do weryfikacji cech zintegrowania zgłoszonych projektów należy zaznaczyć, że zintegrowany charakter projektu w ramach ZIT wykazuje **projekt który ma wpływ na więcej niż jedną gminę w MOF oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.**

Przedsięwzięcia zidentyfikowane w Strategii ZIT MK 2021-2027 są wynikiem wieloetapowego procesu, który rozpoczął się przy opracowaniu SMK 2030. Wyłonione przedsięwzięcia podlegały następnie koniecznym modyfikacjom mającym na celu jak najlepsze wpisanie ich w wymogi wynikające z Umowy Partnerstwa, w tym z zapisów poszczególnych programów oraz stosownych wytycznych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

Należy podkreślić, że opisany wyżej system wyboru projektów odnosi się do etapu wyłaniania przedsięwzięć służących realizacji Strategii ZIT MK 2021-2027 i nie zastępuje właściwego systemu wyboru projektów przewidzianego w ramach programów operacyjnych.

MONITORING I EWALUACJA

W ramach wdrażania Strategii ZIT przewidziano prowadzenie bieżącego monitoringu i okresowej ewaluacji, celem zebrania wiedzy na temat postępów we wdrażaniu Strategii, w tym w zakresie stopnia realizacji zaplanowanych w niej działań oraz wskaźników, wyznaczonych w dokumencie. Regularny monitoring wdrażania Strategii pozwoli na podjęcie działań naprawczych w przypadku stwierdzenia różnic pomiędzy przyjętymi założeniami, a uzyskiwanymi efektami. Monitoring pozwoli też na przygotowanie aktualizacji dokumentu w przypadku pojawienia się istotnych zmian – zarówno wewnątrz Związku ZIT jak i w jego otoczeniu.

Ewaluacja będzie miała na celu podnoszenie jakości i skuteczności podejmowanych działań. W ewaluację Strategii zaangażowane zostaną podmioty zewnętrzne, w tym partnerzy społeczno-gospodarczy oraz jednostki publiczne działające w otoczeniu Metropolii Krakowskiej. Źródłem danych do ewaluacji i monitoringu Strategii ZIT będą zasoby statystyki publicznej, dane gmin Metropolii Krakowskiej oraz dane Biura SMK. Ustalenia ewaluacji Strategii ZIT komunikowane będą otoczeniu poprzez sprawozdania upubliczniane m.in. na stronie internetowej Stowarzyszenia.

W uzasadnionych przypadkach Zarząd SMK może podjąć decyzję o przeprowadzeniu przez podmiot zewnętrzny ewaluacji mającej na celu poprawę jakości projektowania i wdrażania Strategii ZIT, jak również analizę skuteczności, efektywności i wpływu projektów na osiągnięcie celów Strategii ZIT. Zasady ewaluacji Strategii ZIT MK 2021-2027 określa Zarząd Stowarzyszenia Metropolia Krakowska.

W proces monitoringu i ewaluacji Strategii ZIT MK 2021-2027 zaangażowane będzie także Forum ds. Strategii ZIT MK 2021-2027. Zgodnie z par. 1 pkt. 2 Regulaminu działalności Forum, wspiera ono działania SMK oraz stanowi ciało doradcze w sprawach związanych z przygotowaniem, prowadzeniem i oceną realizacji Strategii.

X. Zaangażowanie partnerów społecznych i gospodarczych

FORUM DS. STRATEGII ZIT MK 2021-2027

Mając na uwadze zapisy Strategii, jak również korzyści wynikające ze współpracy międzysektorowej, w systemie realizacji Strategii uwzględniono udział partnerów społeczno-gospodarczych. We wdrażanie, monitorowanie oraz ewaluację Strategii ZIT MK 2021-2027 zaangażowane będzie grono partnerów społeczno-gospodarczych, w tym podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji.

Włączenie partnerów społeczno-gospodarczych w realizację Strategii wpisane jest w działania ukierunkowane na wspieranie gmin w zakresie prowadzenia dialogu społecznego i włączania społeczności lokalnych do procesów planowania. Obowiązek ten został również wskazany w Umowie Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce.

Aby umożliwić partnerom społeczno-gospodarczym zaangażowanie w przygotowanie i realizację Strategii ZIT MK 2021-2027, w strukturze Związku ZIT, uchwałą nr 23/VIII/2022 Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Metropolia Krakowska z dnia 30 sierpnia 2022 r., powołano **Forum do spraw Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027** (dalej Forum). Forum wspiera działania Stowarzyszenia Metropolia Krakowska w pracach nad realizacją i wdrażaniem Strategii ZIT MK 2021-2027. Stanowi ono grupę współpracy i dialogu z organami Stowarzyszenia Metropolii Krakowskiej, a także sprawuje funkcję opiniotwórczo-doradczą w sprawach związanych z przygotowaniem, wdrażaniem, monitorowaniem i ewaluacją Strategii ZIT MK 2021-2027.

W dniach 28 września - 10 listopada 2022 r. przeprowadzono nabór do Forum do spraw Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027 r. Nabór prowadzony był w oparciu o Regulamin działalności Forum do spraw Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027, stanowiący Załącznik nr 1 do Uchwały nr 5/2022 Zarządu Stowarzyszenia Metropolia Krakowska z dnia 30 sierpnia 2022 r. W naborze wyłoniono 13 podmiotów/organizacji, które weszły w skład Forum ds. Strategii ZIT MK 2021-2027.

Lista członków Forum ds. Strategii ZIT MK 2021-2027 (stan na 31.07.2023 r.):

Nazwa instytucji/podmiotu	Adres
Bonifraterska Fundacja Dobroczynna	ul. Bonifraterska 11, 32-031 Konary
Fundacja im. Brata Alberta	Radwanowice 1, 32-064 Rudawa
Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Komunikacji Rzeczpospolitej Polskiej	ul. Siostrzana 11, 30-804 Kraków
Fundacja Instytut Polityk Publicznych	ul. Kazimierza Wielkiego 18/5, 30-074 Kraków
Stowarzyszenie All IN UJ	ul. Domeyki 9, 30-066 Kraków
Fundacja Aeris Futuro	ul. Piłsudskiego 73, lok. 1.5, 32-020 Wieliczka
Stowarzyszenie Ambasada Krakowian	ul. Wielicka 73/123, 30-552, Kraków

Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Mogilany	ul. Zakopiańska 101, 32-031 Mogilany
Fundacja Przestrzeń do życia	ul. Wystouchów 17/66, 30-611 Kraków
Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości i Inicjatyw Społecznych PROELIO	Szczygłów 47, 32-020 Wieliczka
Stowarzyszenie Twój Wybór	ul. Krowoderska 65A/5, 31-158 Kraków
Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne "Na Bursztynowym Szlaku"	ul. Świętokrzyska 13, 34-143 Lanckorona
Krakowski Park Technologiczny	Ul. Podole 60, 30-394 Kraków

Forum ds. Strategii ZIT MK 2021-2027 uprawnione jest do wyrażania opinii, wymiany informacji i dobrych praktyk, podejmowania inicjatyw oraz proponowania rozwiązań odnoszących się do realizacji Strategii ZIT MK 2021-2027. Forum może uczestniczyć w opiniowaniu oraz przygotowaniu projektów uchwał organów SMK, w sprawach związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT MK 2021-2027.

Podstawę działania i funkcje Forum, zasady naboru członków oraz tryb pracy Forum określa Regulamin działalności Forum do spraw Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027, stanowiący Załącznik nr 1 do Uchwały nr 5/2022 Zarządu Stowarzyszenia Metropolia Krakowska z dnia 30 sierpnia 2022 r.

Strategia ZIT MK 2021-2027 została pozytywnie zaopiniowana przez Forum ds. Strategii ZIT we wrześniu 2023 r.. Zgodnie z par. 3 ust. 5 Regulaminu działalności Forum do spraw Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027, Forum podjęło decyzję o pozytywnym zaopiniowaniu projektu Strategii w drodze uzgodnienia wspólnego stanowiska poprzez głosowanie obiegowe z udziałem zwykłej większości członków. W toku opiniowania nie zgłoszono znaczących uwag do projektu Strategii ZIT MK 2021-2027.

UDZIAŁ PARTNERÓW W PRZYGOTOWANIU ZAŁOŻEŃ STRATEGII ZIT MK 2021-2027

Jak wskazano na początku dokumentu, Strategia ZIT MK 2021-2027 stanowi plan działania - dokument wykonawczy do strategii ponadlokalnej SMK 2030, realizujący cele szczegółowe SMK2030 w wybranych dziedzinach współpracy. Należy zatem przyjąć, że zdiagnozowanie potrzeb oraz celów Strategii ZIT MK 2021-2027 było udziałem wielu partnerów, zaangażowanych w przygotowanie strategii ponadlokalnej.

SMK 2030 została przygotowana w szerokim procesie partycypacyjnym. W pracach nad strategią - w tym w wywiadach pogłębionych (99 wywiadów), warsztatach i panelach eksperckich - brało udział szerokie grono osób niezwiązanych bezpośrednio z gminami członkowskimi Stowarzyszenia. Wśród nich należy wymienić:

- ✓ przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego i Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego,
- ✓ przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu (Krakowski Park technologiczny, Izba Przemysłowo-Handlowa, Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego),
- ✓ przedstawicieli organizacji pozarządowych (Krakowski Alarm Smogowy, Kraków Miastem Rowerów, Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej),
- ✓ przedstawicieli sektora nauki (w tym pracowników akademickich Uniwersytetu Ekonomicznego, Uniwersytetu Rolniczego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Pedagogicznego, Politechniki Krakowskiej),
- ✓ przedstawicieli Polskiej Akademii Nauk, Instytutu Rozwoju Miast i Regionów, Klubu Jagiellońskiego czy Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji.

Głównymi adresatami działań Metropolii Krakowskiej są samorządy wchodzące w jej skład. Tym samym to również wysoka liczba przedstawicieli tych jednostek, którzy zostali zaangażowani w prace nad Strategią, stanowi o partycypacyjnym wymiarze Strategii.

Tym samym należy stwierdzić, że w proces opracowania Strategii zaangażowane zostały:

- ✓ władze regionalne, lokalne i miejskie oraz inne instytucje publiczne;
- ✓ partnerzy gospodarczo-społeczni;
- ✓ właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy działający na rzecz środowiska, organizacje pozarządowe, oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji;
- ✓ organizacje badawcze i uniwersytety.

W ramach odrębnego procesu, prowadzonego symultanicznie z pracami nad Strategią, przeprowadzono badania na próbie przedsiębiorców, działających na terenie Metropolii Krakowskiej, a wnioski z tego badania posłużyły do nakreślenia celów w części Strategii dotyczącej dziedziny Gospodarka.

KONSULTACJE SPOŁECZNE PROJEKTU STRATEGII ZIT MK 2021-2027

Przedmiotem prowadzonych konsultacji społecznych był projekt Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Konsultacje prowadzone były na podstawie:

- art. 34 pkt. 6 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 oraz
- art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Konsultacje społeczne prowadzone były w dniach od 19 października 2022 r. do 18 listopada 2022 r. Materiały do konsultacji zostały umieszczone na stronie internetowej Stowarzyszenia Metropolia Krakowska: www.metropoliakrakowska.pl oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Uwagi, wnioski i opinie do projektu Strategii mógł złożyć każdy, w terminie do 18 listopada 2022 r. w formie pisemnej:

1. z wykorzystaniem elektronicznego formularza zgłaszania uwag, lub
2. poprzez elektroniczną Platformę Usług Administracji Publicznej na adres skrytki Stowarzyszenia Metropolia Krakowska :/SMK2021/SkrytkaESP, lub
3. poprzez pocztę elektroniczną na adres: biuro@metropoliakrakowska.pl, lub
4. drogą pocztową na adres: Stowarzyszenie Metropolia Krakowska, ul. Reymonta 20, 30-059 Kraków.

Podczas przeprowadzonych konsultacji projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, wpłynęło w sumie 21 uwag – wszystkie uwagi złożone zostały w formie pisemnej. Zbiorcze zestawienie wszystkich uwag wniosków i opinii wraz ze sposobem rozstrzygnięcia, opisuje zawiera Załącznik nr 1. do Sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji społecznych projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, które stanowi załącznik nr 2 do Strategii.

W listopadzie 2023 r. konsultacje społeczne zostały ponowione z uwagi na aktualizację prognozy oddziaływania na środowisko. Konsultacje społeczne prowadzone były w dniach od 6 do 27 listopada 2023 r. na tożsamy sposób jak uprzednio. Podczas przeprowadzonych konsultacji projektu Strategii ZIT MK 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, wpłynęły w sumie 2 uwagi – uwagi złożone zostały w formie

pisemnej. Zbiorcze zestawienie wszystkich uwag wniosków i opinii wraz ze sposobem rozstrzygnięcia, opisuje zawiera Załącznik nr 1. do Sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji społecznych projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, które stanowi załącznik nr 2 do Strategii.

XI. Spis rysunków, wykresów i tabel

Rysunek 1. Obszar współpracy gmin SMK w zakresie przeciwdziałania zaburzaniu intensywną zabudową głównych rynien spływu powietrza – wskazanie potencjalnego obszaru zaburzeń przepływu powietrza w związku z intensywną zabudową.	24
Rysunek 2. Jakość powietrza w Małopolsce – stężenia średnioroczne pyłu PM10	25
Rysunek 3. Jakość powietrza w Małopolsce – stężenia średnioroczne pyłu PM2,5	25
Rysunek 4. Jakość powietrza w Małopolsce – stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu	26
Rysunek 5. Powierzchnia gminy przypadająca na 1 punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych (2021).	27
Rysunek 6. Obszar współpracy gmin SMK w zakresie rozwiązań gospodarki obiegu zamkniętego oraz w zakresie gospodarowania odpadami; wsparcia gmin, w których mniej niż 75% gospodarstw domowych jest podłączonych do sieci wodociągowej oraz wsparcia gmin, w których mniej niż 75% gospodarstw domowych jest podłączonych do sieci kanalizacyjnej.....	29
Rysunek 7. Strefy zagrożenia naturalnego (2020).....	33
Rysunek 8. Wstępne ryzyko powodziowe (2023).	34
Rysunek 9. Istniejące, w budowie oraz planowane parkingi „Parkuj i Jedź” na terenie Metropolii Krakowskiej (2023).....	40
Rysunek 10. Obszar współpracy w zakresie wzmacniania potencjału gospodarczego Metropolii Krakowskiej, w tym Stref Aktywności Gospodarczej (SAG) oraz perspektywiczny obszar współpracy w zakresie wzmacniania potencjału gospodarczego Metropolii Krakowskiej.	47
Rysunek 11. Obszar współpracy gmin SMK w zakresie wzmacniania oferty kultury czasu wolnego, gospodarki i usług oraz wzmacniania połączeń związanych z kulturą czasu wolnego; obszary zabytkowe objęte ochroną o znaczeniu metropolitalnym	52
Rysunek 12. Liczba urodzeń w gminach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF) Krakowa od 2002 do 2050 roku.....	59
Rysunek 13. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (%)....	61
Wykres 1. Gminy, w których w 2022 roku powstało najwięcej instalacji fotowoltaicznych ze wskazaniem mocy instalacji.....	23
Wykres 2. Odpady zebrane selektywnie w realizacji do ogółu odpadów w Metropolii Krakowskiej w latach 2017-2022 (%)	28
Wykres 3. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminach Metropolii Krakowskiej [2021].....	55
Wykres 4. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminach Metropolii Krakowskiej [2021].....	55
Wykres 5. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w gminach Metropolii Krakowskiej [2021].....	56
Wykres 6. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w Metropolii Krakowskiej w roku 2016 oraz 2021 (%)	65
Wykres 7. Obciążenie osobami w wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym oraz współczynnik obciążenia demograficznego w Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021	66
Wykres 8. Przyrost naturalny, zgodny oraz urodzenia w Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021	66
Tabela 1. Liczba budynków/lokali, w których zlikwidowano nieefektywne źródło ciepła w latach 2016-2020 (szt.).....	24
Tabela 2. Dane dot. jakości powietrza na terenie Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021	25
Tabela 3. Ilość zebranych odpadów w tonach [Mg] w 2022 r. w gminach Metropolii Krakowskiej	27

Tabela 4. Długość czynnej sieci wodociągowej, rozdzielczej w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (km)	30
Tabela 5. Udział liczby mieszkańców korzystających z wodociągu w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (%)	30
Tabela 6. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (km).....	31
Tabela 7. Powierzchnia terenów zieleni w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (ha).....	34
Tabela 8. Łączna długość dróg rowerowych w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2022 (km).....	43
Tabela 9. Wydatki bieżące na kulturę i kulturę fizyczną na 1 mieszkańca w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (zł).....	50
Tabela 10. Wydatki inwestycyjne na kulturę i kulturę fizyczną na 1 mieszkańca w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (zł).....	51
Tabela 11. Średni wynik egzaminów maturalnych w stopniu podstawowym z języka polskiego w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (%).....	56
Tabela 12. Średni wynik egzaminów maturalnych w stopniu podstawowym z matematyki w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (%).....	57
Tabela 13. Wydatki gmin Metropolii Krakowskiej w latach 2018-2021 przeznaczone na inwestycje, doposażenie i modernizację infrastruktury oświaty w przeliczeniu na 1 ucznia/wychowanka przedszkola (zł).....	57
Tabela 14. Prognoza liczby urodzeń w gminach Metropolii Krakowskiej w odniesieniu do lat 2020, 2030, 2040, 2050.	59
Tabela 15. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym 3-5 lat w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (os.)	60
Tabela 16. Udział nauczycieli dyplomowanych w liczbie nauczycieli ogółem w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (%).....	61
Tabela 17. Liczba uczniów szkolnictwa zawodowego w Metropolii Krakowskiej w latach 2018-2021 (os.).....	62
Tabela 18. Populacja w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w gminach Metropolii Krakowskiej w roku 2016 oraz 2021 (os.).....	64
Tabela 19. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (os.).....	67
Tabela 20. Powody udzielania pomocy społecznej w gminach Metropolii Krakowskiej w 2022 roku.....	67
Tabela 21. Liczba placówek wsparcia dziennego w 2022 roku oraz liczba korzystających z placówek wsparcia dziennego w latach 2020-2022 w gminach Metropolii Krakowskiej	68
Tabela 22. Liczba dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (os.)	68
Tabela 23. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2021 (szt.)	69

XIII. Załącznik Strategii ZIT MK 2021-2027

1. Załącznik nr 1 – Lista projektów do realizacji w ramach Strategii ZIT MK 2021-2027.
2. Załącznik nr 2 – Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych Projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Opracowanie:
Stowarzyszenie Metropolia Krakowska
<https://www.metropoliakrakowska.pl/>

